RÂSUL LUMII

Matei PLEȘU

Non-sensul giratoriu

și alte non-sensuri de ieri și de azi

MATEI PLEŞU (n. 1973, Bucureşti) a absolvit cursurile Facultăţii de Filozofie din Bucureşti în 1997. în acelaşi an, traduce pentru editura Humanitas o monografie Platon a lui R. M. Hare. După un stagiu de doi ani petrecut în Austria şi în Germania, lucrează ca traducător autorizat pentru un notariat, la o firmă germană de farmaceutică şi, din 2001, la o organizaţie umanitară austriacă din România. Din 2006, se angajează la trustul de presă Satiricon, preluat mai târziu de holdingul Adevărul. în prezent, este secretar general de redacţie al lunarului *Dilemateca,* participă la un proiect de traducere a operei luij. W. Goethe desfăşurat de Societatea Germaniştilor din România şi deţine câte o rubrică la *Adevărul literar şi artistic* şi la revista *Plai cu Boi.*

Matei PLESU

Coperta: Angela Rotaru

Textele din prezentul volum – o colecţie de povestiri scurte şi pestriţe ca înseşi întâmplările lumii noastre – au apărut în săptămânalul *Aspirina,* în perioada iulie 2005-aprilie 2007, şi în *Adevărul literar şi artistic,* din ianuarie 2008 până în prezent.

Un complot amical a făcut ca primul meu text să apară în vara anului 2005 în „revista Iu' Dinescu" *Aspirina Săracului.* Le mulţumesc pe această cale unel- titorilor – unei vechi prietene, pentru obstinaţie, şi dlui Mircea Dinescu, pentru încurajare şi ospitalitate.

pe firul ilogic al limbii române

Curios din cale-afară să văd de unde provine misteriosul cuvânt „gând” (şi căutând originile şi mai misterioasei îndeletniciri „gândire"), am ajuns să răsfoiesc dicţionarul etimologic al lui Tiktin. Şi nu mică mi-a fost mirarea să aflu că „gând” provine din maghiarul *gond.*

Mi-a mai venit inima la loc când am ajuns la exemplele abundente din texte româneşti vechi şi mai noi, care dau în vileag *(világ-* lumină, tot în maghiară) câteva valenţe specific româneşti ale faptului gândirii (văzută, una peste alta, ca un neajuns).

începem cu un avertisment asupra efectelor potenţial nocive ale gândirii, din *Doine şi strigături din Ardeal* (Jarnîk & Bârseanu): „Cum să nu mă-ngăl- benesc / De-atâta gând ce gândesc." Astfel puşi în gardă, putem trece mai departe, la ilustrarea gândirii ca duşman al voii bune şi amorului liber, ca preocupare morbidă pentru chestiuni dezagreabile precum boala sau datoriile (băneşti), evitată ca atare din răsputeri: „Tu tot bei şi veseleşti, / De holeră nici gândeşti" sau „Cu Santa se drăgosteşte, / Şi de plată nici gândeşte" *{Poezii populare ale Românilor -V.* Alecsandri).

Monopolizată de afect, gândirea dă nelinişti şi tulburări, devenind curată bătaie

de cap, după cum vedem în *Din chinurile vieţei. Fiecare la rândul său* (S. Nădejde) : „Zi şi noapte, gândul îi era la fată" sau în *Nunta la români* (S. FI. Marian) : „Cui stă gândul la-nsurat, / îmblă pare că e beat." E tipul de gândire care explică treburile făcute „în dorul lelii", adică prost.

Tot în *Doine şi strigături din Ardeal,* descoperim gândirea preferenţială, ca hatâr (trecător) făcut unei persoane alese (aleator şi în defavoarea tuturor celorlalte): „Pun capul pe căpătâi şi gândesc la tine-ntâi".

Altă strigătură populară se lamentează: „Ies afar', mă bate vântul / Intru-n cas', mă bate gândul." E vorba de acele momente regretabile din viaţă când, vrei nu vrei, ai de-a face cu vitregiile naturii exterioare sau ale propriei naturi, ambele la fel de implacabile şi de arbitrare.

Proverbiala înţelepciune de pe urmă a românului reiese din versurile: „Stau în câmp şi mă gândesc / Cu ce o să vieţuiesc?" şi „Stau în codru şi gândesc / Ce să fac ca să trăiesc?" *{Poezii populare ale Românilor)* E vorba de gândire ca îndeletnicire de ultim resort, la care recurgi silit, atunci când e prea târziu, când nu mai e nimic de făcut, când nu mai ai nimic de pierdut.

Weltschmerz-ul neamului (din maghiarul *nem,* apropo) românesc se concentrează în

scena întâlnirii apocaliptice dintre neajunsul gândirii şi pacostea muncii, din următorul vers: „Se ducea posomorât, / De gânduri negre muncit" *(ibid.).*

Nu în ultimul rând, toate aceste citate dovedesc o dată în plus că românul e născut poet, frate cu codrul şi – după vorbă – niţel ungur.

PS: Acestea fiind spuse, ar mai fi de lămurit o singură problemă: gânditorul de la Hamangia era maghiar sau secui ?

după mine potolul

înainte de ’89, minoritatea „arabă” din România, fie ea din Peninsula Arabă sau Africa de Nord, din Siria, Iordania, Irak sau Liban, era asociată cu căminele studenţeşti ale facultăţilor de stomatologie şi medicină din oraşe universitare ca Bucureşti, Cluj, Iaşi sau Timişoara. Prezenţa comercială a arabilor se restrângea la puţinele maşini străine, cu număr 12-B, şi la piaţa clandestină a „devizelor Vest” şi a mărfurilor „de *shop”.*

Unul dintre micile beneficii ale vremilor de după ’89 este apariţia restaurantelor arăbeşti. Ignorate pe nedrept de cele mai multe ghiduri ale oraşului, zecile de prăvălii sau măcelării orientale stil „expo cu vânzare" (unde fleica expusă poate ajunge foarte uşor, la cererea clientului, din vitrină-n farfurie) sunt discret omniprezente: în buricul târgului sau la mahala, „după colţ", „în spatele" sau „vis-â-vis", pe Dumitru Zosima sau Hristo Botev, la Lizeanu, la Unirii, prin Trafic Greu, pe Jean Louis Calderon sau în Berceni.

De cum intri, te întâmpină un miros de carne rece şi mirodenii orientale. Treci prin faţa galantarului, garnisit impecabil cu cărnuri tranşate elegant, de o prospeţime florală, ce nu par să fi făcut vreodată parte dintr-o vită şi vegetale încremenite în sosuri vârtoase, cu densităţi de regn animal. Dacă eşti însoţit, nu vei ezita să epatezi niţel asistenţa, cu competenţă de muşteriu versat, numind perspicace bucatele expuse, într-o

arabă aproximativă, însuşită din meniuri şi chioşcuri de şaorma. Faci parte pentru scurtă vreme, prin empatie culinară, din lumea lor: eşti un Laurence al Arabiei bonom, în pauza de masă, beduin de Grozăveşti, un terorist chefliu întors la vatră. Lumea arabă văzută miop, îngust, dar agreabil, prin lentila groasă a vitrinei.

Te aşezi la masă. Năpădit de pofte, dar şiret, te gândeşti cum să fentezi oferta clasică (locurile comune humus-şaorma-falafel-kebab) şi să încerci ceva nou, cum să nu te saturi înainte vreme, cum să pleci neghiftuit şi să eviţi tristeţile post-ingurgitale. Soseşte slujnica nurlie – una din nelipsitele fete de prăvălie, adesea stângace şi zorită, dar tânără şi cumva atrăgătoare. Până să te hotăreşti, te surprinzi comandând deja ferm, fără ezitări novice, inevitabilul: humus-şa- orma-falafel-kebab. Planul unui experiment culinar insolit se destramă. Redescoperi cu elan vechile opţiuni. După zece minute remarcabil de mute eşti înfrânt. Oftezi din adâncul stomacului. îţi priveşti complice, spăşit, dar satisfăcut comeseanul: „o făcurăm iarăşi". N-am încercat nimic nou. Ne-am săturat prematur.

Soseşte nota. Remarcabil de ieftin pentru rezultatul devastator. Ne ridicăm şi, evitând privirile frumoasei vitrine, revenim în oraş.

funcţionarul explicativ al limbii române

Salahor, pensionar, student sau simplu

cetăţean te confrunţi permanent, vrând-nevrând, cu birocraţia în toate ipostazele ei instituţionalizate: administraţii, vămi, poliţie, primării, inspectorate, şcoli, spitale, ministere.

Ghişeul – veritabil confesional democratic în care se spovedesc matinal, la înghesuială, indiferent de religie, naţionalitate, apartenenţă politică sau sex, milioanele de contribuabili. Prin orificiul întotdeauna insuficient al ghişeului se şoptesc mii de păsuri, se mărturisesc culpe, se pun probleme, pe moment, majore şi întrebări, pe termen scurt, ultime. La ghişeu se consumă, funcţionăreşte vorbind, drame. Se inventează, la secundă şi se depăşesc, la minut situaţii limită.

Mai sunt apoi acronimele, vocabularul inexprimabil al birocraţiei: DGITL, DRVB, ARVF, AF, MLPAT, DGIP, IGP. Unde plătesc amenda, la GEC, la DGITL, sau poate la AF de sector? Unde trimit apoi PV-ul şi dovada de plată, la DGIP sau la IPMB? Răspunsul competent al funcţionarului degajat şi optimist va fi „încercaţi la IGP, s-ar putea să meargă", cel chibzuit îţi va răspunde sapienţial „depinde".

Ai de cele mai multe ori parte de o comunicare ratată, înfruntare de priviri saşii, duel beteag, fără finalitate, sincronizare neizbutită de intenţii, dorinţe şi discursuri: ţi se cere ce n-ai şi ţi se oferă ce nu-ţi trebuie,

ceri sfaturi, primeşti ordine şi muştruluieli, te grăbeşti, eşti pus să aştepţi. Te simţi năpod şi impertinent: pretinzi ceea ce nu se poate, ţi se cer documente, tu oferi fiţuici, ţi se cer explicaţii, livrezi, fâstâcit, justificări. Ceri ceea ce vrei când încă nu ai fost întrebat, eşti întrebat ce vrei, ai şi uitat.

Rezultatul unei astfel de întrevederi este diagnos- ticabil felcereşte: *caz incurabil,* adică nu se poate, *e operabil, dar o să doară,* adică se poate, însă va fi greu, sau temuta *terapie prelungită,* cu alte cuvinte, „mai încercaţi şi mâine".

Imprevizibilul, netransparenţa şi perspectiva eşecului duc la o supralicitare emoţională a vizitei la instituţie. Te trec apele, frisonezi, ai trac. După cum ţi-e norocul, funcţionarul din dosul gheretei îţi va părea blând ca o mamă, capricios ca o amantă sau acru ca o soacră.

în tot cazul, dintr-o instituţie nu pleci pur şi simplu. Rămâi afectat, trăieşti o veritabilă despărţire. Eşti recunoscător sau ranchiunos, te simţi înţeles, neglijat sau respins, eşti euforic, uşurat sau înjuri cu obidă.

Părăseşti Instituţia ridicol de vesel, după o mică victorie sau inadmisibil de trist, în perspectiva unei reveniri.

sms

De-a lungul vremii, veştile au fost transmise de mesageri, crainici, soli, curieri tereştri sau înaripaţi şi semnalate prin trâmbe

de fum, flăcări înalte, bătăi de tobe, fanioane şi semafoare.

Odată cu telefonia mobilă, s-a născut un nou personaj: scriitorul de SMS-uri. îl întâlnim în oraş sau în mijlocul naturii, prin cârciumi, la cozi, în săli de şcoală sau de cinematograf, în trafic. îl vezi pretutindeni compunând mesaje: stingher, detaşat şi rupt de lume, surpat în propriul travaliu creator.

SMS-ul se scrie între fete şi băieţi, către rubedenii, amici, duşmani, colegi, iubiţi, soţi şi amanţi, de la mamă la copil, de la Neagoe Basarab către fiul său Teodosie. Se poate scrie din orice poziţie, de oriunde şi oricum: stând în fund, de-a-n picioarelea, din mers, de pe budă, treaz sau la beţie.

Sunt scriitori de SMS sprinţar-expeditivi, dactilo- grafici, la obiect şi economi (pentru care SMS-ul scuteşte doar o convorbire), care transmit din mers mesaje monosilabice. Sau cei căzniţi, încovoiaţi asupra telefonului infim, care screm, încremeniţi în locul în care i-a surprins nevoia, SMS-uri ininteligibile. Şi cei prolifici, la care gestul tastării antrenează tot corpul într-un balans inspirat, care compun cu aplomb de pianist secvenţe lungi, texte-conversaţie.

Lăsând la o parte SMS-urile necesare, cu utilitate imediată, simple răspunsuri sau comunicări vitale, descoperim SMS-ul de inimă albastră, care exprimă alean şi of. În

cazul acesta, autorul însingurat, indispus, melancolic, poate chiar beat sau pur şi simplu plictisit se retrage într-un ungher şi-i zice de dor şi jale. Din mobil. E SMS-ul doină, mobilul fluier.

Comunici prin SMS ceva ce n-ai spune pe gură, scrii într-un SMS ceea ce n-ai apuca altminteri să scrii. Este, cum necum, un mic efort creator, o expunere minusculă de gânduri, dorinţe şi stări, care însă comportă un risc major: să nu ţi se răspundă. Victima furiei rezultate devine telefonul – mesager nevolnic al panseurilor tale. Asemenea fluierului rupt pe genunchi, el poate fi nimicit prin azvârlire de perete sau chiar după insensibilul destinatar, care n-a catadicsit să răspundă fragilelor dumitale strădanii.

china cea de taină

Auzisem de mult, că undeva în angroul Europa, dincolo şi mai presus de gunoaie, marfa proastă, noroi, mafii româno-chineze, geamantane cu asiatici, câini costelivi şi guzgani obezi s-ar afla un veritabil China-Town bucureştean, abundent, exotic, autentic, dar mai ales gustos.

Străbatem mai întâi un hăţiş de uliţe desfundate cu nume care de care mai potrivnice locului: rezonanţe marţiale, bătăioase (erou Busuioc, căpitan Juverdeanu, Invalid Suligă, soldat Niţă), nume cu prospeţimi montane (Munţii Buzăului, Moroeni) sau paşnice, sedentare, contemplative (Prudenţei, Laviţei, Melodiei, Lanului, Tulpinei, Arbustului). Şi, dincolo de orice sens, îngustă şi tăioasă, Intrarea Calităţii.

În capul unei străzi se zăreşte panoul cu litere din tablă ruginită – CHINA – care vesteşte intrarea în marele târg. Se simte apropierea unei alte lumi. Frison de trecere a frontierei. Tot mai multe siluete asiatice şi afişe bilingve: frizerie – „lifashi", service auto – „cheku”, chioşcuri cu otravă de gândaci – „lian du”.

Primii metri sunt dificili. Dar dacă îţi păstrezi cumpătul şi nu o ştergi dezgustat după impactul cu aglomeraţia, bălţile veşnice şi tarabele plicticoase cu şosete-chiloţi-tenişi-tricouri chinezeşti, vei fi răsplătit.

Singurul reper pentru orientare e marfa: „prima la stânga, la chinezul cu ciorapi de damă”, „a doua la dreapta, la fata cu prosoape de baie şi păturі de plastic", „înainte, pe lângă standul cu pantofi de mort".

Ajungi la o primă cantină, inaugurată cândva chiar de fostul preşedinte: deasupra barului e înrămată o poză cu Ion Iliescu întingând jovial prin castronaşele cu chinezării ale localului. Personalul necalificat al prăvăliei e român: ne zăresc şi se simt daţi de gol, prinşi în flagrant, văzuţi de unii de-ai lor „muncind pentru chinezi". La început, ne privesc mefienţi şi dispreţuitor: ce naiba căutăm acolo?! Trebuie că suntem ori smintiţi, ori borfaşi, ori pomanagii veniţi să mănânce nişte câine chinezesc. Treptat însă, ne citesc drept băieţi cumsecade, curioşi şi fără scop lucrativ şi devin mai comunicativi: încearcă să ne capteze atenţia şi simpatia luându-i la şto pe muşterii chinezi, necunoscători ai fineţurilor limbii române: „Un’ te duci bă sângeritu’ dracu’?", „Ia zi, muie, ai venit să haleşti?", „’Te-n cur cu neamu’ mă-tii de hala- dit!" sau reduplicativ-colectiv, să meargă la sigur: „Proştii naibii de tâmpiţii dracului!" Setul de sudălmi îi relaxează definitiv. Devin reflexivi, chiar autocritici: „E vina noastră dom’le, noi i-am adus aici... !" Văică- reala-bumerang românească: lansată cu furie spre adversar, aterizează letal pe propria ţeastă. Vlăguiţi de foame, tolerăm neloiali faţă de gazde neroziile

compatrioţilor. Plecăm mai departe.

După un slalom acrobatic printre lizele cu câr- peturi care ţâşnesc imprevizibil de pretutindeni, ajungem la Piaţa Chinezească. Tejghele cu fructe, legume, animale şi mirodenii la fel de greu identificabile ca şi formele, culorile şi aromele lor. Un singur lucru e cert, totul se mănâncă. Expus după un geam, atârnă un zgârci lung, translucid, răsucit nefiresc. întreb inocent despre ce e vorba. Vânzătoarea (româncă) gesticulează agasată, privindu-mă cu tâlc. Nu mă prind. „E p**ă de bou domnu'!" răbufneşte intr-un târziu, exasperată de lentoarea mea. Cumpăr, spre oroarea ei, vreo juma de kil. O las consternată în urmă, trăgând la loc şliţul vitrinei. Pe celelalte galantare se află calupuri de sânge de raţă, maţe de gâscă, tendoane de vacă, stomace de porc, porumbei afumaţi, pui opăriţi în soia, ţestoase congelate, melci la borcan, putini cu meduze la sare, saci cu alge marine, bomboane cu vacă şi torturi de fasole, gheare de găină, nicu gheară.

Ajungem în cele din urmă la destinaţie: baraca cu jiaozi (colţunaşi). Aici fierb neîntrerupt cei mai proaspeţi şi gustoşi colţunaşi din oraş, meniţi să ostoiască ferm pofta incertă stârnită de curiozităţile culinare întâlnite în drum.

Din loc în loc, se găseşte ziarul chinezilor din România. Desluşesc numai pozele. Scene bine-cunoscute: Băsescu, Guvernul, catastrofe locale, accidente şi inundaţii – încadrate

ininteligibil de caractere chinezeşti. Realitatea imediată, cotidianitatea, devenită inefabilă, misterioasă şi exotică. Asemenea Pieţei Chinezeşti, rătăcită inexplicabil în banalitatea prăfoasă a marginii de oraş.

non-sensul giratoriu

De fiecare dată când m-a oprit un poliţist, la volan, pe stradă, sub poduri, la locul şi timpul nepotrivit, m-au frapat întrebările lui nefireşti, fără legătură cu situaţiunea de fapt. Asemenea unui pustnic, tulburat, în singurătatea postului său, de mine – contravenientul ireverenţios, agentul îmi punea îmbufnat întrebări fundamentale: cine sunt, ce fac, de unde vin şi încotro mă îndrept. De parcă ar fi vrut să ne cunoaştem mai bine înainte să-mi ia carnetul, să ne-ncus- crim înainte să mă amendeze. Este cu siguranţă nevrozant să-ţi petreci toată ziua în stradă, singur în mijlocul tuturor, să vezi cum trec pe lângă tine mii de oameni care nu te salută, nu te privesc şi nici nu se sinchisesc prea mult de tine. Iar când te lasă nervii şi tragi pe cineva pe dreapta, să-l întrebi de sănătate, constaţi că din maşină iese un individ pe care, unu – mai mult ca sigur nu-l cunoşti şi care, doi – în loc să-ţi zâmbească, să-ţi întindă o mână şi să-ţi dea bineţe, îţi oferă livid actele şi te întreabă: „Cu ce-am greşit, şefu'?"

Singur pe stradă, neconversat şi lipsit de afecţiune: *côté-ul* nevoiaş, de boschetar diurn, de aurolac legitim al agentului de circulaţie.

Aveam carnetul de câteva luni când m-a oprit un poliţist întâia oară. Funcţionar păgubos condamnat să lucreze în stradă, se proteja cum ştia el mai bine de vitregiile vieţii

de teren. Purta sub uniformă o flanelă groasă de lână, iar din urechi îi ieşeau şomo- ioage de vată: să nu-l tragă curentul prin secţie, să nu-l bată vântul prin intersecţie. Ii întind actele. Le preia mecanic, fără să se uite. Mă întreabă: „Ce faci?", mărturisesc: „Conduceam/* „Unde te duci?” -,Acasă.” „De unde vii?" – „De la facultate.” „Ce facultate?" – „Filozofie." „Şi ce se face pe-acolo?” – îi enumăr conştiincios câteva nume de cursuri. Se uită lung, cu aerul că ceva nu iese la număr, apoi mă întreabă iscusit: „Da’ ia zi-mi, logică nu vă învaţă?" – „Ba da", îmi recunosc eu scăparea, simţind îngrijorat cum întrebările, la început arbitrare, încep să fie ţintite, să bată undeva: „Păi bine, dom’le „ – triumfă el – „e logic să treci pe roşu?!" Am tăcut, picat la examenul de logică în traseu. Cu generozitate de învingător, mă graţiază. îmi înapoiază actele neprihănite şi-mi şopteşte-n zeflemea: „Circulaţi!"

popa din deal

Era prin septembrie – în plin sezon viticol, când noul meu şef, călugăr iezuit austriac, harnic până la şase seara, chefliu până la şase dimineaţa şi catolic în permanenţă, m-a luat cu el în Austria, aplicând cumva zicala „după muncă şi răsplată". Am ajuns într-o regiune de vinuri, la doi paşi de Viena, în fermecătorul sat Straning – un fel de Valea Călugărească austriacă. Coline nesfârşite cu viţă-de-vie, care aveau din culme în culme, în loc de sperietori pentru grauri, bisericuţe de secolul XVI şi troiţe. De-o parte şi de alta a uliţei principale, impecabil asfaltată, cu două benzi pe sens, fiecare gospodărie oferea versiunea proprie a feluritelor stări de agregare ale strugurelui: must, tulburel, vin. Alb şi roşu.

Am umblat din poartă în poartă, întâmpinaţi cordial, de parcă veneam la sfinţit casa. Pornisem la drum convins că, la câtjidvei de sinteză am procesat de-a lungul vremii, voi face faţă neostoit licorilor impecabile extrase chiar din struguri. Trufia mea nu a rămas fără pedeapsă: vinuri aspre, fără zahăr sau aromă de bomboane cubaneze, reavăne şi neprefăcute ca o limbă de vacă.

După ore lungi de împărtăşanie părintele s-a ridicat de la masă. Mă închin uşurat. Deziluzie: ne ridicăm pentru a coborî în beciuri, unde, pe steiuri jilave din piatră, continuăm să bem. încep să cedez. Visez apă plată, somn, dicarbocalm, chiar Bucureşti.

La miezul nopţii, ajungem în sfârşit acasă. Dau să mă năpustesc în cameră, când îl aud pe părinte ademenitor: hai să-ţi dau un vin bun! Mă târăsc palid, recunoscător şi ulceros spre bucătărie. Mă aşteaptă zâmbind sticlos cu două pahare de vin. Pe la două dimineaţa primesc dezlegare la somn, nu înainte de a-i promite că în zori ne vom spăla păcatele alergând prin vie.

Se luminează de ziuă. îi aud mai întâi vocea. Mijesc ochii şi-l văd pe părinte aievea, cu ochii injectaţi, stacojiu, poruncindu-mi precum Isus slăbănogului să mă scol, să-mi iau patul şi să umblu. Mă ridic năuc şi fără credinţă, trag ceva pe mine şi pornesc printre şirurile viei, bucuros măcar că nu trebuie s-o beau. Chinuit el însuşi, dar neînduplecat, părintele alerga în trap bleg de iapă bătrână, scăpând ritmic, cu fiecare călcătură care-i zdruncina măruntaiele câte un pârţ. Ajungem la final: biserica din vârful colinei. O privesc duşmănos şi mă leg să nu mai beau vin până la Crăciun.

ce se (mai) crede despre dumnezeu

Unii văd în Dumnezeul Vechiului Testament un soi de Tată denaturat. Cine nu era cuminte, murea pe loc. Fulgerat, secerat de boală, devorat de lei. Şi chiar cuminte să fi fost, tot riscai să te înjunghie vreun tată pus la încercare. Vechiul Testament e, adesea, redus la pilde aspre, sângeroase, în care băieţii răi o păţesc exemplar. Dumnezeu e un fel de Dirty Harry care îi elimină prompt şi spectaculos pe toţi nelegiuirii. Cam apucat, gelos, megaloman, dornic de confirmare, dar băiat bun până la urmă. După modelul lui Ştefan cel Mare sau al lui Vlad Ţepeş – scelerat, crud, dar al naibii de drept.

E o percepţie a justiţiei divine pe care o regăseşti prin mahalale. Auzi adesea întâmplări teribile, parabole preorăşeneşti, pilde suburbane, relatate ca mărturii irefutabile, auto-evidente ale omniprezenţei şi intransigenţei divine: „Şi-a lăsat femeia singură cu doi copii şi după doi ani a paralizat.[11] „A furat până n-a mai putut, dar în şase luni l-a mâncat cancerul." „N-a crezut în Dumnezeu şi, uite, a ajuns în scaun cu rotile." „M-a furat la cântar şi săptămâna trecută i-a ars toată prăvălia." Dumnezeu, evident, nu stă degeaba, „Dumnezeu le vede pe toate" sau, ameninţare disimulată, „Dumnezeu nu loveşte cu parul" (ci „parşiv, indirect, când ţi-e lumea mai dragă, când credeai că ai scăpat", se

subînţelege continuarea). Dumnezeu e discret, dar vigilent, un *voyeur* cu puseuri exhibiţioniste, care sare la momentul oportun de după perdea şi arde câte o bâtă binemeritată. Există desigur şi situaţiuni mai puţin tensionate: în hala Obor, un pierde-vară curta o târgoveaţă. După hâr- joană îndelungată, tot mai stăpân pe situaţie şi cu făgăduinţa unei revederi la drum de seară, fantele dă să plece. Se mai întoarce o dată, îşi priveşte prada fatal şi îi aruncă strengar: „Fă, dacă nu vii diseară, te spun lui Dumnezeu!"

Dumnezeu ajunge un personaj de tip Şefu', un soi de sectorist cu ochi şi urechi în tot cartierul căruia îi ceri hatâruri, la care depui reclamaţii, îl pârăşti pe vecinul de la 6, încerci să-l îmbunezi cu câte o atenţie (un post mic, o închinăciune din mers când treci pe lângă câte o biserică, „Doamne iartă-mă!" precipitat, după ce ai drăcuit cu năduf, un „Doamne ajută!" smerit, când strângi mâna unui ins cu care tocmai ai încheiat afaceri reprobabile).

Norocul lui Dumnezeu în anii zbuciumaţi ai tranziţiei e că politicul mai preia din belelele puse îndeobşte în seama Lui. Averse de ploaie, sinistraţi, poduri dărâmate, case luate de viitură, recolte distruse sau epidemii, suspectul numărul unu nu mai e un Dumnezeu mizantrop sau pedepsitor. Ne pedepsesc pesemne preşedintele, Senatul sau măcar partidul de guvernământ.

pauza de mesă

Proaspăt ajuns la Viena, student la filozofie, am fost repartizat dintr-o eroare a rectoratului la Facultatea de Teologie Catolică. N-am protestat, încântat fiind de confuzia cu iz mănăstiresc. Asociaţia Studenţilor Catolici tocmai organiza un pelerinaj la bazilica Mariazell. M-am trecut entuziast pe listă, imaginân- du-mi un fel de jogging cu deschidere mistică, plus posibilitatea înfiripării unor noi prietenii sau chiar a unei idile.

S-au strâns vreo două duzini de juni, toţi catolici, toţi teologi, toţi austrieci: călugări franciscani în trening, mireni în straie austere, naturi sportive cu veleităţi religioase, bisericoşi spelbi cu orgolii sportive.

Au urmat patru zile de umblat prin sate, păduri, şure şi căpiţe. Dormeam pe unde apucam, mâneam ce găseam, beam cât puteam. înaintam osteniţi, dar nu în tăcere: ne rugam – ca să nu ne prindă ploaia sau ca să se termine mai repede vreun povârniş, cântam lieduri de recunoştinţă – destul de neplauzibile când priveai trupurile chircite de frig şi figurile congestionate de efort ale cuvioşilor drumeţi, şi citeam pasaje biblice frustrante, despre fiinţe alese care zboară, plutesc, se pogoară şi se înalţă, fără să fie nevoite să mărşăluiască asemenea nouă pe coclauri prăfoase de ţară.

în seara ultimei zile, ajungem în sfârşit la bazilică. Mergem lihniţi la mesă, unde primim o gustare frugală compusă dintr-o ostie şi o gură de vin. Pentru felul doi suntem duşi la refectoriu. Ecumenici şi poli- ticoşi, camarazii m-au rugat pe mine, veneticul, să spun rugăciunea de dinainte de masă „aşa cum o faceţi voi (adică noi, ortodocşii), la voi acasă (adică în România)". Era, dintr-o pornire de sinceritate, să le zic „poftă bună" şi să mă apuc să mănânc. M-am dezmeticit în ultimul moment şi mi-am dat seama că nu sunt la mama, în uşa bucătăriei, ci taman la Tatăl, în poarta bisericii, şi m-am străduit să le împlinesc dorinţa. După un scurt moment de panică am realizat că mă aflu, în fond, la adăpostul unei limbi neînţelese de audienţă. Am rostit inspirat, baritonal, în română, o frază din care să nu lipsească cuvintele cheie: „bucatele" – „Doamne" – „păcatele" – „pe noi" – „ajută" – „fie" – „în numele" – „amin" – „noroc" – „la mai mare" – „mulţumim" – „iartă-ne” – „s-aveţi poftă" – „când ne-o fi mai rău aşa să ne fie". Am încheiat cu o cruce ortodoxă de la dreapta la stânga, plimbân- du-mi privirea de la cuţit la furculiţă, peste farfurie, în care, stupoare, şniţelul de viţel se metamorfozase în sarma de porc.

readucerea la absurd

încă mai auzi vorbindu-se de „Alimentara" din colţ sau de „Peco”-ul de vis-à-vis. E poate o tendinţă de simplificare, ca formă de protest în faţa invaziei de nume şi forme noi, o

nostalgie după realităţi mai simplu... de numit. Şi este, în fond, o rămăşiţă a unui „monoteism" economic totalitar.

Dar în economie, se vede, evoluţia e de la monoteism la politeism. Dacă la începuturi exista un singur zeu posac şi auster – Alimentara, acum întâlneşti o întreagă pleiadă de zei, semizei, eroi şi muritori de rând: hipermarketuri olimpiene, malluri elizee, buticuri trecătoare care supravieţuiesc eroic în jungla suburbană şi comişi-voiajori hăituiţi a căror pres- taţiune e condamnată la efemer. Cât despre demonul Peco, cu pompe unsuroase de petrosin, unde găseai din abundenţă apă distilată, hărţi rutiere şi şoferi căutând disperaţi antidotul pentru panaprostului, a sucombat în favoarea marilor prăvălii Shell, Mol, Agip, OMV care vând – pe lângă tampax, ketchup, ciocolax, prezervative, acadele, ştrudele, votcă, cor- nuri şi lapte – chiar şi benzină.

A numi puzderia de ofertanţi, la grămadă, Peco sau Alimentară e, în fond, o incorectitudine politică în materie de piaţă. E vorba de aceeaşi tendinţă anacronică, incorectă, obtuză şi nedreaptă, ca atunci când îi numeşti pe toţi non-caucazienii, clipind din ochi complice, „bronzaţi", „tuciurii" sau de-a dreptul negri, fie ei africani din nord sau sud, arabi din Emirate sau de aiurea, romi din Slatina sau Buzeşti, indieni din SUA sau India, hispanici din Havana, Miami sau Chihuahua. Sau când îi spui „rusnac" oricărui locuitor din

zona fostei URSS, fie că-i din Ucraina, Insula Wrangel, Letonia, Moldova, Sankt-Petersburg sau Irkutsk. Sau, de ce nu, atunci când îi numeşti pe românii de pretutindeni, „fraţii-cu-codrul", „născu- ţii-poeţi", „mâncătorii-de-lebede" sau de-a dreptul „dacii-şi-romanii".

Există totuşi şi variante îndeobşte acceptate, în mai mică măsură eronate ale acestor reduceri la absurd: când, bunăoară, îi numeşti pe toţi bărbaţii, indiferent de rasă, religie, apartenenţă politică şi tabieturi „porci" sau pe cadrele poliţiei şi MAI (fie ei inspectori, chestori, comisari, gardieni, poliţişti de proximitate sau vameşi) „miliţieni" şi, nu în ultimul rând, atunci când spui despre toţi politicienii că sunt „curve".

bătrânul şi marea (varză)

Ţin minte vrafurile de tipăritură socialistă a anilor ’7O-’8O care burduşeau rafturile şi debaralele caselor de vacanţă ale părinţilor şi bunicilor noştri. Reviste *Rebus,* de modă sau automobilism, pentru bunici pensionaţi, femei gospodine care găteau din nimic orice şi bărbaţi iscusiţi capabili să repare – având la dispoziţie doar o zi de duminică şi un ciocan – totul. Erau şi almanahurile, cu rubrici ceva mai îndrăzneţe despre formaţii rock, actori celebri, maşini străine, poze color şi, nu în cele din urmă, faimoasa rubrică „Ştiaţi că..- tipărită în casetă îngustă, verticală, cu chenar poznaş – cu atât mai atractivă cu cât ajungeai la ea după duzini de pagini de educaţie socialistă şi sfaturi gospodăreşti ilustrate cu poze şterse de sufleuri dezumflate. Aflai din ea un noian de curiozităţi – potpuriu de biologie, etnografie, ştiinţă şi tehnică – despre verze uriaşe din ograda unui fermier american, despre triburi de centenari din cutare insulă, panacee pe bază de plante sau inveţii spectaculoase, care mai de care mai tehnice şi de necrezut. îţi imaginai Occidentul, restul lumii, ca pe un areal imens în care năstruşnicii de tot felul, verze-gigant, rachete cu mii de cai-putere, lilieci-vampir şi aborigeni nemuritori, convieţuiau suprarealist în pace şi abundenţă.

Aceste cunoştinţe erau asul din mânecă al unchiului stătut, dar competent, al bunicului

care se voia o încarnare a sintagmei „bătrânul înţelept", o pildă vie a poveţei „Cine n-are bătrân să-şi cumpere". Pensionat, reumatic, demolat-şi-mutat-la-bloc, el îşi construia o virtute din a şti ceea ce nu oricine ştie: „Nu ştiu eu multe, dar „ştiu că...". Era un fel de socratism ratat al unchiaşului autohton.

Cine nu-i ştie pe faimoşii unchi care, în toiul întrunirilor familiale, împietriţi statuar în fotoliul cu gheare de sfinx îşi puneau nepoţii la grea încercare, întrebând enigmatic când a murit Ştefan cel Mare şi cât timp a domnit, ce înseamnă *sic transit gloria mundi* sau *verba volant scripta maneni?* Nu ştiai, nepot neghiob, pe cine să deteşti mai întâi: pe Ştefan cel Mare – că a existat, Istoria – că se învaţă la şcoală, latina – că s-a vorbit cândva – sau pe unchi – că prea le ştie pe toate?

Locul acestei rubrici l-a luat în vremurile noastre canalul Discovery. E un fel de „making of" sau „behind the scenes" al rubricii „Ştiaţi că". Dacă la rubrica „Ştiaţi că" citeai despre simpla existenţă a vreunei verze imense sau despre cel mai mare pod din lume şi cât de lung este el, la Discovery afli din pricina căror minerale, condiţii (supra) naturale sau truc fotografic a ajuns leguma aşa de mare şi prin ce mijloace a fost construit faimosul pod. Sunt informaţii tot mai specializate, accesibile unui public tot mai larg. Regăseşti astfel în fiecare spectator de Discovery un mic inginer, un etnograf discret,

un biolog clandestin, un specialist NASA under-cover. Ultimele lansări de la Cape Canaveral, genetica, domeniul IT&C sunt subiecte

non-sensul giratoriu şi alte nonsensuri de small-talk ale nepoţilor din ziua de azi şi, în fond, ale oricărui om cu cablu tv în casă.

Discovery este ecranizarea, biografia romanţată a marilor şi micilor descoperiri. Iar spectatorul lor – nepotul de azi – îşi ia revanşa devenind el tartorul, un Domn Goe hiper-informat care îi dă agasat peste mână mamiţicii incapabile să mânuiască *mouse-ul* şi îi explică condescendent bunicului cauzele genetice ale calviţiei sau faptul că plămânii lui silicozaţi ar putea fi materie primă pentru circuite integrate.

piedica de pe munte

Când, la sfârşit de săptămână, se mai întâmplă să ajung prin Valea Prahovei sau în alte locuri muntoase, simt foarte acut conflictul dintre natura mea profund şi autentic sedentară şi veleitatea sportivă, fantasma performanţei fizice. La poalele muntelui, conştiinţa vinovată a citadinului sedentar e mai zgândărită ca niciodată de perspectiva gestului sportiv. „în sfârşit, dorm cât vreau" se ciocneşte deconcertant cu „mă trezesc devreme şi urc pe munte". Unii reuşesc totuşi să împace remarcabil ambele porniri. Sunt cei care merg pe munte cu oraş cu tot. Motorizaţi, echipaţi, utilaţi peste măsură, îi întâlnim pe culmi, la cote sau pe marginea şoselelor, satisfăcuţi şi prosperi, cu tricoul suflecat a bunăstare peste burtă, alături de maşina-mică, cu capota ridicată nonşalant către lume. Prezenţa lor în locuri aparent inaccesibile e o victorie domestică repurtată pe culmi sălbatice. (Aparent sălbatice, căci vârful din zare, învăluit în neguri, ascunde de fapt o cabană cu parcare, antenă de satelit şi ciorbă de burtă.) E o victorie pe care drumeţul o împarte generos cu tovarăşul său de drum – aparatul: vehicul, cameră digitală sau echipament sportiv. Natura devine un poligon de încercare a performanţelor tehnice ale ultimelor achiziţii. Apetitul sportiv, veleităţile artistice şi lenea citadină se împacă în cele din urmă fericit, la

o ciorbă caldă, în aburul căreia depeni, pe ecranul camerei digitale, fotografiile de peste zi. Performanţa şi sportivitatea sunt delegate aparatului: maşina a străbătut trasee dificile, camera a reţinut peisaje formidabile, echipamentul a rezistat cu bine intemperiilor. Drumeţul nostru e sportiv prin echipament, artist în proporţie directă cu numărul de pixeli ai camerei digitale şi frate cu natura prin simpla prezenţă şi, desigur, prin apartenenţa la naţiunea română.

La celălalt pol e stilul ascetic, performerul, drumeţul transfigurat de misiunea nobilă a ascensiunii montane, care vede în munte o provocare personală, o întrecere cu natura. Când pleacă încruntat pe traseu are aerul că s-ar putea chiar să nici nu se mai întoarcă. „Cu natura nu te joci. Nu ştii niciodată..." parcă ar vrea el să spună. El nu se plimbă, dar face trasee, escaladează, stabileşte recorduri, retrăieşte, în fond, lupta originară cu natura. Am un bun prieten din categoria asta. Un tirolez austriac, care n-a coborât la altitudine mai mică de 2000 de metri decât de trei ori în viaţă: când s-a operat de apendicită, la nunta fratelui său şi pentru a veni în România unde, de altfel, ne-am şi cunoscut. Intr-o bună zi, am fost împreună la munte. în ajunul plecării, i-am propus pedant o listă de provizii. A refuzat-o ferm. Cu un licăr fanatic în priviri m-a asigurat că „Avem tot ce ne trebuie". L-am crezut. După opt ore de ascensiune a venit ora mesei. Ne-am prăbuşit pe un tăpşan şi

Wolf (aşa îl cheamă) a deşertat desaga, din care s-au rostogolit – stupoare – câteva coji de pâine, două

mere şi o sticluţă cu apă plată. Mi-au dat lacrimile. Priveam în jur resturile unui grup de drumeţi din prima categorie: conserve de pateu goale, coji de ouă răsfierte, staniol de ciocolată, doze de bere contorsionate. Delicii inaccesibile. Am molfăit amărât posmagii şi o jumătate dintr-un măr, am luat un gât de apă şi am plecat neostoit la drum. Ajunşi la o stână insalubră, mai la vale, m-am răzbunat. Am cumpărat, orbit de foame, spre dezgustul amicului meu, câteva calupuri de brânză fetidă şi l-am rugat candid să le poarte în rucsacul său, de altfel subsolicitat, din *goretex.* M-a privit descumpănit, dar, prieten loial, a acceptat. A coborât mut şi stingher, sub povara burdufurilor imunde, pentru a patra oară în viaţă sub pragul de 2000 de metri.

tăcerea moliilor

E uimitor să vezi disproporţia dintre devorator şi produsul devorat. Mai ales când cel din urmă e cu mult mai mare. Pare cumva firesc ca lighioana mare să o mănânce pe cea mică. Peştele cel mare înghi- ţindu-l pe cel mic e *pattem-xû* îndeobşte acceptat. Dar faptul că molia – gâza gri care nici măcar nu zumzăie când zboară – poate devora smochinguri, sacouri, haine de blană şi dulame e miraculos. Iar liniştea desăvârşită în care se petrece întregul proces sporeşte o dată în plus misterul şi aerul nefiresc al întâmplării. E liniştea sinistră a unei scene de război mute, a unui cataclism fără sonor. Imaginea înghiţirii silenţioase a unui palton de către o molie trimite la grotescul spasmelor unei găini tăiate sau al agoniei inexpresive a peştelui pe uscat.

E, pesemne, o formă de amor total care explică un act devorator atât de performant: molia *mollette* – damă pufoasă şi senzuală, e condamnată să nu poată purta niciodată haina de blană mult râvnită. Amorul ei irealizabil eşuează astfel în iubire criminală, prin savurarea lentă, silenţioasă a obiectului ei: blănuri, caşmiruri şi postavuri fine. E felul, poate, în care un antropofag şi-ar devora iubita: conştiincios, integral, fără să plescăie sau să soarbă. Molia şi victima sa textilă – o

contopire forţată, prin ingurgitare, petrecută clandestin în bezna dulapurilor şi a cămărilor.

hărmălaia fără har

Liniştea a devenit, în secolul XX, o iluzie. Ea nu mai este posibilă în felul în care exista acum 200 de ani. Să crezi că după Marconi, odată cu descoperirea emisiei radio, mai există cu adevărat linişte, e o naivitate. Iar când ne bucurăm de linişte (sau, când tot mai mulţi dintre noi, ne plângem în mod bizar – intuind parcă vacarmul care se ascunde în spatele ei – de prea multă linişte) avem ceva din candoarea celor cu somnul greu, atunci când nu vor să creadă că, în timp ce dormeau neîntorşi, au avut loc cutremure, furtuni cu tunete şi trăsnete, războaie, alegeri prezidenţiale sau că, pur şi simplu, au sforăit.

Sateliţi, antene, radiouri şi televiziuni emit întruna, pretutindeni. Cu sau fără radio şi televizor, ne aflăm permanent într-o baie de unde purtătoare de ştiri, scandaluri, calomnii, melodii, show-uri, jocuri şi concursuri. Fiecare colţ al lumii este, de fapt, asurzitor. Unda radio – reverberaţie a ceea ce s-a petrecut deja (echivalent sonor al luminii ce supravieţuieşte astrului care a emis-o) – bântuie spectral pretutindeni.

Şansa noastră e că suntem surzi (nu ştiu dacă şi insensibili) la frecvenţele undelor radio. Ar fi însă posibil ca unii dintre noi să poată percepe bruiajul enorm din eter. Poate că schizofrenii care aud voci şi au năluciri sunt doar nişte fiinţe care beneficiază de un fel de radio sau televizor încorporat, fără a fi

nevoiţi să plătească taxa radio-tv. Şi, la fel, logoreicii, pisălogii şi conspiraţioniştii vor poate doar să împărtăşească fluxurile de ştiri de aiurea pe care, vrând-nevrând, chinuiţi, le recepţionează întruna. Se poate vorbi de o dementă a comunicaţiei impersonale, fără interlocutor. Nevroza ascultătorului anonim de ştiri se transformă într-un complex de atotştiutor. Când, în permanenţă, ţi se adresează o voce anonimă (practic, nimeni), despre tot ceea ce se întâmplă în lume (dar despre nimic anume), nu poţi să nu te alienezi într-o anumită măsură. Ştirea anonimă devine revelaţie (fie şi a lucrurilor pământeşti), iar ascultătorul aleator devine ales, profetul care vede, aude şi înţelege mesajul revelat numai lui.

îmi imaginez că aş putea recepţiona, asemenea unui aparat radio, tot ce se propagă în eter. Virtu- almente aş avea acces la tot ceea ce se petrece în lume. Practic însă, nu aş putea discerne nimic. Vorbirea ar deveni glosolalie, discursul informaţional – vacarm pur. Ca efect advers al comunicării imediate a informaţiei, al anulării distanţelor lumeşti, mesajul undelor ia chipul limbilor încâlcite ale unui babilon contemporan. Turnul Babei dăinuie în tăcere asurzitoare pretutindeni.

o răchie de paşti

Intr-un an am petrecut Pastele într-o ţară a cărei unică (şi fostă) biserică creştină găzduia, de câteva ori pe an, concerte de jazz. Nu a fost un plan, ci, pur şi simplu, aşa s-a

nimerit. Plăcerea descoperirii unui teritoriu nou a fost uşor umbrită de nostalgia nopţii de înviere petrecute, aşa cum eram obişnuit, acasă.

îmi oblojeam însă melancolia cu succes, alături de prietenii care mă însoţeau, cu câte o mică trataţie, pe unde apucam, de câte ori aveam ocazia. Frustraţi de meniul hotelului, adaptat la gustul turistului european mediu şi mefient, oscilând între omlete spelbe, piureuri flasce şi cărnuri generice răsfierte, eram în permanentă căutare a farmecelor culinare ale Tunisiei profunde. Am descoperit astfel într-o bună zi o bodegă cu aparenţă sărăcăcioasă, dar care vestea, adoram eu să-mi imaginez, conţinuturi abundente. Era ultimul loc în care ar fi intrat un turist de bun-simţ, ceea ce, am continuat să îmi imaginez, garanta autenticitatea. Oferta locului era pe măsura aşteptărilor, cu excepţia unui singur detaliu: localul era autentic până la capăt; nu avea alcool. Fapt cu atât mai frustrant, cu cât tocmai cumpăraserăm câteva sticle de vin de la singurul magazin autorizat să vândă alcool din oraş. (Purta numele vag şi eufemizant de „magazin general[11], iar vânzătorul avea aerul crispat al unui angajat cu de-a sila la unicul sex-shop din Vatican. Accesul la casă se făcea printr-un fel de strungă din bare de oţel, la capătul căreia vânzătorul înregistra comanda şi vâra expeditiv licorile obscene într-o pungă neutră, asemenea celor în care ţi se livrează jucării erotice şi reviste deşuchiate.)

îngrozit de perspectiva unui grătar de miel udat cu Sprite sau, în cel mai bun caz, cu ceai de mentă, l-am luat pe chelner deoparte şi l-am întrebat smerit, lăsând să se-nţeleagă că sunt pe deplin conştient de grozăvia dorinţei mele, dacă nu putem găsi totuşi o soluţie să bem niţel vin la masă. A refuzat politicos, invocând vecinii şi trecătorii în ai căror ochi s-ar fi compromis definitiv dacă ar fi fost văzut oferind alcool în propria prăvălie. N-am insistat. Am comandat în schimb năvalnic, compensatoriu, munţi de carne, străduindu-ne parcă să obţinem măcar o indigestie zdravănă în lipsa unei mahmureli pe cinste. Gazda rămăsese cumva mâhnită de a nu ne fi satisfăcut pe deplin şi ne dădea târcoale în cercuri tot mai strânse, luându-şi parcă avânt să ne facă o propunere indecentă. S-a apropiat în cele din urmă şi mi-a şoptit conspirativ ceva ininteligibil. Intuind o recompensă, îl urmez obedient în spatele prăvăliei. Găsise într-ade- văr soluţia. Mi-a arătat mândru o sticlă de Cola goală. A oblojit-o cu şerveţele şi fâşii din folie de aluminiu şi a umplut-o cu vinul din sticle. M-am repezit să-l ajut, stângaci şi tulburat de recunoştinţă la prima sticlă, apoi tot mai versat şi ferm, transferând băutura „din sticlă în ceainic[11] cu dexteritate de barman din vremea prohibiţiei. „îţi mai pun nişte Cola?[11] ne îmbiam

cabotin unii pe altii. Indulgenţa părintească şi contemplativă a chelnerului a degenerat rapid în curiozitate şi poftă. Ne-a cerat în cele din urmă un pahar cu vin. I-am turnat solemn, chicotind în sinea noastră dră- ceşte, distraţi la culme că am stricat năravul bietului om. A dat furtiv paharul peste cap, dorind parcă să consume cât mai iute actul ticălos.

Eram, în fond, chit. Noi ne-am înfruptat cu carne de miel în postul Paştelui, el a băut alcool, ziua în amiaza mare, în plin maghreb islamic. Legea occidentală a lui „iubeşte sau nu, dar rogu-te, puiul mamii, fă tot ce pofteşti[11] – mai convingătoare decât trei atacuri teroriste şi un om-bombă – a biruit, la colţ de stradă, islamul.

ucenicul prăjitor

Motto: *„Să tefacă Domnul, cum au făcut pre Sedechie, şi ca pre Ahav, pre cari-i* prăji *împăratul Vavilonului cu foc. „*
Biblia 1688 (Ir 29,22)

Scuipat în faţă de un cartof pai, şfichiuit peste braţ de o pulpă de pui şi opărit de-un şniţel aparent cumsecade, am realizat dintr-odată că prăjitul nu-i lucru curat. În loc să le înăbuşi discret, să le fierbi cuviincios sau să le coci agale, agresezi bucatele în grăsime încinsă, silindu-le să protesteze, să te ocărască şi să te-mproaşte cu ulei încins, în modul cel mai laş: la adăpostul tigăii de care te leagă ombilical lungimea inevitabil prea scurtă a propriei mâini.

Caracterul nesuferit al prăjelii se poate vedea şi după ustensilele care-i slujesc. Nu poţi compara nicicând o tigaie exhibiţionistă – cu margini scurte până aproape de fund, atârnată la vedere prin toate bucătăriile, fire de târgoveaţă limbută, cu oala calină, cratiţa cinstită, ceaunul taciturn sau cu tava placidă care-şi face discret treaba în întunecimile cuptorului.

Fapta cu aparenţă efuzivă şi sprinţară a prăjelii lasă în urmă un miros greu care se fixează cu predilecţie în părul bucătarului temerar. E mirosul de neuitat al cozilor la raţie când, îmbulzindu-te printre rafturile cu mazăre ale alimentarelor, nimereai cu nasul în cocul uleiat al vreunei gospodine (abia gonită din bucătărie de strigătul de luptă „Au

adus untdelemn !” al vecinilor). Iar în căminele occidentale, permanenţa mirosului sălciu de cartofi prăjiţi era dovada incontestabilă a concubinajului câte unui student sărman din Est cu o friteuză harnică, tăcută şi bună la toate.

Bucatele ucise prin prăjeală nu pridídesc să se răzbune, reîncarnându-se în veritabile capcane: crusta apetisantă ascunde adesea un miez incandescent – figura nefiresc alungită (în efortul disperat de a sorbi aer rece) a celui care a luat hapul opărit şi reacţia invariabilă a celor din jur de a întreba inutil „ce-i, te arde?” fac parte din imagistica prăjelii. (Există totuşi şi sufle- uri de rea-credinţă, care obişnuiesc să ascundă sub crusta bonomă valuri de lavă incendiară sau supe vârtoase, cu suprafaţă liniştită şi străfunduri clocotitoare, care îşi reţin ticălos aburul fierbinte până se văd ajunse în gura victimei.) Vorbind de imagini, alături de făcăleţ, tigaia e nelipsită din arsenalul gospo- dinei-şablon masive, încruntate, proţăpite cu o mână-n şold în pragul uşii.

Părăsind bucătăria, prăjeala păşeşte şi în viaţa de zi cu zi, prin expresii precum „a-i frige una cuiva" (cel mai probabil cu o tigaie), „te-ai fript!", pentru o păcăleală usturătoare sau „a ţi-o frige cu cineva", pentru o aventură iute şi intempestivă ca o arsură cu ulei.

În Germania medievală, fierberea în ulei era o tortură rezervată falsificatorilor de bani. în vremurile noastre mai generoase, se poate

frige cu ulei oricine şi orice: femei neîndemânatice, bărbaţi flămânzi, copii inconştienţi, cârnaţi, cartofi, porci, dobitoci, măgari, nesimţiţi şi chiar oameni cinstiţi.

chercher la femme *sau cerşetor amorezat*

Reveneam în Bucureşti dinspre Alexandria, după ce străbătusem comuna Buzescu, cu palatele ei din BCA, foişoarele din tinichea, ferestrele etanşe, prinse-n cheder de autobuz şi numele vrednicilor proprietari inscripţionate cu litere de aurolac pe faţade. (Aici se află şi faimoasa inscripţie „Dan-Finuţu-2003” de pe frontonul casei cu colonadă georgiană din curba Drumului Naţional 6). Ajung în cele din urmă în zona preorăşenească a şoselei Alexandriei – rod bolnav al împreunării promiscue dintre Bucureşti şi sudul defavorizat al ţării, care a moştenit, asemenea unui copil năpăstuit, tot ce-i mai rău de la ambii părinţi: agresivitatea citadină şi lâncezeala rurală.

Mă strecor cu maşina prin peisajul bine-cunoscut: penitenciarul Jilava, capătul lui 15, claxoane, nervi, miasme, aglomeraţie, coline de praf, abisuri asfaltice, şine de tramvai ieşite din matcă, siluete fără chip aşezate pe sacoşe, baloturi, saci sau pe vine, în aşteptarea vreunui microbuz cu destinaţii obscure.

La semafor, un cerşetor ia maşinile la rând. Cu membrele contorsionate nefiresc, cu un ochi acoperit de albeaţă, plin de bube şi de

cicatrice, tânărul estropiat avea în acelaşi timp un aer robust, consolidat în nefericita sa postură. Avansa poticnit, cu grimasă chinuită, de la o maşină la alta, arătându-se pur şi simplu în geamul şoferului, fără să vorbească sau să ceară ceva.

Pândeam hăituit, cu o mână la mărunţiş, pentru cazul în care ar fi ajuns la mine şi cu alta pe schimbător, gata să ţâşnesc laş, la culoarea verde.

Dintr-odată, două fetişcane de o prospeţime inexplicabilă se grăbesc să traverseze strada. Purtau halate albe, şlapi şi erau – judecând după palmele roz de atâta frământat – brutărese la simigeria de peste drum. Ciungul le observă şi se suceşte, cu iuţeală sacadată, de arahnidă, spre ele. Chipul i s-a luminat brusc. Le fixează lacom până ce ajung în preajma lui şi le şopteşte, rânjind cu o mimică neaşteptat de vioaie, ceva, nu am putut desluşi ce, măscări pesemne, căci fetele au iuţit de-ndată pasul. Le-a privit cum dispar în aglomeraţia străzii, resemnat, dar mândru că a reuşit măcar să le pună pe fugă. A continuat să umble, schimbat la faţă, printre maşini. Avea un aer detaşat, eliberat parcă, pentru moment, de adversitatea propriei condiţii.

S-a întors în cele din urmă către noi, şoferii – martori atenţi ai hâijoanei sale – reuşind să ne smulgă zâmbete complice. El însuşi surâdea biruitor. Eram, pentru o clipă, cu toţii în aceeaşi barcă.

9590 sau ruse, fuse şi se duse

Mai mult decât un număr natural divizibil cu unu, cu cinci, cu şapte şi cu el însuşi, 9590 este numărul scurt al Poliţiei de Frontieră din România, accesibil zi şi noapte pentru informaţii actuale despre tot ceea ce înseamnă trecerea frontierei de către cetăţenii români sau străini.

Plănuiam de multă vreme o excursie în Bulgaria. La numai 60 km de Bucureşti, Ruse – oraşul natal al lui Canetti, cândva cosmopolit şi înfloritor, acum jerpelit, dar curat şi încă plin de farmec, oferind servicii impecabile la preţuri care amintesc de România anilor ’90 – mi s-a părut o destinaţie ideală pentru sfârşitul de săptămână. Voiam să trec frontiera pe jos, sperând să evit astfel proasta ingeniozitate a sistemului românesc de taxe, de două ori mai costisitor şi mai sofisticat decât al oricărei ţări vecine (există chiar – după modelul Mazăre din Mamaia – o consistentă „taxă de oraş” pe care, dacă nu ai număr de Giurgiu la maşină, eşti nevoit să o plăteşti de oricâte ori ieşi sau intri în ţară).

Vrând să am parte de o excursie cât mai agreabilă, la adăpost de surprizele neplăcute specifice locului, sun în ajunul plecării la 9590 pentru a mă informa exemplar în toate privinţele. îmi răspunde prompt şi politicos o voce masculină. întreb dacă trecerea frontierei Giurgiu-Ruse ridică vreo problemă specială sau dacă există vreo reglementare

privind modalitatea de trecere a graniţei (auto, feroviar sau pieto- nal). Vocea mă asigură că mai nou, în perspectiva apropiatei integrări europene a ambelor ţări, graniţa se poate trece fără probleme chiar şi pe jos. Mai mult, îmi povesteşte distrat funcţionarul, părăsind tonul oficial, sunt frecvente cazurile în care navetişti sau călători excentrici de aiurea trec graniţa călare! îmi imaginam deja o graniţă imperceptibilă, bucolică, ca aceea dintre Austria şi Elveţia unde vitele pasc nestingherite la două păşuni, fără să simtă trecerea de la genţiana helvetică la floarea-de-colţ austriacă.

Plec încrezător la drum. Parchez maşina în vamă şi pornesc pe jos spre frontieră. Ajung la un prim post de control. Vameşul povestea cuiva la telefonul mobil despre neajunsurile unei centrale termice pe care o cumpărase de curând. Apariţia mea în faţa gheretei l-a deranjat în mod vădit. încheie într-un târziu convorbirea şi mă ia din scurt: „Unde mergi?!", cu aerul că eram cel puţin complice la defectarea afurisitei centrale sau că aş fi avut de ales între cel puţin trei destinaţii posibile. I-am răspuns că vreau să merg la Ruse. „Nu e voie, dom’le, pe jos!” mi-o retează cu voluptate prohibitivă specifică rasei milităreşti. „Nu se poate trece decât cu un vehicul: autoturism, autocar sau măcar bicicletă" (...sau călare, mi-a venit în minte relatarea de la 9590). „Dar la 9590 mi-au spus că se poate", m-am tânguit eu disperat.

Auzind de colegii de la 9590 şi-a ajustat într-un ultim efort răspunsul: „Se poate şi pe jos, dar numai ziua. Noaptea e interzis." Am zâmbit nervos: sus pe cer, soarele orbitor al Câmpiei Dunării dogorea mai tare ca niciodată. I-am explicat că n-aveam de gând să aştept venirea nopţii şi că doream să trec graniţa chiar atunci, în plină zi. Sâcâit de atâta vorbăraie conchide ferm: „Nu se poate dom'le." Văzându-mă înfrânt, devine dintr-odată binevoitor şi mă-ntreabă: „Dar de ce nu luaţi un taxi?" Moment în care, din pustiu, apare un individ unsuros, în şlapi, bermude şi fără tricou, cu cheile de la maşină zornăind la brâu şi îmi oferă mieros serviciile sale: „Şefu', cu doar 100 de euro vă duc până la Ruse" şi-mi arată o Dacie delabrată, parcată cu portierele deschise îmbietor la câţiva metri mai încolo.

Ignor oferta şi trec la planul B: trenul. Sun din aceeaşi pornire credulă la 931, informaţii Romte- lecom, de data aceasta. Mi se dă un număr de telefon, presupus al Gării din Giurgiu. îmi răspunde un dispecerat anonim, de la care obţin nesperat un al doilea număr. Sun din nou. Era în sfârşit Gara de Nord din Giurgiu. întreb când pleacă următorul tren spre Ruse. „Tren marfar sau de călători?" mă întreabă competent femeia de la celălalt capăt al firului. „De călători", zic. O aud strigând după o colegă „Auzi, dragă, a tras trenul de Ruse la peron?" „Da" – se aude vocea a doua – „ şi pleacă în 30 minute". Fără să mai aştept

alte lămuriri gonesc spre gară. Trenul se afla într-adevăr la peron. Observ din fugă, pe unul din pereţii gării, o frescă uriaşă intitulată fantasmagoric „Imperiul Româno-Bulgar 1186” – vestigiu socialist, reprezentând o învălmăşeală marţială de cai, oşteni şi capete încoronate, ilustrare a discursului delirant despre trecutul multimilenar, comun şi eroic al popoarelor Român şi Bulgar. Mă reped să-mi cumpăr bilet. Casieriţa îmi întrerupe placid elanul: „Vorbiţi întâi cu vameşul, să vedeţi dacă vă lasă. îl găsiţi la tren." Fug spre peron. Conductorul îmi arată temător o siluetă în uniformă gri, care se răţoia la un grup de pasageri dezorientaţi: „Mergeţi şi vobiţi cu el. Poate vă serveşte." Mă apropiu intimidat, rugându-mă să fiu „servit" sau măcar „lăsat" şi îmi mărturisesc intenţia de a cumpăra un bilet şi de a merge la Ruse. Vameşul răbufneşte exasperat: „Acum, dom’le?! Matale nu vezi că pleacă trenul? E prea târziu!" „Păi la informaţii mi s-a spus că pleacă abia într-o jumătate de oră!" Conductorul şi vameşul se privesc nedumeriţi şi pufnesc în râs: „Care informaţii?! Nu există dom’le informaţii CFR în Giurgiu!" „Păi şi eu cu cine am vorbit adineauri?!" Nu primesc nici un răspuns. Mister. Oi fi nimerit o gospodină binevoitoare din Giurgiu cu pasiuni feroviare sau vreo locatară a unui bloc cu vedere la peronul gării.

Mă pregăteam să o iau descurajat spre Bucureşti când, aud din nou propunerea „salvatoare" a vameşului, rostită pe un ton

dintr-odată politicos: „Dar de ce nu luaţi un taxi?" Şi din nou, în secunda următoare, apare de nicăieri un individ suspect, îmbrăcat sumar, care se oferă să mă repeadă pentru numai 100 de euro până la Ruse.

Înţeleg, în sfârşit, că mai presus de trecutul multimilenar româno-bulgar şi de imperiul vlaho-bulgar din 1186, mai concretă decât „Podul prieteniei" Giur- giu-Ruse şi mai iminentă decât chiar integrarea UE, rămâne cârdăşia dintre vameşi şi taximetrişti. Cu toţii români.

începând din 2008, graniţa româno-bulgară se trece, în sfârşit, uşor, fără controale, fără întrebări inutile. Cu micul impediment al taxei de pod plătite, de ambele părţi, fără factură, direct la funcţionar. Turistului însă îi convine: dai cât ai, la dus, cât ţi-a mai rămas, la întors, şi ai trecut, rentabil, podul.

inteligenţa lucie

Cum este un om inteligent? Păi, îţi vine să spui, este cultivat, ştie limbi străine, a intrat la facultate, a şi terminat-o, face un doctorat şi rămâne în învăţământ. Sau e modelul şcolarului isteţ, cu o cultură generală rebusistică, care ştie şi trezit din somn cele şapte minuni ale lumii, capitalele planetei, anii de domnie ai cutărui voievod sau datele invaziilor barbare? Ori poate este stilul pontos, histrion, spontan, care are o replică hazoasă în orice situaţie? Sau e un tip liberal, deschis, tolerant, la curent cu dezbaterile politice actuale, cu simţ civic şi umor? Sau este personajul celebru, recunoscut, cu operă publicată?

Pe scurt, se pare că în vremurile noastre toate tipologiile umane sunt susceptibile de inteligenţă: firile creative, analitice, umaniste sau exacte, autiştii, schizofrenicii, tocilarii, carieriştii, ambiţioşii, bogătaşii, inginerii, medicii, craii de succes, şefii de promoţie, poeţii şi programatorii, boemii şi logicienii, firile descurcăreţe şi cele metafizice deopotrivă.

întrebarea cu privire la inteligenţă m-a frământat mai cu seamă în perioada de după ’89, când am fost cu toţii martorii proastei întâlniri a inteligenţiei române cu realitatea social-politică imediată. Cu excepţia unor extreme izolate – disidenţi declaraţi sau colaboraţionişti oficiali, elitele de dinainte de

’89 beneficiau de onorabila imagine derivată din atitudinea „dacă tăceai filozof rămâneai”. Abia după ’89 au ieşit la suprafaţă hibrizi năucitori şi combinaţii devastatoare: lichele cultivate, filozofi agramaţi, romancieri analfabeţi, celebrităţi mediocre, staruri plate, doctoranzi semidocţi, bogătaşi oligofreni, tineri talentaţi, dar nu mai puţin oportunişti şi obtuzi, creativi previzibili, analitici sterpi şi preoţi deveniţi subit senatori somnolenţi sau afacerişti veroşi. E punctul în care investigaţia mea s-a împotmolit. Cine e, până la urmă, cu adevărat inteligent?

Nu ştiu şi nu o să încerc să dau aici vreun răspuns. Cert este însă că există o nouă imagine a inteligenţei, după chipul şi asemănarea vremurilor noastre marcate de medii, de show-biz, de libera şi rapida circulaţie a informaţiei. Inteligent este considerat, în consecinţă, cineva cu următoarele trăsături:

1. E o figură populară, mediatizată, cu rating, prezentă pe cât mai multe canale şi căi de comunicare; e inteligent fiindcă se spune despre el că ar fi aşa. Cum s-a ajuns să se vorbească despre el ca atare nu mai e clar. Şi nici important.
2. E un tip locvace, cu un mod de exprimare lejer, nonşalant, compatibil cu comunicarea spontană, on-line, de tip mediatic;
3. Dă senzaţia de competenţă universală,

trăsătură derivată în bună parte din punctul 2, şi e gata oricând să emită păreri ferme despre orice, asemenea idio- ţilor care preferă să te îndrume greşit decât să-ţi spună cinstit că habar n-au unde e adresa de care îi întrebi; e inteligent fiindcă se prezintă pe sine ca atare. Şi nimeni nu o pune la îndoială.

Definiţia inteligenţei s-a adaptat la noua realitate şi la noile ei modele. Inteligenţa e pur şi simplu apanajul modelelor noastre, sinonimul succesului lor. Pentru microbist, inteligent e Hagi, pentru secretare, şeful, pentru tot mai mulţi români, îmbogăţitul peste noapte.

Pe fondul acesta, o inteligenţă socratică, dubitativă, întrebătoare, care nu livrează în primul rând răspunsuri, ar face mai degrabă o figură neroadă, per- dantă, plicticoasă. Iar tipul socratic ar fi, acum, ca şi pe vremea lui, sâcâitor.

grădiniţa cu vişini

„Tante Jeni”, cum îi spuneam noi, copiii de la grădiniţa germană în aer liber, era o bătrână doamnă săsoaică, cu care peripatetizam, iarnă sau vară, pe străduţele cartierului, pe la şosea şi prin Herăstrău. Ne învăţa germana fără rechizite, fără jucării şi fără sală de clasă, din mers, vorbind cu noi şi citindu-ne basme, poezii şi lieduri, pe care trebuia apoi să le învăţăm. La ora douăsprezece fix, desfăceam pacheţelele cu mâncare de acasă şi mâneam prin parcuri, pe bănci sau, iarna, pe la familiile copiilor din grupă, prin rotaţie.

Cu tot dragul, mărturisesc că Tante Jeni avea momentele ei din cale-afară de germanice, cu excese de zel disciplinator şi educaţional, cu atât mai surprinzătoare cu cât izbucneau după recitarea unui poem bucolic sau după ce tocmai ne desfătase, vârân- du-ne, ca răsplată pentru un „Oh, du lieber Augustin[14] recitat corect, câte o uriaşă bomboană cubaneză în gurile mici şi nefiresc de elastice (ca pliscurile puilor de pasăre) de copii hămesiţi. Ţin minte câteva astfel de episoade.

1. Voma lui Răzvănel: Răzvan era un copil mai fragil, care plângea în fiecare dimineaţă când pleca de acasă. Pentru el, prânzul era un prilej în plus să-şi aducă aminte de masa de acasă, în preajma mamei, astfel încât la ora douăsprezece, în parc, nu avea niciodată chef să mănânce. Trebuia totuşi să o facă. Căci

mâncarea se mănâncă explica Tante Jeni, heideggerian. Astfel că, după primii trei dumicaţi, Răz- vănel al nostru vomita pe unde apuca, prin parc, pe băncuţă, pe asfalt sau pe el, tot ceea ce, printre lacrimi şi suspine, înfulecase cu de-a sila. Intr-o bună zi de iarnă, venise rândul să mâncăm de prânz la Răzvan acasă, ocazie cu care Tante Jeni a ticluit un plan, cum să-l dezbare pe băiat de năravul vomiti- şului. I-a dat bietului copil chiar şi un ultimatum, cum că, dacă mai varsă o singură dată mâncarea, va trebui să bea tot ce a vomitat. Perspectivă care i-a provocat lui Răzvan, la masă, o vărsătură mai abundentă ca niciodată. Şi taman pe aceea a trebuit să o resoarbă. Până la ultima guriţă. La el acasă. Sub ochii propriilor părinţi care, surprinzător, n-au comentat nimic. Educaţia germană cere sacrificii.

2. Aveam, la cât de mic şi slăbănog eram, capul cam mare. Niciodată nu găseam căciuli sau şepci pe măsură. Venise toamna şi purtam o şapcă nouă, cu şnur, care, inevitabil, îmi zbura de pe cap la fiecare adiere. Ceea ce, încet, dar sigur, a ajuns să o înnebunească pe Tante Jeni, căci *locul şepcii e pe cap şi nu pe jos.* În cele din urmă însă, i-a venit de hac articolului de îmbrăcăminte neobedient. Mi-a tras şapca pe cap cât a putut ea de tare şi i-a înnodat şnururile sub bărbie cu cel mai straşnic nod pescăresc-marinăresc- nemţesc care s-a văzut vreodată. Seara, acasă, ai mei

şi-au zdrelit degetele şi şi-au rupt unghiile vreme de o oră, ca să-mi extragă capul din laţul şepcii fără să mă sugrume.

3. Vară, ora douăsprezece, masă de prânz în Herăstrău, pe băncuţe. îmi desfac pacheţelul. Aveam vişine. Le mânânc până ajung la ultima: putredă, pământie, mucegăită, viermănoasă. Încerc să mă descotorosesc de ea, fără să fiu văzut de Tante şi îi dau drumul printre scândurile băncii, pe jos, în nisip. Zadarnic. Sunt descoperit de îndată. Primesc neîntârziat ordinul de care mă temeam: „Ridic-o de pe jos şi mănânc-o!" Nu o să-i uit niciodată gustul, combinat cu scrâşnetul nisipului în dinţi. Mă înfior şi astăzi când aud pe cineva entuziasmându-se în faţa culorii vişină-putredă.

Cu toate acestea, am îndrăgit-o cu toţii pe Tante. (Mai puţin Răzvan, pesemne.) Ne aminteam cu deliciu de păţaniile din vremea grădiniţei, mai ales după ce am început şcoala socialistă, cu săli de clasă neîncălzite, bănci mânjite cu pastă de pix, miros de pisoar şi cloramină, neoane livide, profesoare isterice, portrete cu Ceauşescu şi uniforme din plastic. Fără lieduri, fără şepci şi fără vişine.

vameşul şi marchizul

Tocmai sosise un camion cu ajutoare din Italia. Organizatorul expediţiei era un marchiz sicilian, cavaler de Malta, care venise la volanul propriului său camion – o epavă pitorească din anii ’60, cu care se transportau cândva cai – tocmai din Siracusa. To- masso era un tip corpolent, fost sportiv, adora muzica lui Edith Piaf (preferata legionarilor francezi, se fudulea el), caii, călătoriile, mâncarea bună şi, inevitabil, femeile. Venise în România pentru prima oară, cu elan umanitar şi plin de entuziasm, ca într-o veritabilă misiune. Vămile greceşti şi bulgăreşti îi mai domoliseră niţel avântul, dar abia noaptea petrecută în Vama Târguri şi Expoziţii, situată la una din cele mai dezolante periferii ale Bucureştiului, în rând cu tirişti blazaţi, curtat de traseiste şi privit cu lehamite de vameşi, l-a pleoştit definitiv.

Adusese ajutoare pentru copii. Conţinutul camionului era – spre bucuria vameşilor, care aveau astfel ocazia să se burzuluiască într-o primă fază, pentru ca mai apoi să se lase înduplecaţi – ca întotdeauna, imprevizibil. Desigur, în mare se ştia că sunt biscuiţi, făină, dulciuri, ulei, conserve, dar se întâmpla destul de des, mai ales la transporturile germane, ca vreun sponsor excentric să strecoare din exces de zel şi câte
un mop, ţevărie, truse de scule Bosch sau nişte ulei de maşină, în ideea, pesemne, că cei

mici o să ajungă cândva mari, o să înveţe o meserie (tehnică, fireşte) şi o să aibă chiar maşină personală.

Eram gata să plecăm din vamă, după o zi de lupte birocratice, când aflăm, de la comisionarul nostru vamal, că la „fizic" (prescurtarea de la control fizic, confruntarea actelor cu marfa propriu-zisă din transport) e de serviciu „nea Mihai”, un tip ciufut, vulpoi bătrân şi ticălos, mare cusurgiu şi căutător de nod în papură. Ne îndreptăm condamnaţi – eu, marchizul şi comisionarul – spre punctul de control. Ajungem într-o curte pustie, în spatele vămii, în mijlocul căreia era postat un singur individ, cu mâinile în buzunare, burta scoasă impetuos înainte şi o sprânceană ridicată suveran. Era nea Mihai – spaima vămii.

îl ajutăm pe vameş să se suie în camion, săltându-l cuviincioşi pe braţe, ca pe sfintele moaşte. în fişa de transport apăreau doar alimente. Dacă nemţii trimiteau pe ascuns scule şi fiare, italienii, mai umani, adăugaseră în transport, fără să mai declare, aveam să aflăm curând, scaune pentru invalizi, cărucioare pentru bebeluşi şi medicamente. Nu vedeam nimic în bezna containerului. Auzeam doar zgomot de cartoane rupte, hârşâit de cuţit şi bombănelile de rău augur ale lui nea Mihai, care iese într-un final la lumină, ne priveşte revoltat şi ne declară, nici mai mult nici mai puţin, că am dat de dracu’. Ne-am albit. Doar comisionarul rămâne calm

şi ne face un semn discret să ne îndepărtăm ca să poată negocia fără martori cu vameşul. După nici un minut, revine: „E în regulă. Dar îi rămâneţi datori cu un «fi 12»„. Stupoare. îmi imaginam ţevi cu diametrul de 12, din care, dacă dădea Dumnezeu, ne-ar fi trimis poate nemţii într-un transport viitor de dulciuri. Comisionarul mă lămureşte: „fi 12", adică Glenfiddich de 12 ani, whisky. Răsuflu uşurat.

A doua zi mă prezint la nea Mihai cu preţioasa fiolă, lăudându-i proveniența sigură, din duty-free-ul la care avea acces un bun prieten. A luat-o şi mi-a zis, vrând parcă să atenueze valoarea cadoului şi, prin aceasta, gravitatea abuzului: „stai liniştit, e oricum contrafăcut".

De atunci, vameşul mi-a trimis întruna SMS-uri de Crăciun şi de Paşti. Toate urările conţineau clasicele variaţiuni pe tema „lumină": „Să vă dea Domnul lumină", „Să găsiţi lumina", „Să aveţi parte de lumină", „Să primiţi lumina"... Până aici, toate bune şi frumoase, dar la ce slujea lumina în viziunea vameşului meu? Citez: „...lumină, ca să puteţi vedea cadourile pe care le primiţi de Sfintele Sărbători". Căci de sărbătorile legale şpaga devine cadou. Şi e legală.

farmecul farmaceutic al noilor membri ue

îmi imaginam cu maliţioasă voluptate şi uimire cum, de la 1 ianuarie 2007, realităţi ca Ferentariul, tractirele pieţei Buzeşti, angroul Europa, grătarele de mititiei din Obor pe care şobolanii joacă noaptea tontoto- roiul, sau personaje publice ca Nicu Gheară, Vădim Tudor şi Becali, figuri feroce, patologice sau doar groteşti, vor face parte din peisajul Uniunii Europene.

Dar, la urma urmei, şi Portugalia sau Grecia erau cam oropsite în momentul integrării, iar sărăcia este, în fond, curabilă. Doar că la noi, în afara simplelor epifenomene ale sărăciei, pare să trăiască încă un demon local, ale cărui manifestări oscilează arbitrar şi deconcertant între farmec şi promiscuitate, între savoare şi mizerie, între pastoral şi suburban.

Mi-aduc aminte de un experiment făcut în sistemul şcolar din trecut. S-a încercat formarea unei clase perfecte, de elită, pentru care au fost selecţionaţi cei mai buni elevi ai celor mai bune gimnazii şi licee ale vremii. După un timp, s-a constatat că, din chiar rândul elevilor model ai noii clase, au început să apară copii slabi şi chiulangii. Cu alte cuvinte, *pattern-ul,* forma de clasă – cu repetentul, ochelaristul, grăsana, piticul şi tocilarul s-a reiterat, în pofida componenţei integral bune

a clasei. Forma a fost mai tare decât conţinutul.

Uniunea Europeană seamănă pe undeva cu o asemenea clasă experimentală, în prima ei fază, înainte de recăderea în formalismul clasei. Doar că Uniunea pare să intuiască pericolul propriei alterări şi, în loc să aştepte ca repetenţii să se formeze din chiar propria substanţă, îi aduce din afară, păstrând astfel rangul de excelenţă al propriilor membri. Uniunea Europeană optează pentru o infuzie controlată şi calculată de codaşi, în locul unei imprevizibile, dar certe degenerări din interior. în felul acesta, Uniunea se imunizează, vaccinându-se cu doze de, bună-oară, Bulgaria şi România.

Dar asta este, în ultimă instanţă, tocmai şansa noastră. Dacă în cazul Uniunii s-ar aplica schema clasei de premianţi, la scară locală, naţională ne-am putea imagina exemplul invers: într-o clasă în care predomină figura repetentului, a şmecherului, a chiulangiului şi a golanului, situaţia se ameliorează la un moment dat de la sine. Repetentul sublimează în şoarece de bibliotecă, şmecherul devine melancolic, chiulangiul – sedentar şi haimanua – băiat de modă veche.

salutări din alcatraz

îngheţat, lihnit de foame, cu tălpile zdrelite şi alergat de un dulău cu alură ursească, dau buzna în sala de mese a cabanei Piatra Arsă. Mă întâmpină două fete nedumerite, în trening, şlapi şi în toane mai rele ca vremea de afară.

Le întreb dacă se poate mânca ceva. îmi arată un ghişeu inscripţionat caligrafic „Bucătărie". Mă aplec, bag capul prin deschizătură şi dau de o a treia fată, echipată similar:

— Aş dori...

— Staţi puţin! şi trage iute o bucată de placaj obturând gaura. îmi scot capul la timp.

Apare lângă mine cu un meniu în mână:

— Spuneţi.

— Aş dori o...

— Vreţi să beţi sau să mâncaţi?

— Ambele. Şi aş vrea...

— Comanda se face la bar – şi-mi arată un alt ghişeu, câteva trepte mai sus. Mă îndrept ascultător în- tr-acolo. Ajung în faţa barului. în dosul tejghelei, nimeni. Mă întorc descumpănit. În spatele meu, aceeaşi fată îmi întinde meniul cu care venise din bucătărie şi scoate un carneţel: Ce-aţi dori?

Meniul era neplauzibil de bogat. O întreb, rezonabil, ce se poate comanda. îmi răspunde posac, ca şi cum mi-ar da o veste proastă, că au tot ce-i pe listă. Reacţionez adecvat, mai

degrabă la tonul ei decât la vestea cea bună şi comand stoic o supă.

— Vreţi şi pâine?

— Da.

Mă cântăreşte din priviri şi decide:

— Patru felii vă ajung.

încuviinţez.

Mă invită înapoi în sala de mese. O urmez, însoţit de imaginea călcâielor ei, ivite prin textura rărită, molfăită de şlapi, a şosetelor.

Termin de mâncat şi, înainte să mă aventurez din nou prin ceaţă, încerc să aflu de la fete câte ceva despre traseul spre cabana Caraiman. îmi recomandă să consult harta de la intrarea în cabană. Găsesc un panou spălat de ploi, din care se mai desluşeau doar siluetele verzi ale unor brăduţi desenaţi cândva cu inutilă acribie şi nişte dâre pământii – pesemne, culmi muntoase. De marcaje şi trasee, nici urmă. Găsesc, după zgomot, un muncitor care izbea ritmic, fără un ţel evident pentru mine, într-o ţeavă care ieşea din pământ şi se afunda, după numai câţiva metri, tot în pământ. îl întreb cum se poate ajunge mai repede la cabana Caraiman. îmi spune să merg până se face un drum fără marcaj, la dreapta. Dacă nu-l găsesc, să mă uit după „stâlpul 5” (al telecabinei). Plec resemnat, fără să-i mai cer alte detalii. Am decis să nu mă întâlnesc cu stâlpul 5. îl mai aud din ceaţă:

— Auziţi şefu’, dacă tot ajungeţi la cabana Caraiman. ..

Mă opresc:

— Da...

— Să-i salutaţi din partea mea pe Cristi şi pe Dana!

— ... pe cine?!... din partea cui?!

— Să le spuneţi: „Salutări din Alcatraz!” Ştiu ei...

universul utilizărilor anexe

Sunt lucruri care se pretează, prin chiar natura lor, la utilizări varii, mai mult sau mai puţin contradictorii, previzibile sau nu. Cu cât un obiect e mai elementar, mai aproape de materia primă, cu atât varietatea utilizărilor sale e mai vastă, dar inventivitatea în utilizarea lui mai impersonală, mai generică. Apa, bunăoară, îţi taie setea sau te îneacă, te purifică sau doar te udă, e bună la înotat, la îndoit vinul, la botezat sau la bătut în piuă, după caz. Sau hârtia, ca tipăritură, e bună deopotrivă pentru citit, ambalat mezeluri sau şters ce se nimereşte, la făcut cocoloaşe, avioane, origami sau plicuri tăioase la limbă. Sunt utilizări previzibile, chiar dacă vaste, explicabile prin simpla maleabilitate a materiei cu pricina şi deprinse cumva din experienţa colectivă a speciei.

Sărim peste registrul întrebuinţărilor colaterale, întâlnite îndeobşte prin gospodăriile de modă veche: gaz lampant folosit pentru gonit păduchii mai mult decât la iluminat, mămăligă, nu pentru înfulecat, ci pentru cataplasme împotriva tusei sau făina pentru scrobit albituri, şi nu pentru pâine. Sunt de amintit în treacăt utilizările cu iz de farmec şi înţelepciune străveche din gama „cui pe cui se scoate": vin alb pentru scos petele de vin roşu, zăpadă pentru lecuit degerăturile, alcool ca leac pentru mahmureală.

Când însă e vorba de atingerea spectaculoasă a unor scopuri sofisticate cu mijloace primitive sau, invers, de punerea

unor instrumente elaborate, cu utilizări precise, în slujba unor nevoi mărunte, abia atunci intră în joc ingeniozitatea individuală, personală a utilizatorului.

în primul caz, al supravalorificării unor mijloace primitive, e vorba de dexterităţile sărăciei, de o inventivitate născută din nevoie: folosirea cartofului pe post de bobină de inducţie, a ciorapului de damă în locul curelei de transmisie, a ciocanului în locul oricărui alt instrument.

Al doilea caz, al subutilizării unei resurse specializate – când foloseşti, bunăoară, un pix ca să te scobeşti în ureche, o brichetă ca să deschizi sticle de bere sau un cuptor de vopsitorie pentru a pregăti masa de prânz – e complementar cu primul şi derivă, în fond, tot din penurie: obişnuit să-mi aprind ţigara cu iasca şi amnarul, cu chibritul sau pur şi simplu de la altul, percep bricheta ca pe un accesoriu opţional căruia îi pot găsi şi alte funcţii. Sau, când o viaţă întreagă am vopsit maşini în fundul curţii, la suflai, cuptorul de vopsitorie mi se pare un moft. îl păstrez mai degrabă curat şi-l folosesc, ca pe o extensie a aragazului de acasă, la încălzit sarmale.

Avem de-a face cu o veritabilă regândire a obiectelor, prin reînvestirea lor cu o nouă cauză finală, asistăm la o transformare alchimică nevectorială a oricărui lucru, în orice. Utilizatorul nevoiaş devine astfel un magician dexter al micilor nevoi de peste zi.

botezul – întâia taină, primul furt

Mai multe familii – mame, soţi, naşi şi prieteni – aşteptau să-şi boteze nou-născuţii la „Ghencea-Sfânta Treime” – biserică modernizată, cu iconostasul împodobit cu beculeţe roşii, de butic în preajma Crăciunului, plăcuţe din plexiglas cu numele enoriaşilor fixate în strane şi foi de hârtie cu numerele de mobil ale preoţilor lipite practic, pe frontispiciu, deasupra intrării în biserică.

Preoţii, cu fizionomii vârtoase şi glas dogit, nazalizau rutinari slujba, făcând impresia unor funcţionari oarecare, cu jumătate de normă la biserică. Unul dintre ei, mai marele, îndeplinea ritualul. După ce scotea copiii din cristelniţă, sub privirile îngrijorate ale asistenţei (era frig), reda mirenilor buna-dispoziţie, urând lăutăreşte: „Doctor la Municipal să iasă!”, „Chirurg la Viena!”, şi-i privea pişicher pe naşi. După slujbă, preotul a devenit dintr-odată sever, adăugând câteva observaţii personale şi „de actualitate[14], despre iminenta integrare europeană şi neajunsurile ei, reductibile, lăsa impresia, la o singură speţă: consfinţirea cuplurilor homosexuale.

Mirungerea s-a făcut cu materialul clientului, cu uleiul de acasă. Au apărut pe mese o sumedenie de recipiente, de la fiole preţioase cu ulei extravirgin, la bidoane generoase cu untdelemn de floare, mărci

italieneşti, greceşti şi autohtone, deopotrivă. Alţii au refuzat să se dea în vileag, aducând sticle neutre, opace, fără marcă. Prilej de observaţii oleo-sociolo- gice asupra preferinţelor, bugetelor, gusturilor şi viziu- nilor fiecărei familii: zi-mi cu ce (mir) ungi, ca să-ţi spun cine eşti!

La plecare, lumea a început să scotocească după mobile şi să le deschidă. Mai puţin câţiva năpăstuiţi, care şi-au găsit buzunarele goale şi gentile lipsă. Se foiau, sărmanii, prin faţa bisericii pipăindu-şi fără oprelişte buzunarele, căutând disperaţi pe jos, privind cu suspiciune înjur, către ceilalţi, spre biserică. Botezul a fost de bun augur pentru furi: bărbaţii se uitau la femei, femeile la copii, copiii la popă, popa la naşi. La genţi, telefoane şi alte acareturi nu se mai uita, fireşte, nimeni.

Pruncii bucureşteni au avut astfel parte de un botez îndoit: cel creştinesc şi botezul focului, lumesc – asistând din faşă, în premieră, la o jecmăneală pe cinste. Din biserică.

şcoala germană, răscoala română

Consultam enciclopedia Meyers (convins fiind că „neamţu' ştie tot" sau măcar că ştie mai bine) vrând să aflu, neîncrezător, când a avut loc, de fapt, răscoala din 1907. N-am găsit nici o informaţie. Era să cred că, superior, savantul german a ignorat ditamai răscoala, confundând-o cu vreo încăierare dintr-un birt sătesc valah, când, citind mai bine coperta doi, mă luminez: ediţia mea era din 1890; şi, în plus, îl informa pedant pe cititor, era tipărită pe hârtie ecologică, fără lemn, la acea vreme, când răsculaţii noştri din 1907 nu văzuseră nici lumina zilei, nici pământul. Mai înainte ca ai noştri să strige „Noi vrem pământ!", vecinii apuseni scandau „Salvaţi pădurea!".

Am găsit în schimb, articolul „ROMANI". După câteva considerente de bun-simţ, cum că suntem „un popor neobişnuit de prolific" care, din această cauză, „se extinde teritorial îngrijorător, în defavoarea maghiarilor, secuilor, saşilor, sârbilor şi bulgarilor" şi câteva date antropometrice, culese pe teren chiar de către antropologul dr. Kopernicki, potrivit cărora cei mai mulţi dintre români au un tip cranian mediu (sunt, adică, relativ normali la cap), cu câteva cazuri de brahicefalie („cap bilă", superior „capului pătrat") şi o minoritate dolihocefală („cap Nefertiti"), am ajuns la o descriere surprinzătoare şi

captivantă a românului, care părăseşte rigoarea unei enciclopedii şi evoluează, de la un ton dojenitor – faţă de român, spre un final romantic, tandru, cu accente erotice chiar – despre femeia română.

Cei mai mulţi bărbaţi români sunt de talie medie, cei de statură mică constituind o excepţie. Au o constituţie suplă, armonioasă, un profil de obicei frumuşel (!), ochiul negru, gura bine conturată. Au părul des, lung şi închis la culoare. [...] Românul este cunoscut ca şiret, laş, crud şi leneş, trăsături recunoscute unanim şi de vecinii săi. Mulţi îşi găsesc fericirea supremă a vieţii în a nu face nimic şi a bea rachiu. Şi totuşi, românii au fost soldaţi viteji în războiul oriental (pentru ei, de independenţă pentru noi, *n.n.) din 1878.*

Dacă bărbatul român e frumuşel, dar fără caracter, cu ieşiri surprinzătoare de vitejie, altfel stau lucrurile cu femeia română:

Fata română este lăudată pentru frumuseţea şi puritatea cutumelor sale. Ea se distinge prin frumuseţea staturii şi a mişcărilor; alcătuirea capului şi a feţei amintesc adesea de statuile antice. Ochii întunecaţi, împrejmuiţi de gene lungi, dau figurii ei o expresie ideală. [...] Cămaşa lungă, albă [...] lasă să se întrevadă cu uşurinţă formele trupului, fiind de altfel unicul articol de îmbrăcăminte (în afară de şorţ, flori în păr şi salbe de monezi de aur şi argint la gât) pe care românca îl poartă în timpul verii. Relatarea continuă, dar ne oprim aici, din grijă pentru cititorul minor.

De data aceasta, nemţii au găsit o soluţie finală favorabilă (problemei româneşti). *„Eternulfeminin ne-nalţă în tării”* e valabil

pentru Faust şi pentru români deopotrivă.

portarul ilie şi vecinul meu omo

Mă întorceam acasă, în ajunul Crăciunului, cărând, într-un echilibru precar, ultimele cumpărături. Când să intru pe poartă aud din spate: „La-mulţi-ani-sărbă- tori-fericite!" Mă sucesc din greu, scoţând aburi pe nări ca un bou înjugat şi îl văd pe nea Ilie, portarul garajului Leonida (acum al guvernului), vizavi de casa mea, cu o bere în mână, îmbrăcat etno-urban, cu pieptar de lână, pantaloni de trening şi căciulă de schi. II ştiam de ani buni. II vedeai înghiontindu-se şi chibiţând întruna cu băieţii de la garaj – şoferi, mecanici şi terişti – sau iarna, dezmorţindu-se în faţa gheretei, la o ţigară, ori vara, urmărind cu privirea, toropit şi languros, trecătoarele de toate vârstele. Nu ne-am vorbit însă, până în acel moment, niciodată. Ii răspund la urări. În secunda următoare e lângă mine şi începe să-mi povestească.

Nu ştiu când şi cum, în numai câteva clipe, a trecut de la registrul small-talk-ului hibernal despre planuri de sărbători, destinaţii de vacanţă şi prognoze meteo, la cele mai obscene şi stupefiante relatări pe care le-am auzit vreodată despre blândul meu cartier. Tranzitul s-a făcut fulgerător cu întrebarea aparent inocentă „Şi, vecinii de la parter ce mai fac?" „S-au mutat", îi răspund şi dau să plec. „Era... cam curviştină fata Iu' vecinu'" – mă pironeşte el locului. Fac ochii mari.

„Umbla cu toţi bagabonţii, am văzut eu.” Tac consternat, mimând mâhnire şi dezgust şi încerc să-mi văd de drum. „Iar frate-su era om..." „Da, admit eu înduplecat, era om serios, băiat bun” şi mai fac un pas. Se uită la mine cu reproş: „Nu m-aţi înţeles. Era omo!" Nu îl înţeleg nici de data asta. „Omosexual, dom’le, ce Dumnezeu!" „Hai, lăsaţi-mă!”, zic. „Dom’le," – se străduie el să mă convingă – „vedeţi copacul ăla?" – şi-mi arată, peste drum, un arbore uriaş, lipit de ghereta lui – „Eu stau pe aici toată noaptea. Când n-am ce face, pun o scară, mă sui în pom şi văd ce se întâmplă prin vecini." – Am socotit repede, dacă ar putea vedea până în camera mea, la etajul doi. Nu i-ar fi ajuns scara. Răsuflu uşurat. – „Aşa îl vedeam şi pe băiat, când băga în casă, după ce adormeau babacii, câte trei-patru ţipi. Se încuiau în camera dinspre stradă, puneau filme deochiate şi o făceau şi ei... ca în film (şi-şi duse pumnul la gură pompând în obraz cu limba). într-o noapte a încercat şi cu mine: a venit cu vreo doi inşi, toţi bău ţi, şi m-a luat cu: ce mai faci nea Ilie, că să vezi, dacă nu vreau şi eu aşa şi pe dincolo... Bă – i-am spus – dacă mă dau io la tine, îţi ies ochii ca la vulpe!" Nea Ilie era, cum ar veni, şi integru, şi bine dotat.

bodensee, acum şi în românia

Bodensee (sau Lacul Constanţa) este cea mai întinsă oglindă de apă din spaţiul de limbă germană, condominiu cu delimitare incertă, administrat de Elveţia, Austria şi

Germania deopotrivă. Cu toate acestea, mulţi nemţi se încăpăţânează să-l numească pompos, nici mai mult nici mai puţin, *Marea Şvabiei.*

Pe malul lacului Bodensee sau în imediata lui apropiere (Konstanz, Lindau, Meersburg, Bregenz sau Sigmaringen, St. Galien etc.), au văzut lumina zilei, au copilărit, au găsit inspiraţia ori, pur şi simplu, s-au scăldat figuri celebre, precum Contele von Zeppelin, misticul Heinrich Seuse, Caspar Stromayr – inventatorul acului chirurgical curbat, Baronul Ralf Dahren- dorf, poeta germană – probabil cea mai importantă, dar în mod sigur purtătoare a celui mai lung nume: Anna Elisabeth Franzisca Adolphina Wilhelmina Ludo- vica Freiin von Droste zu Hûlshoff (în mare vogă prin saloanele marilor şi micilor case de schimb, până în 2002, când chipul ei se regăsea pe toate bancnotele de 20 de mărci germane), Sf. Gallus, Otmarvon St. Gallen şi, nu în ultimul rând, Carol I de Hohenzollern-Sig- maringen, rege al României.

Mult mai lungă e lista anonimilor – sportivi, turişti sau ghinionişti, care au sfârşit înecaţi în Bodensee, lacul fiind cunoscut pentru furtunile de anverguri uraganice şi valuri de peste patru metri, pe care foeh- nul alpin le provoacă subit chiar şi în toiul verii.

Există totuşi o cale de a te simţi în largul tău la Bodensee – fără să fii stingherit de

spectrele conţilor, inventatorilor, sfinţilor, regilor, misticilor şi poete- lor – la adăpost de furtuni sau înec: în Bucureşti, în spatele Pieţei Progresul, pe malul cartierului Berceni, se află *Terasa Bodensee,* cu vedere spre Şoseaua Giurgiului şi Ferentari. Localul e deschis până la ultimul client şi oferă mititei cu un leu bucata (pâinea şi muş- tarul incluse). E o versiune locală a faimosului lac, restrânsă la esenţial, după chipul, asemănarea, poftele şi posibilităţile noastre: de cartier, cu mici, bere şi preţuri mici.

Geografia lumii, reiterată la nivel local, are deja tradiţie în România: avem Arc de Triumf, clădire Lo- monosov, Turn Eiffel şi fermă texană în stil Dallas. Aşteptăm cu nerăbdare versiunile autohtone ale Insulelor Maldive, Munţilor Anzi şi Oceanului Indian.

fantasme eretice

Am un mod neinspirat de a mă uita la televizor. Mă uit rar şi, atunci când o fac, am talentul să nimeresc mai degrabă emisiuni proaste. Aşa se face că aseară am văzut un film poliţist mediocru (filmat în Budapesta), a cărui intrigă demarează cu o scenă în care o tânără unguroaică atrăgătoare, dar instabilă psihic, năvăleşte intempestiv în apartamentul personajului principal (un expat american timorat) şi încearcă să-l seducă, mai întâi cu binişorul, abordând posturi neglijente şi apoi, exasperată de refuzul întâmpinat, cu agresivitate crescândă, hărţuindu-l, provocându-l, necăjindu-l cu presupuneri şi întrebări despre fantasmele lui sexuale, parcurgând astfel o întreagă gamă de scenarii erotice, la care cred femeile că ar visa bărbaţii şi bărbaţii că şi le-ar dori ei înşişi: cu două, cu trei deodată, cu soacra, cu cumnata, cu vecina, cu şefa, în locuri publice, nu-în-pat, nu-cu-soţia, nu-acasă, nu-pe-întuneric. După un prim moment de slăbiciune, eroul nostru – viril, dar candid, apt, dar incoruptibil – se repliază şi o pofteşte pe nimfa maghiară afară din casă.

Dar cine nu s-a confruntat la un moment dat cu întrebări despre propriile fantasme (erotice) puse de fitecine, prieten sau prietenă, iubit sau iubită? E o întrebare împovărată de spectrul răspunsului greşit, care poate fi, după caz, banal, plat, comun sau

brutal, crud, ofensator. E tipul de întrebare la care răspunsul onorabil poate fi neconvingător iar răspunsul sincer, inadmisibil. Scenă conjugală asigurată.

Intr-un prim caz, al atitudinii împăciuitoare, reconciliante, răspunsul expediază discuţia în derizoriu, cu replici de genul „Nu ştiu, nu m-am gândit niciodată… n-am, dom'le, fantasme![11] sau o dezamorsează, acordând interlocutorului cu generozitate, un rol de exclusivitate în scenariul fantasmei. E doar un fel de a admite că n-ai fantasme sau că fantasma ta e, în fond, chiar realitatea nemijlocită pe care o trăieşti, picotind în faţa televizorului, cu firimituri în poală şi consortul/consoarta alături. Cu un astfel de răspuns, ai toate şansele să pari fad, lipsit de imaginaţie, adept neînduplecat al poziţiei misionarului.

Mai e varianta combativă, provocatoare, în care, întrebat despre fantasme, evoci de-ndată o partuză cu negrese planturoase şi asiatice obediente din belşug, cu eşecul previzibil al iritării şi indignării partenerului. De adăugat subvarianta ticăloasă, a fantasmei spuse tatonant-glumeţ. Trânteşti, cum ar veni, o bădărănie, dar remediezi fulgerător, cu hohot de râs şi cu asigurarea că totul a fost o glumă (proastă, admiţi).

În tot cazul, orice ai spune, eşti compromis. Oscilezi între portretul ticălosului pervers, al eroului murdar şi cel al băiatului de casă, dulce, bleg, inofensiv. Etalându-ţi

fantasmele te faci vinovat fie de acceptarea năroadă a realităţii imediate, fie de anularea gratuită şi ingrată a ei. Fantasma relatată este habotnică sau eretică.

De aceea, când sunteţi întrebaţi despre fantasme, supăraţi-vă primii, refuzaţi să răspundeţi şi lăsaţi să planeze o aură de mister asupra celor mai ascunse dorinţe previzibile pe care le aveţi.

poezia germană de dor şi jale

Aveam înjur de 13 ani când am cunoscut-o pe Ulvine, profesoară de origine germană, soţia unui scriitor care între timp, Dumnezeu să-l odihnească, a murit. Făceam cu ea, pe atunci, ore de limbă şi literatură germană. Firavă, brunetă, cu ochi verzi – altfel decât ţi-ai imagina îndeobşte femeia germanică bălaie, rumenă şi robustă – Ulvine avea o remarcabilă sensibilitate poetică. Declama cu patos şi exuberanţă poeme germane sau fragmente din mari clasici fiind, altminteri, o fire mai degrabă rezervată. După ce recita o poezie respira profund, extenuată, ca un medium care îşi revine în simţiri şi mă privea tragic, îndelung, sperând (zadarnic) să întrezărească o urmă de extaz poetic pe chipul meu. Fapt care mă inhiba teribil. Mă simţeam fie inert, frigid, greoi – neputând să mă inflamez corespunzător, nici chiar la auzul celor mai sublime versuri –, fie ipocrit, cabotin, mincinos, asta atunci când mă străduiam să-i ţin isonul oftând cu alean sau privind melancolic în gol. Obişnuia să mă întrebe, indiscret şi răscolitor, nu atât ce am înţeles, ori dacă îmi place, nici dacă mi-e clar textul german, ci, pur şi simplu, ce anume simt. Gâtuit de jenă (şi nu de emoţie, cum credea ea) nu reuşeam decât să îndrug, cu jumătate de glas, banalităţi. Mă simţeam tot mai neghiob, un caz de insensibilitate artistică crasă, ea însă era, inexplicabil, tot

mai mulţumită. Avea, în fond, ocazia să recite. Ceea ce o bucura nespus. Aşa am petrecut zile, săptămâni şi luni exersând fără speranţă patosul, starea de graţie şi trăirea poetică, sub privirile de foc şi de gheaţă ale lui Ulvine.

Şirul întâlnirilor noastre a culminat cu poezia lui Goethe *Heiderôslein (Trandafir sălbatic).* începea să recite pe un ton firesc, natural, în registrul originilor folclorice ale poeziei, şi culmina intonând rar şi apăsat, visceral, cu gravitate incantatorie refrenul: *Roslein, Roslein, Roslein rot, /Roslein auf der Heiden.* Moment în care ochii i se umpleau de lacrimi, iar stânjeneala mea depăşea orice limită. Ca să evit avalanşa emoţională, îmi răsuceam spasmodic degetele pe sub masă, mă încordam, înţepenind în poziţii nefireşti, sau îmi muşcam limba, până când durerea contrabalansa senzaţia de ruşine. Resimţeam întreaga întâmplare ca pe un fel de hărţuire emoţională, o variantă mai rarefiată a hărţuirii sexuale.

într-o bună zi, pe când Ulvine îmi recita pentru a nu ştiu câta oară *Heiderôslein,* devenită un fel de rugăciune la sfârşitul orei, soarele după-amiezii a ajuns în dreptul ferestrei, strălucind direct în ochii mei. Am clipit des, orbit de lumină, dar nu am reuşit să-mi feresc privirea. Mi-au dat lacrimile. Ulvine m-a privit înduioşată. Credea că a reuşit, în sfârşit, să mă facă să plâng. *Trandafirul sălbatic,* frânt de băiatul cel rău, era răzbunat.

un an în marzahn

Am stat aproape un an într-un cămin studenţesc din estul Berlinului, amenajat într-o fostă cazarmă a Armatei Roşii, staţionată până la începutul anilor ’90 pe teritoriul fostei RDG. Iţi trebuia o oră să ajungi cu metroul până în centru şi, întrebat unde stai, erai nevoit să rosteşti temutul cuvânt *Marzahn* (pronunţat, mai pe şleau, *marţari)* – numele cartierului berlinez presupus a fi cel mai nesigur, datorită procentajului ridicat de şomeri, lumpeni şi neonazişti. în realitate, dacă lăsăm deoparte o tentativă eşuată de furt, în care hoţul (vreun neamţ atehnic) nu a reuşit să desfacă lacătul de la bicicletă şi s-a răzbunat furându-mi doar şaua, m-am simţit la fel de în siguranţă ca oriunde altundeva.

Din pricina acestei faime, cartierul era mai degrabă evitat de studenţii străini, astfel că locatarii căminului erau, în marea lor majoritate, nemţi. Dincolo de aceste impedimente, căminul-cazarmă era proaspăt renovat, utilat mai dihai decât cele din Vest, care erau arhipline şi adesea părăginite şi sensibil mai ieftin. Locuiai singur, în camere cu baie, bucătărie şi ferestre mari, prin care vedeai, ce-i drept, nu oraşul, nici Poarta Brandenburg, oii Domul, sau Reichstag-ul, nici măcar turnul de televiziune, ci pajişti, copaci şi ogoare, până hăt departe. Ţi-ai fi putut imagina, la fel de bine, că eşti la Breaza, Câmpina sau la Moeciu. Coridoarele albe,

podelele imaculate şi liniştea nefirească lăsau mai curând impresia unui sanatoriu. Unica dovadă că nu eşti singur în cămin erau zecile de tăbliţe cu nume, pe cutiile poştale de la intrare. în rest, nici un iz de cloramină, ciorbă sau zacuscă, nici forfotă, colegi de cameră, reşouri, lipăit de şlapi, petreceri de etaj sau alte năzdrăvănii de cămin din Regie.

La un moment dat, m-a vizitat un vechi prieten din Austria, Helmut, pe care l-am găzduit câteva zile la mine. După ce ne plimbam cât e ziua de lungă prin oraş, reveneam acasă frânţi şi adormeam buştean, împărţind frăţeşte patul îngust, de o persoană. într-o noapte, aproape aţipiserăm, când auzim, ca niciodată, rumoare din camera vecină. La început nu i-am dat atenţie. Curând însă, s-au desluşit tot mai clar oftaturi, gemete, icnete, scârţâit de pat, vaiere şi buşituri. Eram, după toate aparenţele, martorii unei partide intense de amor. Pe acest fond sonor, patul ni s-a părut, pentru întâia oară, ridicol de mic şi inevitabila atingere a umerilor ne provoca stări de jenă totală. Zarva a durat nu cinci minute, nici zece, ci zeci şi zeci de minute, ceasuri nesfârşite. Până la urmă, eu şi Helmut am fost cuplul care, stingher şi melancolic, a adormit primul.

Ne-am trezit dimineaţa chiauni, indispuşi, frustraţi şi mânaţi de aceeaşi unică dorinţă: să aflăm cine e tartorul din timpul nopţii. Părăsim camera sincron, fără un cuvânt şi ne

îndreptăm ţintă spre uşa alăturată. Ne-am aplecat cu lăcomie spre butonul soneriei, cât pe ce să ne lovim cap în cap şi, cu ochii cârpiţi, am descifrat anevoie numele noului vecin. Pe un bileţel alb, lipit cu grijă în dreapta uşii era scris „Alexis Papadopoulos[14].

„Un grec! Eram sigur!”, a pufnit Helmut cu obidă, uşurare şi dispreţ.

abateri interdisciplinare

Am fost, la un moment dat, uşor complexat de abilităţile mele tehnice, situate peste media îndemânărilor fireşti ale băieţilor care inspectau şi dezghio- cau, copii fiind, tot ce le trecea prin mână, aparate sau jucării, păpuşi sau maşinuţe, insecte sau broaşte, guri de canal, sticle de parfum. Mi se părea, altfel spus, că am un talent tehnic suspect pentru cineva care vrea să apuce o cale mai degrabă umanistă. înţelegeam un angrenaj dintr-o mişcare, pricepeam mecanisme şi scheme electronice, reparam tot ceea ce nu reuşeam să stric. Sufeream de o competenţă şvejkiană pentru tehnică (asemenea nebănuitei capacităţi a bravului soldat de a efectua fulgerător calcule astronomice) , spontană, inexplicabilă, fără finalitate, dar nu mai puţin reală. Şi eram cu atât mai nedumerit când întâlneam oameni de formaţie tehnică, ingineri, mecanici, electricieni care afişau, sau aveau realmente, o surprinzătoare detaşare faţă de aplicaţiile aferente domeniului lor. Am întâlnit ingineri-me- canici care-şi mărturiseau cochet nepriceperea în materie de maşini, informaticieni sastisiţi de fineţurile configurării unui sistem de operare şi fizicieni care, întrebaţi candid despre găuri negre şi micuţe cenuşii, ridicau iritaţi din umeri.

Lăsând la o parte variantele previzibile în care eu şi inginerul ne-am greşit pur şi simplu vocaţiile, sau în care aplecarea mea tehnică,

situată la un nivel empiric, neacademic, îl plictisea pe interlocutorul meu mai evoluat în materie, cred că fiecare dintre noi – umanistul cu apucături tehnice, pe de o parte, şi tehnicianul cu înclinaţii abstracte, pe de alta – simulam cu ocazia acestor întâlniri, din politeţe sau veleitar, afinitatea cu opusul propriului domeniu. Eu, cu background filozofic, îi veneam în întâmpinare curtenitor, încercând să-l surprind cu disponibilitatea mea tehnică, în vreme ce el, inginer sadea, vedea în mine un prilej de afirmare a filonului său cultural-ar- tistic neexplorat. Eu îi povesteam că ador motoarele diesel, el îmi mărturisea că e fascinat de Nietzsche. Mă descosea în legătură cu existenţialismul, îl întrebam, încăpăţânat, care este unghiul de fugă ideal al unei roţi. Ne simţeam la fel de frustraţi ca doi străini care se ambiţionează, demonstrativ, să vorbească fiecare pe limba celuilalt. Făceam parte dintr-o scenă în care toţi protagoniştii năzuiesc la acelaşi rol. Inchipuiţi-vă piesa în care Iago, Emilia, Desdemona şi Cassio deopotrivă s-ar încăpăţâna să-l joace pe Othello. E o piesă care nu există. Tot astfel, între noi, nu exista de fapt un dialog, ci mai degrabă o emulaţie narcisistă, în care fiecare urmărea nu atât să-l întrească pe celălalt, cât să-şi depăşească propria evidenţă şi previ- zibilitate, năzuind steril către imposibilii săi. Non-co- municarea noastră, de altfel jovială, e o metaforă a interdisciplinarităţii şi multiculturalităţii

eşuate. Tehnicianul poet, filozoful bricoleur, nemţoaicele care se visează şeherezade, intelectualii occidentali care curtează proletariatul asiatic sau inginerii noştri care fac orice, mai puţin inginerie, sunt cu toţii, fiecare în planul său, victime ale nebuloaselor perspective alternative. Şi apoi, ce haz mai are să fii inginer în România, unde chiar şi un violonist, ca să nu mai vorbim de filozofi, ştie să repare o Dacie, cu ochii închişi?

baxul acuzatilor

[9]

Am lucrat câţiva ani intr-un loc destul de neobişnuit (o organizaţie umanitară iezuită), unde rutina alterna imprevizibil cu felurite sarcini absurde şi insolite. Făceam de la traduceri de acte şi contracte până la importuri şi vămuiri de tiruri cu ajutoare inutile (pături, biscuiţi, ciorapi şi sere *second-hand).* Treaba devenea mai interesantă când trebuia să plimb prin ţară câte un bogătaş excentric, potenţial sponsor, sau când introduceam vreun călugăr iezuit nou-venit în problemele sociale ale locului, arătându-i zonele critice ale Bucureştilor, în care se aciuiau de regulă nevoiaşii, prostituatele, aurolacii şi boschetarii (canale, maidane, cartierul gării, orăşelul copiilor, staţii de metrou, şantiere şi case părăsite). îmi amintesc de călugărul iezuit Michael, un austriac vârstnic, bonom şi candid, care fredona fals şi sonor, inexplicabil, după câteva pahare de vin, versurile lui Dean Martin *When the moon hits your eyes like a big pizza-pie, that's amore.* A fost o perioadă în care, vrând-nevrând, am avut de-a face frecvent cu şoferi, peşti, boschetari, în- cărcători-descărcători, portari, tirişti, curve, funcţionari, călugări, măicuţe şi milionari.

în zilele de rutină, trăiam pauza de prânz, cu micile incursiuni aferente prin forfota străzilor, euforic, ca pe o veritabilă eliberare. într-o bună zi, sub impresia, se vede, mai

degrabă a sporovăielii cu vreun tirist din vamă decât a discuţiei cu un prelat, paşii m-au purtat nu către simigeria din colţ, ci către un lupanar din zona Moşilor Vechi. O pitică obscenă şi planturoasă, greţoasă şi ispititoare totodată, precum mirosul de prăjeală atunci când ţi-e foame, mi-a făcut o ofertă fără echivoc, cu vorbe puţine şi scurte, din trei-patru litere. Am acceptat monosilabic. Nu intru bine în cameră şi de afară se aude vaietul răguşit al unei ţigănci bătrâne: „Au venit mânuşii (poliţiştii, n.n.) !” Pitica mea se face nevăzută. Din fericire, eram încă într-o ipostază onorabilă. Am ieşit dezmeticit în curte. Doi tineri în civil, m-au întâmpinat calm şi m-au invitat respectuos, cu aerul liniştitor că îndeplinim o rutină, să mergem la secţie. Erau atât de politicoşi, încât, dezarmat, m-am jenat să-i refuz şi i-am urmat.

Am intrat într-un birou ponosit, în care cinci poliţişti stătuţi se înghesuiau la trei birouri îngropate sub procese-verbale. Aflând nefăcuta, mai marele lor, căpitanul, m-a interogat consternat şi dezaprobator: „Eşti pervers sau eşti căsătorit?" L-am dezamăgit, negând ambele metehne. Ultima cel puţin, era lesne de verificat. M-au întrebat dacă şi ce-am studiat. Le-am spus că am terminat filozofia. Stupoare. S-au dezmorţit. Trăiau în mod clar faza zilei. Pe nesimţite, au schimbat tonul, de la sastisit-funcţionăresc, la miştocar-iro- nic. Au sfârşit, în cele din urmă, prin a mă tutui, moment în care, hărţuit, am protestat. Au

amuţit, contrariaţi de iritarea mea. I-am simţit cum, pentru o clipă, oscilează între a-mi frige miliţieneşte o scatoalcă, cu aerul „după ce că eşti în rahat, mai deschizi

şi ciocu’” şi a se replia, de teama complicaţiilor (mai mult decât de dragul noilor norme de tratament al cetăţeanului, fie el şi contravenient). Au ales totuşi varianta din urmă. Căpitanul şi-a privit cabotin colegii şi a întrebat retoric: „Lra tutuit careva de aici pe dom- nu’?!” Au devenit din nou politicoşi. Mi-au cerut un singur hatâr: să le cumpăr un „bax de coli". Am crezut că e formularea agramată pentru „bax de cola" şi i-am întrebat dacă o vor *light* sau normal... Voiau de fapt, un „top de coli". Secţia, mi-au explicat cu aer tragic, de cerşetor profesionist, ducea mare lipsă de hârtie. Le-am îndeplinit dorinţa cărturărească şi m-au lăsat să plec.

La despărţire, căpitanul mi-a strâns reconciliant mâna şi mi-a şoptit complice, ca de la bărbat la bărbat: „nu mai mergeţi domle’ la nespălatele astea. Găsiţi o puştoaică de liceu, îi luaţi un suc, îi faceţi capul mare şi... vorba aia... pe gratis. Sau, dacă vreţi neapărat – şi aici mi-a făcut cu ochiul pişicher – mergeţi în Mătăsari, că acolo sunt fete ca lumea!"

azuga-paris-new york

îmi plăcea să vizitez, de fiecare dată când treceam prin Azuga, „căminul fabricii", cum numeau localnicii una din vechile bodegi ale oraşului, locul în care berea Azuga se bea în modul cel mai nemijlocit cu putinţă, direct din fabrica aflată peste drum. Era un loc fără pretenţii, vizitat mai mult de localnici – consumatori serioşi, maturi, care ar renunţa oricând la aparenţa aseptică a unui local, în favoarea unei oferte solide, consistente şi rezonabile ca preţ, oameni cu preferinţe bine cristalizate, trecuţi de mult de vremea tatonărilor juvenile. Aici găseai pur şi simplu bere de Azuga, toată gama (Regală, Pils, Premium, Excelsior şi Brună) şi pastramă de oaie. Totul la preţuri de ţi-era ruşine să mai ceri restul. Având de curând drum prin zonă, m-am abătut ca de obicei, alături de doi prieteni cărora voiam să le arăt pitoreasca locantă, spre căminul fabricii. Ne tachinam, exaltaţi de pofte, făcând pronosticuri sumbre despre posibilitatea ca localul să fie închis, în renovare, pastrama lipsă sau berea pe terminate.

Ajunşi în dreptul prăvăliei, jubilaţia ne e curmată ferm. Localul suferise (potrivită vorbă) o transformare dramatică. Ferestre mari din termopan străju- iau intrarea, în mijlocul sălii răsărise un bar iluminat de spoturi ascunse iscusit într-o scafă din tavan, taburete cosy din inox şi muşama înconjurau măsuţele joase din sticlă şi o mână de tinerei

în trening sorbeau cu paiul lichide roz-verzui, cu ochii lipiţi de ecranul unui televizor wide-screen. Chelneriţa ne întâmpină binevoitoare. O întreb încăpăţânat, sfidând toate aparenţele şi refuzând iritat meniul proaspăt tipărit pe care mi-l întinde, dacă are pastramă de oaie. „Nu mai facem...", vine răspunsul previzibil „dar avem pizza, spaghete, sendvişuri şi snack-uri”. Am urât-o pe biata femeie, din toată inima, tustrei. Trecem peste şocul iniţial şi cerem nişte beri, să ne oblojim durerea. „Nu avem bere Azuga”, vine lovitura de graţie, „dar avem Tuborg, Carlsberg, Stella, Beck’s”, enumeră victorioasă biata fată. Am plecat răvăşiţi, înjurând de-a valma patronul, progresul, capitalismul, revoluţia, femeile şi bărbaţii, românii, americanii, arabii şi evreii deopotrivă.

întâlniserăm tocmai o mostră de progresism autohton bezmetic. Ce face un întreprinzător român dintr-o berărie clasică, situată chiar în poarta unei fabrici de bere?

1. O transformă în altceva decât o berărie. Preferabil într-o pizzerie, discotecă sau bar sofisticat cu cocteiluri colorate greţos.
2. Dacă, din lipsă de imaginaţie, va continua totuşi să vândă bere, va vinde toate mărcile, mai puţin berea locală, fabricată peste drum. „E prea la îndemână, ce Dumnezeu, şi e jenant de ieftină pe deasupra" – îmi imaginez că ar argumenta întreprinzătorul. „O

 beau doar localnicii", ar mai adăuga el zâmbind compătimitor, „şi te strică la stomac".

3. O face să arate ca la Bucureşti sau ca „afară". Culoarea locală e stânjenitoare. „Cum să te etalezi cu berea Azuga, când pe lume există beri trapiste, Pure Malt-uri de 12 ani, Turnul Eiffel, zgârie-nori, Casa Poporului şi Mallul Vitan?!"

Afaceristul autohton neinspirat imprimă locului o evoluţie după chipul şi asemănarea sa. Trecutul e pentru el o chestiune ruşinoasă. Nu-i place să-şi aducă aminte că s-a căpătuit cărând tenişi din China, schimbând valută în aer liber sau vânzând sucuri contrafăcute la colţ de stradă. După modelul vechii epoci, el modernizează demolând. E incapabil să restaureze, să asaneze, să redea viaţă unei bune tradiţii. Progresul înseamnă pentru el să o rupi pur şi simplu, cât mai ostentativ şi tranşant, cu tradiţia, să anulezi trecutul.

El e, totodată, adeptul reproducerii spaţiului public înăuntrul celui privat, a universalizării cu orice chip a spiritului local: îşi face în propria casă bar (din gips-carton) ca la localul din stradă, deschide la Predeal filială Office, aduce la Vama Veche clubul Bava- ria, iar în faţa fabricii de bere Azuga vinde doar Tuborg, Stella şi Beck’s.

Aşa se face că, la oraş sau la ţară, la mare sau la munte, în Maramureş, Oltenia sau în Banat găseşti aceiaşi mititei-Metro, berea

Tuborg brasată în Bucureşti, Caşcavalul Feteşti făcut în Ialomiţa şi Salamul de Sibiu, din Bacău. Şi cam atât.

Cel care evocă datinile de odinioară pentru a le compara cu cele din zilele noastre poate fi lesne bănuit de reverie senilă, nostalgie neproductivă ori de iritare filistină faţă de un prezent socotit din capul locului nedemn, prozaic şi necuviincios. Credem mai degrabă că moravurile sunt prinse şi ele, asemenea nouă, în vâltoarea unei tranziţii – cu sincope, poticniri, căderi şi reveniri. Vom încerca să surprindem aceste ipostaze, episodic şi fără pretenţii de exhaustivitate.

începem cu duelul, ca manieră de reglementare directă a conflictelor în Europa apuseană a secolelor XV-XX. Definit pe scurt, duelul este o confruntare voluntară între două persoane, asistată de martori, în vederea reparării unei ofense, în chestiuni de onoare. Se foloseau arme mortale (albe sau de foc), iar lupta se desfăşura după reguli clare, dinainte stabilite.

în variantă contemporană, duelul este cu mult simplificat. Spontan, nereglementat şi nemijlocit de vreo armă, el poate fi practicat de oricine şi se poate isca din orice. I se spune bătaie, încăierare sau, familiar, caft.

Dacă într-un duel ţinta e inima, pieptul, într-o încăierare e vizată de obicei gura, faţa adversarului. împunsătura în inimă e înlocuită, ignobil, dar salvator, de

pumnul în gură. Dacă cel înfrânt într-un duel sângerează absolvit sau îşi dă, la limită, ultima suflare, în cazul celui bătut daunele gravitează în jurul gurii: fălci dislocate, dinţi rupţi, ochi vineţi, arcade sparte. Ceea ce sugerează o posibilă mutaţie a sursei conflictului, de la dezacorduri de principiu şi chestiuni de onoare, la conflicte izvorâte dintr-o proastă gestionare a gurii şi a facultăţilor ei: luatul gurii pe dinainte, gura-mare, gura-spartă, gura-rea, într-un cuvânt, feluritele grade ale limbuţiei.

Duelurile aveau loc în zori, la răsărit de soare, într-un moment aşadar de deplină luciditate, într-un loc ferit de ochii lumii *(field ofhonour),* de obicei în afara oraşului. Bătaia, iscată îndeobşte prin cârciumi şi discoteci, e mai degrabă nocturnă, publică, urbană, are loc pe străzi, în baruri (sau chiar în direct, la TVj şi protagoniştii ei sunt adesea grizaţi. Martorii, care vegheau odată la desfăşurarea corectă a duelului, devin aici public vociferant de gură-cască (sau telespectatori).

Există totuşi şi astăzi lupte cu preludiu, confruntări ritualizate. Cineva îmi povestea cum se reglau, nu demult, diferendele în mahalaua Brăilei. Cel ofensat îşi provoca adversarul aruncându-i nu mănuşa, ci o flegmă pe vârful pantofului. Dacă cel provocat „ridica mănuşa" trebuia să întoarcă scuipătura, ţintind la rândul lui încălţările celuilalt. În caz de refuz, ofensatorul îşi curăţa pantoful ştergându-l de gamba pan-

talonului, întorcea spatele şi se făcea nevăzut, cu onoarea terfelită şi pantalonii pătaţi.

ceaiul şi fiertura

în peregrinarea sa dinspre Orient spre Occident, obiceiul ceaiului a trecut prin felurite ipostaze, oscilând între ceremonial şi profan, între preţios şi accesibil, între arhaic şi contemporan.

i eri

O legendă chineză despre originea ceaiului îl înfăţişează pe un ascet budist care aţipeşte în timp ce meditează. Când se trezeşte, revoltat de propria slăbiciune, îşi taie pleoapele şi le aruncă. Căzute pe pământ, ele prind rădăcini şi dau astfel naştere primilor arbuşti de ceai: elixirul treziei extras dintr-un auxiliar al somnului.

azi

Astăzi, situaţia pare inversată. Confundat probabil cu fiertura de plante medicinale, ceaiul e asociat mai degrabă stării maladive, palorii somnolente. Oaspetele de astăzi se simte ofensat dacă i se oferă ceai: va refuza ferm o licoare atât de plicticoasă şi amară pe deasupra, explicând sarcastic că nu suferă de nici o boală sau, politicos, că se teme de insomnii. Iar dacă va accepta concesiv trataţia, se va asigura că ceaiul este slab şi cât mai parfumat. Din panaceu, ceaiul devine astăzi paliativ, efectul său vitalizant e răstălmăcit ca insomnie, iar tăria i se cuvine edulcorată de arome. Ceaiul e valorificat ca

sedativ şi soporific. *A bea un ceai fierbinte şi a te băga în pat* este scenariul tipic al consumului de ceai contemporan. Ceaiul a migrat din templu în pat.

Fireşte, există şi astăzi ceaiuri preţioase şi băutori pasionaţi de ceai. Sau, cel puţin, exaltarea tabietului, acribia instrucţiunilor au ajuns să compenseze dizolvarea ritualului, pierderea semnificaţiei. Iată cum sună diferitele moduri de preparare ale unui faimos ceai verde. Versiunea europeană: „Se adaugă trei grame de ceai pentru fiecare cană de o sută douăzeci şi cinci de mililitri, se încălzeşte apa la optzeci şi cinci de grade Celsius şi se infuzează timp de patruzeci de secunde." În vreme ce textul original chinez recomandă simplu: „Se pun în vas câteva frunze de ceai, se toarnă apă fierbinte şi se lasă să tragă. După gust."

gentleman şi încurcă-lume

Aria de îmbarcare a tot mai multor aeroporturi găzduieşte un ingenios aparat de înfăşat bagaje, operat de o singură persoană, îndeobşte femeie. Bagajul, oricât de voluminos, atipic sau minuscul, este suit pe o platformă turnantă, situată în dreptul unei fante care secretă fără oprelişte o folie de plastic, asemenea celei folosite prin bucătării. În mai puţin de un minut, bagajul este înfofolit etanş, ca trântorul în ceară, la adăpost, promite reclama, de furi, intemperii sau terorişti.

Momentul cheie al întregii operaţiuni – săltatul anevoios de către operatorul feminin al bagajului, de jos, pe platforma turnantă a aparatului, are un potenţial dramatic, capabil să provoace sau nu clientului masculin – de stil vechi (aici, estic) sau contemporan (occidental) – un reflex de politeţe.

ieri (sau clientul estic)

Pe pasagerul estic, demodat, jenat sau doar politicos, nu-l rabdă inima s-o lase pe femeie să se spetească cu bagajul său masiv, de băjenie şi de cele mai multe ori se repede îndatoritor să o ajute. Mulţumeşte în repetate rânduri, intră în vorbă, tinde să refuze restul. În acelaşi timp, aşază bagajul strâmb pe platformă, îi agaţă băierile şi lungeşte, tehnic vorbind, întregul procedeu.

azi (pasagerul occidental)

Grăbit, expeditiv şi uşor iritat de o cheltuială suplimentară, asistând imperturbabil la travaliul lucrătoarei, uitându-se nervos la ceas şi căutându-se de mărunţi pentru a evita aşteptarea restului, occidentalul încarnează expectativa severă a prestării serviciului plătit.

Vă întrebaţi pe cine preferă fata, pe craiul de la răsărit sau pe junele occidental? De astă dată, mă tem, politeţea e asimilată mai degrabă stângăciei, sabotării ritmului alert şi întreruperii gestului mecanic, eficient. Politeţea, se pare, încurcă aparatul şi, implicit, pe femeia care-l mânuieşte,

devorează timp şi e, ca atare, puţin apreciată
într-o lume în care tot mai mulţi oameni,
asemenea timpului, zboară.

Talia sau mijlocul, brâul, este o regiune privilegiată în economia corpului care, ajutată vestimentar, poate idealiza silueta, stabilind proporţii şi instaurând armonii.

ieri

Portul unui accesoriu în jurul taliei e un obicei vechi de când lumea. Dacă, la bărbaţi, centurile, brâ- iele şi cingătorile augmentau talia, dând socoteală de rang sau susţinând arme şi ustensile specifice breslei, femeile îşi diminuau talia strangulând-o până la leşin cu ajutorul curelelor sau, începând cu Renaşterea, al corsetelor, creând astfel o cezură vizuală care să permită o lectură mai cursivă a alcătuirii trupeşti.

azi

Pe bărbaţi îi expediem degrabă, afirmând că, în ziua de astăzi, curelele nu le mai susţin decât pantalonii. În cazul femeilor însă, dezvelirea şalelor, a buricului, a pântecelor pare, la o primă vedere, recuperarea

taliei ca centru al erotismului feminin, aşa cum era până în secolul XIX. Doar că efectul nu mai este obţinut prin comprimarea rărunchilor, prin sublimarea cavităţii abdominale ci, mai degrabă, în spiritul vremilor, prin nonşalantă etalare a pântecelui. Dacă artificiul unei talii reduse la linie de demarcaţie, dematerializate, virtualmente anulate, oferea o imagine îmbogăţită a întregului corp, prin exaltarea taliei, acesta din urmă e împuţinat, ajungând să fie perceput ca anexă a pântecelui. Talia a revenit pe scenă, emancipată de rigoarea corsetului, neconstrânsă, debordantă, cu aplomb.

Vestimentaţia slujeşte cum poate mai bine această transformare. Asemenea croitorilor şarlatani din basmul lui Andersen, creatorul de modă oferă astăzi muş- teriului-rege cel mai preţios veşmânt pentru talie, sub chipul goliciunii.

maniere şi politeţuri

În *Adevărul literar şi artistic* nr. 675 din 1933, Păstorel Teodoreanu publica articolul „Ţinuta", enumerând douăzeci şi una de norme de conduită la masă, nu atât inedite, cât „mai ales uitate, când nu complet necunoscute". Ultima dintre ele sună astfel: *Compor- tă-te când eşti singur la masă ca şi cum te-ai comporta la un dineu de gală.*

Ceea ce pare o simplă regulă de conduită rezumă, de fapt, deosebirea dintre accepţia originară şi cea contemporană a bunelor maniere.

ieri

Cândva, manierele le erau rezervate doar celor pre- dispuşi, prin apartenenţă şi educaţie, să le aibă, iar aceia şi le însuşeau odată cu laptele matern, ajungând să le exerseze firesc şi consecvent, în singurătate şi în societate deopotrivă. Pentru omul de rând, problema manierelor pur şi simplu nu se punea: nu puteai pretinde maniere din partea cuiva fără educaţie, la fel cum, în vechile coduri ale duelului, nu puteai cere sau da satisfacţie cuiva lipsit de onoare. Manierele erau, ca şi onoarea, o „complicaţie" şi un privilegiu de castă.

azi

Cu timpul, de la mod de viaţă subînţeles, bunele maniere au evoluat, ca politeţuri, spre artificiu şi dexteritate socială. Astăzi,

manierele sunt o deprindere democratică: cu avantajul echitabil că oricine poate fi admirat pentru că le are sau dispreţuit pentru că îi lipsesc şi cu neajunsul că, la fel, oricine le poate mima în mod plauzibil, fără ca asta să garanteze în mod necesar calitatea umană sau buna intenţie a „politicosului". De aici poate şi scepticismul contemporan faţă de bunele maniere, privite tot mai mult ca stratagemă, ipocrizie şi prefăcătorie, ca practică excesivă, demodată, exersată, în fond, de ochii lumii.

Din fericire însă, impostorul poate fi deconspirat: *singur la masă,* manieratul prefăcut se dă de gol şi plescăie.

public, privat, portabil

Multe dintre lucrurile care, din raţiuni tehnice sau din bun-simţ, se făceau cu precădere acasă, se fac astăzi oriunde. Unele, fiindcă a devenit tehnic posibil iar altele, din pură confuzie şi nu doar, aşa cum s-ar putea crede, pentru că s-a schimbat năravul.

ieri

Până nu demult, o bună parte din gestica, ticurile, grimasele şi vociferările de zi cu zi, precum şi o serie de îndeletniciri ca vorbitul la telefon, scrisul şi cititul corespondenţei, ascultatul muzicii erau rezervate spaţiului închis al casei sau măcar unui spaţiu public adecvat.

azi

Imaginea unui individ, echipat cu dispozitive care reuşesc miraculos să fie minuscule şi indiscrete în acelaşi timp, vorbind şi gesticulând în văzduh, de unul singur, nu mai miră astăzi pe nimeni. în vremuri în care casa e tot mai mult dormitor, accesoriile portabile — celularul, playerul, laptopul – au căpătat un rol providenţial. Ele preiau deprinderile, confortul şi libertăţile spaţiului privat şi le reproduc, le transpun oriunde, în spaţiul public. Dacă aceste mici maşinării devin vehiculul deprinderilor proprietarului în spaţiul public, maşina mică îl poartă prin lume, confortabil ca în sânul propriei case, pe proprietarul însuşi.

Autovehiculul suprapune spaţiul privat cu cel public într-atâta, încât îl îndeamnă pe şofer să se afişeze la volan chiar şi în maieu, în papuci, desculţ sau gol. Dar abia atunci când maşina rămâne locului, blocată în trafic, funcţia ei de simplu vehicul sucombă definitiv, în favoarea celei de extensie a propriului cămin. Iar bietul şofer, aşezat comod în intimitatea înşelătoare a habitaclului, ajunge să se creadă, pe drept cuvânt, acasă şi se scobeşte, pe îndelete, în nas. Sub nasul tuturor.

elogiu frapierei

Temperatura potrivită a vinului – iată o temă neglijată, socotită facultativă sau privită cu resemnată îngăduinţă de băutorul zorit şi însetat, mai mult sau mai puţin competent, al zilelor noastre.

ieri

împresurată de clonţuri de gheaţă, butelia de vin alb era ferită de arşiţa verilor citadine la umbra şervetelor băţoase, în frapiere metalice îmbrobonate şi boţite de întrebuinţare. Iar vinul roşu era băut, ce-i drept, nu de la gheaţă, dar răcit binişor.

azi

Taman astăzi, când gheaţa abundă prin toate prăvăliile şi gospodăriile, iar frigiderele, după modelul televizoarelor, se ţin şi câte două în casă sau cresc din asfalt prin faţa buricelor de tot felul, se întâmplă încă, inexplicabil, prin casele oamenilor şi chiar în locante respectabile, să ţi se ofere vin alb din sticle etalate fastuos pe masă – expuse razelor de soare sau livrate zădufului din jur – mai mult, s-ar zice, ca să fie sorbite din ochi decât băute de-a dreptul.

Iar dacă te-ncumeţi să-i ceri ospătarului – care-ţi aduce vinul roşu decolorat în vitrina barului sau şam- brat până la oţetire în zăpuşeala sălii de restaurant – să pună sticla niţel la rece, acesta va deveni de-ndată, din slugarnic, condescendent, încântat parcă, să

descopere un nătărău ce habar n-are că vinul roşu se bea la temperatura camerei, fie ea şi de bungalow tropical.

Dar adevăratul nătărău e cel pentru care ţinutul paharului de picior – ci nu de cupă – e, nu atât gest practic, menit să ferească vinul de căldura palmei, cât mai degrabă un farafastâc practicat pentru a-i înlesni preţiosului băutor ridicarea degetul mic în sus, asemenea cozii unui motan care se uşurează clandestin prin colţuri.

abundenţă şi colesterol

Hambarul doldora, cămara plină, masa îmbelşugată sunt toate icoane ale abundenţei – ca preponderenţă a conţinutului asupra formei. Preaplinul, revărsarea, debordarea peste marginile, limitele recipientului, silueta pântecoasă, protuberanţele de tot felul sunt simptomele dezordinii benigne, sărbătoreşti a abundenţei.

ieri

Până nu demult, grăsimea, ca derivat al abundenţei, ca excipient al mărimii, era acceptată şi apreciată, în vorbă şi în fapt, ca simptom, în imediat, al bunăstării, sănătăţii şi deplinătăţii. Fiului risipitor i se închină viţelul cel îngrăşat, capul familiei primea porţia cea mai bună (totuna cu bucata cea mai grasă), iar convalescenţii se întremau cu supă grasă de găină.

azi

începând cu a doua jumătate a secolului XX, odată cu descoperirea colesterolului, lucrurile se schimbă.

Pluraluri colective cu rezonanţe reptiliene: lipide, trigliceride, grăsimi, care evocă lighioane vâscoase, tricefale, reci şi otrăvitoare, au transformat treptat grăsimea – deşi, mai răspândită azi, sub forma obezităţii, ca niciodată – în tabu. în compensaţie, au apărut o serie de eufemisme, devenite universale: *double-size, extra-large, king-size,*

XXL etc. Altfel spus, porţia cea mai bună devine, din cea mai grasă, cea mai mare.

Un prieten bun, biolog din Ardeal, mi-a explicat cu seriozitate dezarmantă, cum corpolenţa ar fi o trăsătură genetică superioară a speciei, selecţionată natural de-a lungul sutelor de mii de ani: în caz de foamete prelungită, cei supraponderali – împănaţi cu rezerve de grăsime şi beneficiind de un metabolism lent, cumpătat adică – ar reuşi să supravieţuiască cel mai mult. Fie chiar şi cu preţul revenirii siluetei în matcă.

tutuiala clandestină

Am apelat deunăzi numărul scurt al unei mari companii de telefonie mobilă, pentru a cere niscaiva lămuriri. Vocea plăcută a unui robot m-a ghidat, ferm şi feminin ca o stewardesă, prin hăţişul de opţiuni şi de meniuri. Instrucţiunile neutre, tehnice, precise, pe care glasul le livra politicos, cu „dvs", alternau deconcertant cu informaţii de marketing, despre noi produse, promoţii şi tarife, adresate în manieră directă, la persoana a doua singular.

ieri

Există, evident, o tutuială inocentă, ca formă ancestrală, spontană, elementară de adresare, dincolo de tema politeţii, precum şi tutuiala legitimă, între oameni apropiaţi, familiari sau de-o seamă.

azi

Mai mult decât familiaritate sau impoliteţe, stângăcie involuntară sau desconsiderare expresă, tutuiala este tot mai adesea strategie comercială de impact, colocvialitate publicitară.

Invocând inexact limba engleză contemporană, în care *you* înglobează mai vechile pronume personale *thou* (tu) şi *ye* (voi sau dvs) – şi este, ca atare, mai aproape de pluralul politeţii – tutuiala trimite azi la complicitate tribală şi deconspiră totodată publicul ţintă, interlocutorul vizat: consumatorul minor, imberb, uşor manipulabil, opus lui *educated customer.*

O atare tutuială este asimilabilă limbajului complicităţii, al contrabandei şi ofertei clandestine, fiind revendicat, se vede bine, de bişniţari şi businessmen! deopotrivă.

Adresarea oscilantă a mesajului robotizat mi-a amintit de felul dubios în care jargonul interlop combină deferenţa şi familiaritatea, slugărnicia şi bruscheţea. Adresarea tipică: „Şefu', te servesc cu ceva?" îmbină uluitor respectul acut sau teama instinctivă faţă de un interlocutor potenţial client, cu dispreţul cronic şi indiferenţa congenitală pentru simpla persoană din afara tranzacţiei.

cine ţine uşa?

Uşa ca element care marchează sfârşim! unui spaţiu şi începutul altuia nou, intrarea şi ieşirea, accesul şi obturarea deopotrivă, este o instalaţie mai complicată decât pare la o primă vedere. Trecerea pragului unei uşi poate fi astfel înţeleasă şi ca tranziţie către un alt spaţiu, timp ori altă dimensiune. Mitologia romană le atribuia uşilor de tot felul un patron, pe lanus, de unde şi *ianua* – numele latinesc pentru uşă. Nu e de mirare că traversarea unei uşi – cu dilemele aferente: cine ţine uşa, în speţă, cine trece primul – a fost, de-a lungul vremii, o temă importantă şi în materie de bune maniere.

ieri

împovărată de semnificaţie şi grea prin construcţie (nu rareori, uşa era o instalaţie solidă, din lemn masiv şi fier) uşa se cuvenea, fireşte, urnită de un bărbat. Era pe undeva firesc, ca manevrarea ei – simbolică sau, cel puţin, anevoioasă – să fie făcută de bărbat iar deliciul trecerii pragului să fie gustat mai întâi de femeie.

azi

S-au răspândit peste tot uşile politicoase care se urnesc şi se ţin aproape singure. Uşi glisante, batante, rulante sau turnante se dau în lături, se deschid şi se rotesc de la sine, fiind adesea suficient de largi pentru a-i lăsa pe trecători să le străbată deodată.

Bărbatul, care ţinea cândva uşa, e înlocuit astăzi, convenabil, de spiriduşii binevoitori ascunşi, de bună seamă, în senzorul uşii automate. Iar cine anume trece primul nu mai are, în aceste condiţii, nici o importanţă.

pălăria şi căciula

Din vremuri imemorabile, acoperământul pentru cap sau pălăria îl fereşte pe cel ce-o poartă de elementele naturii, reglementează – prin acoperirea creştetului sau prin gestica descoperirii lui – ţinuta în interiorul spaţiului ritual sau semnalizează apartenenţa la un trib, breaslă sau categorie socială.

ieri

Joben sau ţilindru, melon sau gambetă, cucă şi clop, pălăriile de tot felul sunt adevărate edificii având ca temelie capul. După modelul coroanei, pălăria se purta cât mai sus, pe vârful capului, plutind, virtual, deasupra creştetului, asemenea aureolei. Verticală şi adesea înaltă, pălăria tinde, în virtutea unei gravităţi celeste, în sus, trimite spre alt registru şi dialoghează cu exteriorul. Portul pălăriei era, de altfel, asociat exteriorităţii, ieşirii din casă, din spaţiul privat.

azi

Căciula flască sau fesul – alcătuiri turtite care urmăresc obedient şi impersonal forma capului, au înlocuit în mare măsură pălăria. Trasă îndeobşte peste ochi şi urechi, căciula confiscă, practic, capul, obnubilează simţurile, izolează de lumea exterioară.

Căciula tinde să devină un accesoriu permanent, purtată fiind, tot mai adesea, şi în interior. Cuconetul provincial cu capete îmblănite, din sălile de spectacol, sau junele urban, alternativ, care se afişează pretu-

tindeni, vară sau iarnă, prin cartier sau în casă, în cluburi şi la petreceri cu căciula sau şapca trasă peste ochi, sunt imagini bine-cunoscute. Şi poate că aici nu-i vorba de modă, de apartenenţă, de maniere sau ritua-luri, ci de sechele, pur şi simplu, ale unui „ieri” de tristă amintire, când înăuntru era, la fel ca şi afară, frig.

blestemul şi înjurătura

Răzbunarea, pedepsirea unui inamic sau alte isprăvi grozave izvorâte din furie, ură, teamă sau disperare, se cer însoţite de cuvinte pe măsură. Vorbele tari, în chip de blesteme, înjurături sau strigăte de luptă, ne însoţesc adesea faptele de zi cu zi, le înteţesc, dân- du-le greutate sau, dimpotrivă, le atenuează, făcân- du-le de prisos.

ieri

Blestemul e o formulă rostită pentru a abate, pe termen lung, furia divină asupra cuiva. Ca ritual, care invocă demonii sau divinitatea, transcendenţa – şi care presupune o tehnică elaborată, o anumită condiţie a celui care îl proferează – blestemul se înrudeşte cu actul magic.

azi

Vremurile moderne au înlocuit treptat blestemul cu o variantă mai rapidă, eliberată de ritual, cu efect imediat şi întotdeauna la îndemână: înjurătura.

Având ca prototip blestemul, înjurătura invocă, la rândul ei, elemente sacre ca sfintele taine, demonii şi divinitatea – dar o face isteric, pur verbal, pentru a plăsmui contexte agravante şi imagini strigătoare la cer, pe măsura năbădăilor furibundului. Altminteri, înjurătura se desfăşoară în imanent, pomenind rubedenii, materii de tot felul, regnuri şi părţi trupeşti, pe scurt, lumea

întreagă.

Dacă blestemul leagă, înjurătura dezleagă. Blestemul este promulgarea unei pedepse, înjurătura – ca damnare efemeră care trăieşte câtă vreme e rostită – include pedeapsa şi iertarea deopotrivă. Odată proferată, înjurătura e consumată, iar cel înjurat, izbăvit.

covorul, preşul şi mocheta

Covorul este o alcătuire de esenţă orientală. Cel mai vechi covor descoperit până acum, conservat mai bine de 2500 de ani în gheţurile siberiene, are deja trăsăturile pe care le numim şi astăzi orientale.

ieri

Covorul de rugăciune islamic, îndreptat spre *qibla,* direcţia templului Kaaba din Mecca, îl orientează pe cel care se roagă şi-l separă de solul contaminat, creând un mediu pur, propice rugăciunii.

De origine mai nouă, covorul roşu călăuzeşte paşii oaspeţilor de rang înalt şi delimitează un traseu privilegiat.

Ca ax al spaţiului pe care-l împodobeşte, covorul marchează centrul încăperii, conferind planeităţii, spaţiului orizontal, deschidere verticală. Mărturie a acestei ascensiuni stau covoarele care decorează pereţi, ca atare sau ca motiv arhitectonic, şi covorul zburător din basmele orientale.

Geometria tetragonală a unui covor, cu borduri concentrice şi medalion central, reprezintă un desen cardinal, descrie un contur, conţine un univers pe care-l reproduce în spaţiul casei.

azi

Izgonit afară, la marginea încăperilor, tangent la linia de demarcaţie a unui spaţiu, pe coridoare, scări, prin curţi şi în pragurile uşilor, covorul cu funcţionalitate pur igienică devine preş. El e în permanenţă călcat, jucat

în picioare, hârşâit, îmbâcsit de praf şi slujeşte cel mult drept culcuş animalelor de pripas.

Degradarea ultimă a covorului este însă mocheta, împrăştiată irelevant dintr-un capăt într-altul al încăperii, trimiţând deconcertant în toate direcţiile, mocheta reprezintă o nemărginire stearpă, un infinit steril, reproducând în casă nu universul, ci neantul. Ţintuită locului de mobilier, mocheta devine una cu pământul pe care îl acoperă. Mocheta nu orientează, nu conţine lumi, nu aşterne calea nimănui, nu se înalţă şi, mai mult ca sigur, nu zboară.

Cărăuşi nelipsiţi ai preumblărilor prin oraş, pieţe şi târguri, coşul şi sacoşele, plasele, traistele sau pungile îl însoţesc pe gospodar pretutindeni. La vedere, fluturând în mână, balansându-se pe antebraţ sau discret, împăturite prin genţi şi buzunare.

ieri

La fel de vechi, probabil, ca împletitura din nuiele de papură, rafie, răchită sau alte vegetale, coşul există din timpuri neolitice. Coşul se poartă pe braţ, în dreptul brâului, în cobiliţă, la nivelul umerilor sau chiar sus, pe cap, asigurând un transport într-o anumită măsură aerian al mărfurilor.

azi

Structură moale, supusă gravitaţiei, sacoşa se anină de mână, ajungând adesea să hârşâie solul.

În vreme ce coşul, mai băţos, păstrează aparenţele, rămânând amplu şi rigid, indiferent de context şi încărcătură, sacoşa pleacă la drum dezumflată şi se întoarce, în funcţie de succesul achizitor şi de buzunarul stăpânului, burduşită sau atârnând posacă în jos. Lăsată din mână, ea cade grămadă ca o marionetă fără păpuşar.

Fire mai târgoveaţă, punga îşi poartă măruntaiele la vedere. împunsă de carcase congelate, mulată pe funduri de sticlă, înghiontită de fructe şi legume, ea îşi strigă în gura mare conţinutul pentru oricine vrea să afle.

în caz de avarie, încărcat peste măsură, coşul intră în balans şi debordează impetuos, ca un corn al abundenţei. Punga se sfâşie subit, deşertând ingrat, pe muteşte, marfa în drum.

Aparent mlădioase şi feminine, pungile pot deveni asasine. Trase din greşeală pe capul cuiva, îl pot asfixia în câteva minute.

în lumea pestriţă, foşnitoare şi vremelnică a sacoşelor, pungilor şi plaselor, coşul tronează autoritar, ca un cocoş între găini.

În funcţie de vârstă, confesiune, educaţie, grad de inocenţă, frăgezime a simţurilor şi fundal socio-cul- tural, unul şi acelaşi fapt te poate face să tremuri de frică sau, dimpotrivă, să te-nfiori agreabil, de emoţie şi plăcere.

ieri (copilărie)

Cele mai multe întâmplări erau percepute acut, nemijlocit, neconjunctural, fără să fie contaminate de experienţe anterioare sau orizonturi de aşteptare. Bunăoară, o iarnă fără nămeţi, viscol şi înzăpeziri catastrofale era la fel de fadă ca ploaia fără bolboroci, ca un zbor fără turbulenţe sau ca drumul cu maşina fără opriri la bariere – bine-venit prilej, altminteri, de a privi înfiorat locomotive sinistre, vagoane populate de siluete deraiate iute, ca imaginile din zoetrop, sau trenuri de marfă, inscripţionate indescifrabil, mânjite cu păcură, zgură şi praf de var.

azi (maturitate)

Cu timpul, percepţia asupra celor întâmplate devine alta. Contează tot mai mult experienţa, contextul, perspectiva. Ce poate fi mai iritant decât o barieră lăsată, când ai în urmă o săptămână de lucru şi, înainte, un trafic nebun? Sau mai îngrijorător decât hurducăturile din avion, când ai în minte atâtea ştiri cu dezastre aeriene şi povestiri cu goluri interminabile de aer care le stârneau chiar şi imperturbabilelor stewardese grimase înspăimântate? Cât despre zăpadă, e privită cu ranchiună, în perspectiva a ceea ce va deveni – mâzgă, şi a ceea ce va produce – apă-n galoşi şi ambuteiaje.

Pot avea loc şi modulaţii subite ale fiorilor, independent de vârstă şi de timp. Mi-aduc aminte de prima mea cursă în montagnes russes, când tremuratul de teamă a devenit, prin prezenţa catalitică a unei fete îndrăgite de toţi băieţii din clasă, pe care voiam să o impresionez, fior de plăcere.

coton şi nylon

Afară sau în casă, zi şi noapte, ger sau caniculă, purtăm necontenit haine, fără să ne mai punem problema materialului din care sunt ţesute. Poliester, poliacril, poliamidă, liera, tergal, elastan, nylon sau relon, într-un cuvânt, plastic, sau cotonul cel mai fin, le numim – dacă ne vin bine, ne încântă ochiul şi se calcă uşor – haine.

ieri

În, cânepă sau bumbac, fibra naturală, de obicei albă, provine din plante crescute aerian, la lumină solară, hrănite cu apă. Buna relaţie a vegetalei cu apa, hidrofilia plantei sunt transmise ereditar şi fibrelor textile, care consonează astfel, hidric, cu alcătuirea corpului viu.

azi

Dacă fibra naturală e formată prin compunere, unificare, toarcere în fire a fuiorului din caier, fibra plastică, impermeabilă şi hidrofobă, se obţine prin dezagregare, prin etirarea masei plastice amorfe.

Petrolul, originea fibrei sintetice, este un compus abisal, subteran, provenit din descompunerea, macerarea de-a lungul erelor geologice, la presiuni şi călduri infernale, a legiunilor de organisme marine moarte. Contaminat cu sulf şi brun-verzui ca fierea, petrolul crud este rafinat – din nou, la presiuni şi temperaturi uriaşe – în instalaţii coşmareşti, cu hornuri incendiare şi emanaţii

pestilenţiale. Prin polimerizarea unuia dintre subproduse – operaţiune de multiplicare exponenţială, tumorală a moleculelor simple – rezultă, în cele din urmă, masa plastică. Un parcurs în care se regăsesc toate datele fizico-chimice ale tartarului: genune, moarte, putrefacţie, flăcări, miasme, pucioasă.

Cu memoria originii sale infernale, materialului sintetic îi place să ardă. Cu vâlvătaie şi fum gros. Stins cu apă, el protestează, sfârâie şi împroaşcă, ca un strigoi stropit cu agheasmă.

obiecte – funcţie vs *design*

O dificultate clasică, ivită cu prilejul diferitor achiziţii, rezultă din punerea în balanţă a funcţionalităţii, a performanţelor tehnice ale obiectului râvnit, pe de o parte, şi a formei, a designului său, pe de alta. Ceea ce trimite, în ultimă instanţă, la două tipuri de cumpărător: cel sedus de formă şi cel care vrea argumente solide, funcţionalitate şi performanţă. Unul se declară satisfăcut de posesia unui obiect înainte de toate frumos, celălalt, lucid, sever, are nevoie de garanţii, aşteaptă fiabilitate, siguranţă şi investiţii rezonabile.

ieri

O atare scindare ar fi fost greu de imaginat înainte. În vremuri mai austere, de emergenţă a inovaţiilor tehnice, era firesc ca funcţia, proaspăt inventată, să primeze asupra formei obiectului. Atunci când, de pildă, lanterna electrică abia se inventase, nu se punea problema conceperii unei lanterne în formă de X. Designul era inevitabil în umbra, în slujba funcţiei tocmai inventate şi transpunea în concret, candid dar genial, principiul însuşi al obiectului în discuţie. Prima lanternă, putem presupune, semăna în cea mai mare măsură cu ideea de lanternă. De aici poate şi actualitatea atemporală a formei iniţiale pe care au căpătat-o anumite obiecte, la puţină vreme după inventarea lor.

azi

Designul a devenit tot mai conştient de propria lui valoare comercială, s-a emancipat de obiectul căruia îi era obligat. Când inovaţiile ajung bun comun, universal, de la sine înţeles, când originile lor sunt uitate, tot ceea ce le mai deosebeşte e designul. Ingeniozitatea în materie de design ajunge astfel, nu atât să exprime optim funcţia obiectului, cât să-l „reinven- teze", să simuleze un altul, disimulând sau perturbând funcţia primară a acestuia.

Astfel, nu mică îţi va fi mirarea când vei descoperi că pistolul pe care îl ţii în mână e, de fapt, brichetă. Unu-zero pentru designer!

călător, vehicul, drum

Deplasarea dintr-un loc într-altul, locomoţia – cu toate versiunile ei, migraţiunea, transhumanta, exodul, hagialâcul, explorarea sau, pur şi simplu, excursia, călătoria – a însoţit umanitatea, în variante mai mult sau mai puţin ingenioase, dintotdeauna.

Dincolo de scopul, mediul, spaţiul şi timpul variilor deplasări, ceea ce le deosebeşte, tehnic vorbind, este combinatorica elementelor din care sunt alcătuite: drumul, călătorul, vehiculul şi operatorul său – fie el sclav, vizitiu, vatman, şofer, pilot sau călătorul însuşi.

ieri

Pe propriile picioare, călare sau purtat de ape, drumeţul se afla într-o relaţie nemijlocită, de proximitate cu vehiculul său şi cu drumul pe care îl străbătea. Hur- ducatul (căruţei), legănatul (corăbiei) sau cadenţa (mersului) erau simptomele implicite ale punerii în mişcare, ale parcurgerii unui drum.

azi

Odată cu tehnicizarea şi motorizarea, relaţia pasagerului cu vehiculul devine tot mai mediată de operatori, iar impactul cu drumul mai atenuat şi amortizat de mecanisme. Parcursul, drumul devin insesizabile. Cu cât mijlocul de transport e mai performant, cu atât mai lină, mascată, estompată e parcurgerea traseului. Vehiculul pierde, fie şi numai aparent, cono- taţiile deplasării,

ajungând să semene cu un domiciliu. Rulote, vase de croazieră, avioane sunt mijloace de deplasare în care dormi, mănânci, asculţi muzică, vezi filme, într-un cuvânt, în care stai sau locuieşti realmente.

în ciuda aparenţelor, cel mai spectaculos mod de deplasare rămâne, totuşi, ieri ca şi astăzi, mersul pe jos – singurul mod în care vehiculul, şoferul şi pasagerul sunt unul şi acelaşi.

dulce şi amar

Ca simţ, sursă de plăcere, dezgust sau cunoaştere – gustul însoţeşte tot ceea ce, vrând-nevrând, se întâmplă să ajungă pe limba noastră. Distingem, spus pe scurt, între lucruri cu gust plăcut, neplăcut sau, în cel mai rău caz, fără nici un gust.

ieri

La vârste fragede, gustul bun e sinonim cu dulcele. Gustul laptelui matern, hipersensibilitatea gustativă sau nostalgia unei tainice savori originare ar putea explica aversiunea infantilă faţă de acru şi amar. Percepţia senzorială e aici pură, nemijlocită, iar hrana, obiectul gustat, e doar purtătorul întâmplător al gustului, confundabil întru totul cu acesta: acru înseamnă lămâie, amare sunt doctoriile, dulce e zahărul.

azi

Odată depăşită grimasa primei guri de bere, calea spre amar, acru şi sărat este deschisă. Ceea ce poate părea pervertire sau lărgire libertină a orizontului gustativ, e mai degrabă percepţie extinsă, contextuală şi toleranţă. Dacă, până mai ieri, îţi plăceau cu precădere gusturile, cu timpul apreciezi tot mai mult purtătorul lor, cu consistenţa, istoria şi celelalte calităţi ale sale. Astfel încât nu mai e clar dacă îţi place realmente amăreala sau dacă o tolerezi de dragul berii şi nici dacă-ţi place acreala sau sărătura, ci doar ciorba de potroace, după o noapte de pomină.

Cu toate acestea, apetitul originar pentru

gusturi în sine nu piere odată cu înaintarea în vârstă. Auzi adesea oameni în toată firea poftind pur şi simplu, generic şi categorial, după „ceva” dulce, acru sau sărat.

carcalac şi gândac

Predecesor şi însoţitor al omenirii, fosilă vie, gândacul negru de bucătărie sau carcalacul (din germanul *Kakerlak)* numit, în ambele limbi, şi şvab, rus sau prusac – pesemne după vecini, aversiuni de moment sau cotropitori recenţi – trăieşte nevăzut, în unghere întunecoase, prin cămări, băi, beciuri şi bucătării, atras de căldura jilavă a spaţiului locuit de om.

ieri

Carcalacul e un intrus importat, asemenea unei boli tropicale, din ţinuturi îndepărtate, solare, ecuatoriale. Originea obscură şi obiceiul lui de a se ascunde, fugind de lumină, îl predispun să fie socotit un venetic bizar, după cum sugerează şi originea numelui său. Cuvântul din care provine carcalac se referă şi la *char- kertas,* segment al unei populaţii javaneze de culoare, afectat de albinozitate, altfel spus, „harapi-albi" hipersensibili, asemenea insectei noastre, la lumină.

azi

Cosmopolit, omniprezent şi indestructibil, carcalacul, cândva exotic, a fost asimilat cu gândacul negru de bucătărie, iute, vorace şi scorţos, evitat cu dezgust şi combătut cu ineficientă frenezie.

Solar şi nocturn, străvechi şi contemporan, exotic şi autohton, gândacul de bucătărie valorifică meticulos şi recuperează cu evlavie toate urmele existenţei noastre fiziceşti – firimitura, restul, dejecţia, gunoiul.

Premonitoriu, carcalacul explorează cu acribie şi devotament arheologic fiecare rămăşiţă a umanităţii, celebrând, parcă, o specie de mult dispărută.

servus vs *bună ziua*

Ritual concis de întâlnire desfăşurat între persoane cunoscute sau nu, semnal de întâmpinare şi rudă apropiată cu binecuvântarea, salutul situează interlocutorii într-un bun orizont de aşteptare. Salutul înseamnă recunoaştere, acceptare a celuilalt, acordare a prezumţiei de nevinovăţie şi, totodată, garanţie a propriilor bune intenţii. Dozajul de angajament propriu şi credinţă, încredere în celălalt, apropie salutul de rugăciune.

ieri

Formula salutului era îmbogăţită şi angajamentul pe care-l conţinea, întărit de implicarea, ca martor, a divinităţii şi, ca garant, a propriei persoane. Ser- vus-ul latinesc şi, mai târziu, central-european, trimite tocmai la disponibilitatea, livrarea totală a salutan- tului, virtualmente serv, sclav.

Salutul era, în mai mare măsură decât astăzi, un act complet, o formulă integrală în care vorba, corpul şi privirea se contopeau în efortul întâmpinării celuilalt. Postura salutului – cu reverenţa, în care membrele neparticipante, mâna şi piciorul stâng, erau ascunse, prin retragere la spate, sau mobilizate, prin îngenunchere şi împreunare, în gest de rugăciune – avea un puternic impact vizual, crea o imagine, o scenă, un tablou.

azi

Salutantul contemporan – sceptic faţă de capacitatea de garantare a divinităţii şi prudent în a se livra pe sine – transferă responsabilitatea naturii şi sorţilor. Astfel că formulele de salut combină superstiţios elemente cotidiene şi ipostaze naturale, cosmice, ca: drumul, serviciul, vacanţa, sau ziua, seara, noaptea, sfârşitul de săptămână – cu variabilele bun, uşor, plăcut, frumos sau minunat, dând naştere unor urări zglobii, eliberate de mize, giranţi şi promisiuni apăsătoare.

Odată cu lăsarea întunericului, iluminatul artificial, rudimentar sau sofisticat, contribuie vizual la gradul în care un spaţiu e perceput ca intim sau promiscuu, luminos sau orbitor, agreabil sau obositor. Pentru fiecare situaţie, se poate spune, există lumina potrivită.

ieri

Flacăra, sursă clasică de lumină artificială, e rezultatul vizibil al combustiei unei materii. Ea are loc fie în mod direct, fie prin intermediul unei feştile sau mediu îmbibat, ca în cazul torţei, opaiţului, lumânării. Flacăra se produce prin depăşirea punctului de ardere – ca limită dincolo de care orice materie ia foc, clachează termic, se dezintegrează solar, exoterm şi luminos. Materie sublimată în substanţă discretă, gazoasă, cvasi-imaterială, flacăra se încăpăţânează să ardă antigravitaţional, în sus. De natură pneumatică, flama pulsează, respiră, interacţionează cu mediul în care luminează: o fereastră deschisă, o uşă trântită, răsuflarea cuiva, pe scurt, aerul în mişcare, o pot stinge de-ndată. La fel cum ea însăşi, hrănindu-se cu aerul

dintr-un spaţiu închis, îi poate sufoca pe cei din jur şi pe sine deopotrivă. Molipsitoare şi prolifică, flacăra se poate extinde primejdios şi implacabil, într-o vecinătate inflamabilă adecvată.

azi

Incandescenţa filamentului – flacără inhibată, menţinere forţată a materiei într-o stare tangentă la punctul de ardere – rămâne, dimpotrivă, arestată în globul de sticlă. Dacă lumina feştilei e difuză, politicoasă, picturală, incandescenţa filamentului e stridentă, necruţătoare, fotografică.

Există şi flăcări hibride, aţâţate, silite să lumineze liniar şi imperturbabil ca un bec. E cazul flăcării autogene, care arde şuierat, orbitor, la temperaturi infernale, în orice mediu, chiar şi sub apă, în orice direcţie, chiar şi în jos.

Imageria romantică a secolului XIX ilustrează şi astăzi reprezentările despre cuplu, în versiuni simplificate sau nu, roz sau crepusculare, hollywoodiene sau germane, efeminat-siropoase sau cavaleresc-amare, în registrul reveriei somnolente sau al melancoliei metafizice.

ieri

Un tablou faimos al lui Caspar David Friedrich înfăţişează un bărbat şi o femeie, văzuţi de la spate, care contemplă, în amurg, luna. Cele două siluete, îmbrăcate cu straie alese, stau în plină natură, pe o stâncă, şi privesc, din încrengătura obscură a imanenţei, spre zarea luminoasă a astrului nocturn, a transcendenţei.

azi

„Bărbat şi femeie privind luna" devine astăzi cuplul din faţa televizorului, imaginea care se regăseşte seară de seară, în milioane de cămine, departe de natură, în inima oraşelor: el şi ea tolăniţi în fotoliu,

îmbrăcaţi lejer, de casă, văzuţi din spate, ca siluete iluminate *contre-jour* de ecranul televizorului la care se uită. Asemenea primei perechi, ei privesc din obscuritatea camerei, a existenţei imediate, spre zarea, de data aceasta, îngustă, a aceleiaşi lumi. Romantismul a eşuat, departe de natură, în urbe, în casă, la televizor. Clarul de lună e înlocuit cu haloul micului ecran. Romantismul devine întoarcere acasă, din natură. Sau de la serviciu. Cu adevărat romantic rămâne, în aceste condiţii, eroul din serial.

Şi în branşa restaurantelor, în breasla ospătarilor, banii gheaţă câştigaţi din joburi sezoniere sunt, tot mai adesea, preferaţi „brăţării de aur” a unei meserii de-o viaţă.

ieri

Chelnerul profesionist autohton, de şcoală veche – figură matură, versat, îndemânatic, competent şi sigur pe sine – nu va rata ocazia să-ţi povestească cum i-a servit, în anii lui de glorie, pe Dej, pe Maurer ori chiar pe Ceauşescu sau cum a învăţat el meserie de la fraţii Chivu, la Minion sau la Gambrinus, de la Colea Olexiuc. Va fi linguşitor şi obedient, câtă vreme te laşi sedus de ofertele lui exuberante, dar se ofuscă şi devine condescendent de îndată ce îl temperezi lucid sau îi refuzi, sceptic, recomandările. Viclean şi mercantil el îţi destupă, dacă nu eşti atent, sticlă după sticlă şi îţi aşterne pe masă platouri reci care te îngheaţă de-adevăratelea, mai târziu, când le regăseşti în notă.

Un astfel de ospătar îţi va lăsa impresia că reuşita întregii mese depinde de autoritatea lui asupra bucătarului, de calitatea lui de hermeneut al meniului din care, altminteri, n-ai putea deosebi ce-i proaspăt de ce-i vechi, ce-i bun de ce-i prost, ce-i trecut în listă, la vedere de oferta nescrisă, dintre rânduri.

azi

Adesea tânăr, chelnerul de astăzi e firesc, sincer, agreabil, dar mereu novice. El arată o neroadă şi inoportună solidaritate cu clientul,

având aceleaşi interogaţii, nelămuriri, mirări sau stupefacţii în faţa meniului, ca şi acesta. Chelner sezonier poate fi, astăzi, oricine. Astfel că berea îţi poate fi adusă de un student eminent, strâmtorat financiar, de un doctorand falit sau de un cercetător aflat, între două proiecte, la ananghie. Ceea ce, în fond, e o onoare.

boema — mansardă şi subsol

Firi, destine şi vieţi boeme, boemi „adevăraţi” şi „amatori" – cum îi numea Henri Murger în *Scènes de la vie de bohème* – au existat dintotdeauna, cu mult înainte de consacrarea termenului *bohème,* în Franţa secolului al XIX-lea.

Boem însemna, la origine, ţigan, membru al şatrelor rătăcitoare care proveneau, se credea pe atunci, din Boemia. De aici şi imaginea personajului boem, ca vagabond desculţ, amoral, trăind la marginea societăţii, în afara legii, lipsit de grija zilei de mâine, falit dar, mai presus de toate, liber. Dacă adăugăm acestei imagini şi componenta creativă, aspiraţia intelectuală, obţinem portretul clasic al artistului boem.

ieri

Boema era un mod permanent de viaţă al lumii artistice, literare şi studenţeşti. Boemii trăiau în cartiere sărace, rău famate, bref, ieftine, situate însă la periferia marilor centre citadine. Marginalitatea boemei autentice se defineşte aşadar în raport cu centrul în jurul căruia gravitează, e o periferie centripetă, un centru auto-exilat. Tot astfel, boemul autentic, marginal prin precaritatea situaţiei materiale rămâne totuşi, prin preocupări şi vocaţie, o figură centrală.

azi

De obicei, brav contribuabil, boemul de duminică al zilelor noastre practică boema

protejată, *safe,* „cu plasă", în locuri special amenajate, cum ar fi cluburile. Şi o face episodic, ocazional, de obicei la salariu, în weekend sau în concediu, ca evadare dintr-o existenţă monotonă, ca tentativă isterică, eşuată în alcool, de ratrapare a marilor şi micilor libertăţi din prima tinereţe.

Ultimele decenii au dus, treptat, la gentrificarea mahalalei artistice de altădată. Cartierul Latin din Paris sau Prenzlauer Berg, în Berlin, odinioară centre discrete, periferice, boeme, au devenit, astăzi, zone comerciale, turistice, rezidenţiale, centre manifeste.

Convenienţele şi constrângerile cotidiene, înfruntate cândva prin survolare, de la înălţime, sunt refulate, astăzi, prin refugiu în subterană: boema a coborât din mansardele Cartierului Latin, în subsolurile cluburilor de pretutindeni.

La fel de vechi ca lumea, praful se întâlneşte la tot pasul, în cele mai diverse contexte şi împrejurări: vorbim zilnic de praf, ca materie spulberată, pământ măcinat, parazit mineral ce apare întruna, din nimic şi năpădeşte, spre exasperarea omului gospodar, toate ungherele casei. îl invocăm ca materie primă a creaţiei, la funeralii („pământ eşti şi în pământ te vei întoarce") sau îl pomenim, cu ocazia dispariţiilor mai puţin dramatice ale obiectelor neînsufleţite, când spunem „s-a făcut praf" ori „s-a ales praful".

ieri

Atemporal, cosmic, materie originară, început şi sfârşit, stare de agregare primordială şi grad ultim de dezintegrare, particulă ultimă a materiei, praful face tranziţia de la neant la materie, împărtăşind calităţile amândurora: eternitatea şi existenţa. Praful e, aici, o ipostază imponderabilă, subtilă a materiei care, receptivă la verbul divin, poate să prindă viaţă şi să ia chip. E pământ curgător, fertilizat prin lichefiere, pregătit, prin fluidizare, să ia parte, asemenea apei, la ciclul cosmic, al creaţiei.

azi

Există şi praful ca produs contingent, secundar, ca reziduu, deşeu industrial. E praful rezultat în urma prelucrării materiei brute – şpanul, scama, pilitura, talaşul – fragmentul inutilizabil, surplusul inform.

Din astfel de resturi iau naştere creaţiile

groteşti, precum portretele omagiale ale artei totalitare, făcute din rebuturi specifice branşei care oferă prinosul (capete de sârmă, şaibe, aşchii, cioburi) sau cele demonice, ca monştrii hibrizi, robotici, frankensteinieni alcătuiri din rămăşiţe umane.

Teatrul de umbre – cea mai populară formă de divertisment în Turcia otomană, foarte răspândită şi astăzi – era de neconceput fără siluetele comice ale lui Karagôz şi Hacivat.

ieri

Cele două personaje au existat, potrivit unei legende turceşti, în secolul al XTV-lea, pe vremea sultanului Orhan 1. Karagôz *{ochi negru,* în turcă) era modelul omului obişnuit de pe stradă, al târgoveţului needucat, leneş, obraznic şi limbut, sarcastic şi afurisit cu cei mai prejos decât el, linguşitor şi viclean cu cei suspuşi, hoţoman şi generos, sufletist şi bădăran, nătărău şi ingenios, ticălos şi cumsecade, văicăreţ, cabotin şi, mai ales, popular.

Karagôz şi Hacivat, povesteşte legenda, lucrau împreună la construcţia unei moschei din Bursa. Sătui din capul locului de muncă, cei doi s-au apucat să-şi înveselească colegii cu snoave şi boacăne, zădărnicind astfel înălţarea moscheii. înfuriat, sultanul ordonă spânzurarea lor.

Lumea, se spune, le-a dus într-atât de mult dorul, încât unui anume Şeyh Kiişteri i-a venit ideea transformării celor două personaje în eroi de teatru al umbrelor.

azi

Grecia l-a preluat, începând cu secolul al XIX-lea, pe Karagôz, în chipul lui *Karagiozis* – grecul simplu, din popor, asuprit de stăpânirea otomană, sărac lipit, mereu desculţ, zdrenţăros şi veşnic la ananghie, dar, cu toate acestea, pus întruna pe şotii şi oricând gata să ia peste picior comenduirea turcă. La finalul pieselor, *Karagiozis* este fie răsplătit, pentru umor şi ingeniozitate, fie aspru pedepsit de vizir, pentru neghiobie şi impertinenţă.

Asimilat direct în limbaj, prin cuvântul „caraghios*[1], personajul otoman s-a infiltrat, la români, subliminal, şi se bucură, prin mobilitatea verbului, de o iradiere maximă.

Oare de cine amintesc Păcală, Mitică, hazul (alt cuvânt turcesc!) de necaz, mişţocarul, bufonul, coţ- carul, mucalitul, bancurile cu Bulă şi alte caraghioslâcuri de prin partea locului, dacă nu de Karagôz?

Se spune că un anumit tip de stupiditate, de stângăcie în imediat, de prostie chiar, pe alocuri, ascunde uneori dexterităţi, talente şi competenţe nebănuite, sau poate fi reversul, efectul secundar al unei inteligenţe hiper-specializate, al unei supradotări unilaterale.

ieri

Arta, istoria, literatura ne-au deprins, încă din vechime, cu portrete şi personaje insolite, de la filozoful antic, cu capul în nori, savantul distrat, poetul nebun, geniul neadaptat, artistul excentric, până la *freak-u*| IT de astăzi.

azi

De aici însă, până la sofismul deducţiei inverse, potrivit căruia orice zăpăcit, lunatic, bezmetic ori fantast are vocaţia genialităţii e doar un singur pas, pe care Estul Europei – naiv şi romanţios, amator de amăgiri şi dezamăgiri – e tentat adesea să-l facă. Aici, mai mult decât oriunde, şarlatanii volubili, pişicherii haioşi, puşlamalele afectuoase, hoţomanii cu puseuri
de generozitate sunt priviţi cu compasiune, ca firi artistice, neînţelese şi înzestrate, în ciuda tuturor aparenţelor şi evidenţelor, cu sensibilităţi nebănuite şi o inteligenţă aparte.

Am întâlnit o aplicaţie instituţionalizată a acestei deducţii inverse, cu ocazia unui test de „talent şi imaginaţie" la care am fost supuşi, ca elevi ai şcolii de arte plastice, înainte de ’89. Sub imaginea desenată a unui avion, erau enumerate câteva descrieri, tot

mai îndepărtate de ceea ce părea să fie, în mod evident, imaginea. Prima variantă era chiar „avion". A doua: „pasăre", a treia: „zmeu", iar ultima opţiune descria un obiect fără nici o legătură, pentru un ochi prozaic, dar lucid, cu desenul: „scaun". Dacă alegeai evidenţa, varianta „avion", erai pierdut, cel puţin pentru lumea artelor. Cu „pasăre" sau „zmeu" imaginaţia şi, odată cu ea, şansele de a izbândi pe tărâmul artelor sporeau vertiginos. Dacă însă, privind avionul, spuneai că-i „scaun", erai considerat de-a dreptul genial, aveai, cum ar veni, ochiul şi mintea marilor artişti (cu toţii, evident, nebuni).

şmecheria – y
stigmat şi cicatrice

Se spune că „şmecher" – cuvânt atât de folosit în vorbă şi de prezent în faptă, prin partea locului – vine din germanul *Schmecker,* adică degustător, *connaisseur,* om de lume, trecut prin viaţă. Ceea ce, în privinţa înţelesului bun al şmecheriei ca virtute mercuriană, isteţime, abilitate, vioiciune sau a şmecherului ca persoană descurcăreaţă, dezgheţată, greu de păcălit e, pesemne, plauzibil.

Dar cum rămâne cu semnificaţia şmecherului ca om viclean, farsor şi şarlatan?

ieri

Dacă şmecherul simpatic provine din *Schmecker,* pentru şmecherul şiret şi fără scrupule, pentru şmecheria ticăloasă, există, de fapt, un alt cuvânt german: *Schlitzohr,* literal: „ureche despicată". În Germania medievală, membrii anumitor bresle îşi arătau apartenenţa purtând un cercel în ureche. Când un astfel de breslaş încălca reguli, legăminte, îşi făcea prost meseria sau îşi păcălea muşterii, era exclus din breaslă prin smulgerea cercelului din ureche. Lobul despicat, *Schlitzohr,* rămânea astfel stigmatul pe viaţă al şarlatanului.

azi

în germana de azi, *Schlitzohr* înseamnă, pur şi simplu, om şiret, versat, care îşi urmăreşte scopurile fără nici un scrupul. Pe scurt, şmecher. În vreme ce, în spaţiul

german, a fi şmecher e, din capul locului, un stigmat, o abilitate decăzută, coruptă, la noi, şmecheria poartă, asemenea unei cicatrice de duel, o aură bărbătească, are farmecul activităţii disidente şi este, ca abilitate adesea lucrativă, dacă nu admirată, măcar invidiată pe ascuns.

De când bucatele au început să poarte nume, farfuriile noastre au devenit teatrul celor mai insolite întâlniri între animale de tot felul, toponime şi personalităţi răsunătoare – gastronomi, eroi, sfinţi, aristocraţi, prelaţi, aventurieri, scriitori, artişti sau politicieni. File de hulub à la Pompadour, coaste de vită Sfântul Ménehoud, sitar Pückler-Muskau, păstrăv Ioana d'Arc, vrăbioară de viţel Trianon, caltaboş Richelieu, creier de vită Cardinal, sosurile (inter)naţionale olandeze, pariziene, germane, portugheze, genoveze, lioneze sunt numai câteva exemple din bucătăria clasică europeană, a secolelor XVIII-XIX.

ieri

Faptul că animalul din reţetă devine o parte din numele mâncării e un fapt firesc, un gest de recunoaştere postumă a animalului sacrificat drept coautor, alături de *chef,* al felului cu pricina, dar şi o asumare, o mărturisire a statutului omenesc de uzufructuar şi devorator legitim al regnurilor coexistente.

azi

O anumită jenă modernă faţă de hrăpăreţul verset trei din capitolul IX al Genezei: „tot ce se mişcă şi ce trăieşte să vă fie mâncare[11], o inversare a raportului de teroare din versetul doi, acelaşi loc: „groază şi frică de voi să aibă toate fiarele pământului [...] „ sau doar o nesfârşită tandreţe alimentară, ne fac să numim tot mai graţios, diminutiv şi evaziv feluritele mâncăruri şi

fiare care ajung pe mesele noastre: ciorbiţă, sărmăluţă, păstrămioară; văcuţă, berbecuţ, purcel (uş).

Cu avantajul că, în felul acesta, încălcarea postului sau a restricţiilor religioase, plăcerea interzisă sau pofta vinovată îşi pierd din gravitate: căci una-i să mănânci porc şi cu totul altceva e să guşti niţel purcel sau să iei (abstract) doar (minimalist) nişte (vag) purceluş (mic).

culcuş şi pat cu baldachin

Dacă, atunci când stai în picioare, pământul, lumea terestră ţi se aşterne înaintea ochilor, stând întins, la orizontală, perspectiva se schimbă, marginea orizontului fiind înlocuită de nemărginirea bolţii cereşti, de axa verticală zenit-nadir.

ieri

E lesne de presupus că primii oameni dormeau direct pe jos, pe pământ sau pe grămezi de uscături acoperite cu piei şi blănuri – mai mult culcuşuri decât paturi.

azi

Cu unele excepţii în Asia, unde performanţa e căutată şi găsită, pragmatic şi înţelept, de-a dreptul în somn şi nu în pat, în accesoriu, redus, astfel, la un minim necesar, civilizaţia şi patul au evoluat împreună, iar gradul de civilizaţie coincide adesea cu gradul de înălţare a patului faţă de sol. Din loc de aterizare, culcuşul devine, ca pat, rampă de lansare, loc înălţat care predispune la visare şi orientează spre cer. Iar somnul – o practică tot mai elevată, deliciu, viciu şi ritual: nu te mai întinzi pe jos, ci te sui în pat, ca într-un vehicul cu care pleci la drum.

Această călătorie spre înaltul cerului culminează prin patul cu baldachin (de la Baldac, numele vechi al Bagdadului, de unde proveneau mătăsurile care împodobeau plafonul acestor paturi), în care dormi la numai câţiva paşi de bolta cerească din mătase. În unele limbi, de altfel, patul cu

baldachin e numit „pat cu cer”.

Desigur, nu trebuie uitate paturile ingrate, duplicitare – dormeze, studiouri şi canapele – sau cele extensibile, retractabile, pliante sau rabatabile, care scârţâie, în care dormi prost, visezi urât, te trezeşti dintr-odată şi cazi.

Obiceiul gustărilor în oraş, la lucru sau la drum – ca variaţiuni extra-domestice, frugale şi eliberate de ritual ale meselor clasice, de acasă – îşi are poate originea în târgurile şi pieţele medievale, de unde puteai cumpăra pe încercate, gustând, aţâţat de strigătele negustorilor, de marfa pestriţă şi amestecul de arome, izuri, parfumuri şi miasme sau unde, prins peste zi cu treburi, erai nevoit să înlocuieşti masa de acasă cu ce puteai găsi la faţa locului.

ieri

Ca masă între mesele importante ale zilei – micul dejun, prânzul şi cina – sau, în gastronomia *à la russe* (a felurilor succesive), ca vestitor al felurilor principale, gustarea nu era menită să înlocuiască vreuna dintre mese. Gustarea fie te menţinea în formă, între două mese consistente, fie devenea, în chip de antreu, parte integrantă a acestora. Simplă şi neelaborată, gustarea nu încearcă să imite o masă sofisticată, oferin- du-se, fără ifose, oriunde: sub cerul liber, pe stradă, în pieţe, de-a-n picioarelea. Gustarea tradiţională poartă încă ceva din ritualul mesei, desfăşurându-se în anumite intervale orare şi având, adesea, după obiceiul locului, o compoziţie fixă.

azi

Dacă gustarea e un interimar al mesei principale, fast-food-ul uzurpator se insinuează în locul ei, o detronează şi o imită

oferindu-se, în „restaurantele” cu acelaşi nume, cu tot dichisul: meniuri, mese aşternute şi timp de aşteptare. Ca substitut clandestin al mesei de acasă sau ca dublare, suplimentare necu- minte a acesteia, fast-food e o versiune gastronomică a amantei. îl întâlneşti în oraş, se consumă expeditiv, nu-i musai mai bun, nici mai gustos, dar e, cu toate acestea, apetisant.

ora mesei

Legătura dintre masă şi oră era într-o vreme atât de strânsă, încât unele mese au luat chiar numele orelor la care aveau, îndeobşte, loc: micul dejun se chema în Elveţia *Znüni, Neinerln,* în Tirol (ambele derivate din numeralul nouă) sau *Elführtje* („ora un- sprezece"), în Frislanda de Est. La fel, masa de după amiază, în jurul orei patru, era numită *Zvieri* („la patru", în germana elveţiană).

ieri

Mesele împărţeau ziua în segmente relativ egale şi se integrau firesc în ritmul zilei, marcat de odihnă, muncă şi rugăciune, iar foamea, pofta şi ora mesei se suprapuneau, convieţuiau fericit.

Nu în ultimul rând, masa la oră fixă era un prilej pedagogic de a deprinde şi respecta, încă de la o vârstă fragedă, alături de alte norme de bună purtare aferente mesei, punctualitatea.

azi

Ciclurile temporale fixe – astronomice, naturale sau religioase – care reglementau odată ora mesei – au fost înlocuite de cele asociate traiului modern în marile oraşe, mai laxe, dar mai arbitrare şi mai solicitante temporal.

Foamea, apetitul şi răstimpul destinat mesei s-au scindat, au evoluat autonom: mi-e foame când n-am timp să mănânc, iar când am timp, nu-mi mai e poftă.

Sub aparenţa unei eliberări hedoniste de orarul fix (mănânc când vreau, când îmi place), momentul mesei ajunge să fie determinat pavlovian (văd/miros *Fometti* – salivez, mă opresc, mănânc) sau, în cele din urmă, din nou, temporal (am un răgaz – mi-e foame sau nu, mănânc).

Izgonite la ceasurile târzii ale nopţii, mesele de peste zi se răzbună, provocând un somn mai agitat ca starea de veghe şi vise istovitoare ca o zi de lucru.

astre şi ceasuri

Simpla şi atât de răspândita formulă politicoasă: „nu vă supăraţi, ştiţi cumva cât este ceasul?" a rupt tăcerea, e uşor de presupus, abia prin secolul al XV-lea, odată cu apariţia primelor ceasuri portabile.

ieri

Mecanismul şi motorul, „arcul" primului ceas era chiar sistemul solar, cu planetele aferente. Primele ceasuri făcute de om (cel solar, bunăoară) captau şi redau pasiv mişcarea, semnalele vizibile transmise de luminării. Aflarea orei (inexacte, desigur) era inseparabilă de observarea ciclurilor astrale ale lunii şi soarelui. întrebat, prin absurd, cât este ceasul, te-ai fi uitat, politicos, în sus – la soare sau, cel mult, la turnul bisericii sau al primăriei.

azi

Mai târziu, odată cu apariţia ceasurilor portabile, de buzunar sau de mână, pentru a afla cât este ceasul, privirea coboară, inevitabil, spre încheietura mâinii sau spre ceasul de buzunar. Tema timpului este adusă mai aproape de pământ, la îndemână. Cu preţul unei existenţe aflate ea însăşi, în tot mai mare măsură, la îndemâna timpului.

Ceasul modern, autonom şi autopropulsat, nu face decât să reproducă *în nuce* mecanica celestă a sistemului solar, cu cicluri, oscilaţii, rotaţii şi evoluţii şi să o transpună astfel, ca efigie, în imediat.

Astăzi, când toată lumea are celulare cu

ceas, se revine discret la stadiul originar,
când nimeni nu întreba cât este ceasul.
Timpul se scurge, din nou, în tăcere.

czernowitz şi cernivtsi

De Cernăuţi – orăşelul bucovinean atestat pentru prima oară în 1408, preluat, în 1775, de austrieci (de unde şi numele „mica Vienă”) şi devenit apoi, în vâltoarea secolului XX, românesc, din 1919, sovietic, în 1940-41, din nou românesc, până în 1944, apoi, iar sovietic şi, în cele din urmă, din 1991, ucrainean – sunt legate, prin naştere sau formare, personalităţi ca Aron Pumnul, Mihai Eminescu, Sextil Puşcariu, Gala Galaction, Alfred Margul-Sperber, Rose Auslăn- der, Joseph Schmidt, Birlic, Josef Burg, Gregor von Rezzori, Paul Celan – pentru a pomeni doar câteva, puţine, nume.

ieri

În perioada austriacă, oraşul a înflorit: s-au pus bazele infrastructurii, s-au deschis şcoli şi universităţi, s-a construit practic – după model vienez, cu *Ring, Herrengasse* şi *Volksgarten* – o bună parte din oraş, care mai poate fi văzută şi astăzi. Tot atunci, oraşul a devenit mai internaţional ca niciodată – o enclavă culturală în care evrei, români, nemţi, polonezi, ucraineni şi ruşi, ortodocşi, catolici şi mozaici trăiau în relativă armonie.

Printre edificiile oraşului, se numără şi o casă cu renume tragic, care a adăpostit, pe rând, sediile Siguranţei, ale Gestapo-ului, ale NKVD, mai târziu, KGB şi în ale cărei beciuri au pierit brutal victime nenumărate, în

amintirea cărora societatea civilă încearcă zadarnic, din 1991 încoace, să ridice un monument, în scuarul din faţa casei.

azi

De curând, în octombrie, s-au sărbătorit 600 de ani de la prima atestare documentară a oraşului, eveniment care i-a adus laolaltă, suprarealist, pe Toto Cu- tugno, pe preşedintele luşcenko şi pe Karl Habsburg (prinţul moştenitor, virtualmente), venit special din Austria. Din programul încărcat al acestuia din urmă, făcea parte punerea pietrei de fundaţie pentru o viitoare statuie a Kaiserului Franz Josef. Dar nu în vechiul loc, în care s-a aflat până în 1918, ci în faţa infamei clădiri de care vorbeam. O manevră vicleană a autorităţilor locale, menită să muşamalizeze trecutul recent, odios, prin evocarea bombastică şi linguşitoare a unui trecut poleit, cu perspectivă europeană. Bietul împărat!

servire şi autoservire

A trecut mai bine de un secol de când maşinăria, automatul au început să înlocuiască prezenţa umană în materie de servicii.

ieri

Scenariul, odată clasic, al negustorului cu care comunici, care îţi dă curtenitor târcoale şi îţi prezintă amabil marfa s-a refugiat departe, la răsărit. într-o atare împrejurare, alternativa era, simplu, să fii mulţumit de o

bună comunicare, de un tratament adecvat sau frustrant, de un negustor dezinteresat, incompetent, stări pe care, firește, le și exprimai.

azi

în cazul utilizării unui automat sau al autoservirii, potențialul de comunicare, arsenalul de politeţuri şi politichii, specific interacţiei cu ofertantul uman, nu are ocazia să se manifeste. Dar răbufnește, bunăoară, atunci când clientul se surprinde jucându-se, inutil, cu funcţiile şi comenzile aparatului sau atunci când acesta se mândreşte şi se autocomplimentează, după o utilizare reuşită a unui aparat complicat. Pe de altă parte, faptul că un automat a funcţionat bine, te-a servit satisfăcător, e neglijabil, de la sine înţeles şi rămâne, firește, neexprimat: doar nu o să-i mulţumeşti unui aparat. în schimb, nemulţumirea faţă de o disfuncţie a acestuia este exprimată cu intensitate, mai viu chiar decât faţă de un interlocutor uman, cu pumni, şuturi, scatoalce şi sudălmi. Ceea ce, într-un caz, e luat drept funcţionare firească a unui aparat inert, în celălalt e considerat rea-intenţie, rea-voinţă a unei maşinării posedate. Aparatul e personificat cu precădere atunci când este rău. Când aparatul dă greș, îl însufleţim. Ca să-l putem apoi admonesta cum se cuvine.

ceasul deşteptător

Menit să pună stavilă nopţilor şi să anticipeze ziua, ceasul deşteptător a apărut, cum nu se putea mai potrivit, în zorii erei industriale, spre sfârşitul secolului XVIII.

azi

Ceasul deşteptător schimbă radical rostul întregii zile. Soneria ceasului strămută pragul dintre noapte şi zi, după bunul plac; ziua nu mai începe în zori, ci atunci când sună ceasul. Cei treziţi de deşteptător, înaintea zorilor, fără să-şi fi isprăvit somnul sau visele, orbecăie cât e ziua de lungă şi alcătuiesc o lume spectrală, cutreierată somnambulic de oameni care, virtual, ar fi trebuit încă să doarmă. Impulsul care trezeşte nu mai e intensitatea luminoasă, ci stridenţa unui sunet. Demarajul prematur al zilei, geneza ei sonoră şi nu solară, visele întrerupte brusc determină o succesiune falsă de întâmplări, creează un univers artificial.

ieri

într-o lume fără ceasuri deşteptătoare, ziua ar începe odată cu lumina soarelui, oamenii şi-ar încheia, treziţi de-a binelea, visele, iar cursul zilelor şi al întâmplărilor ar fi altul, probabil, cel firesc. Şi asta, chiar dacă zarva matinală nu ar cruţa nici această lume: nu ar exista ceasuri deşteptătoare, dar, cu siguranţă, ar exista cocoşi, precupeţi, clopote, câini, plozi, tunete sau vise urâte.

Pentru ca o operă, o creaţie de orice fel să ia fiinţă sunt necesare, se spunea în vechime, cel puţin patru cauze: materială, formală, eficientă şi finală.

ieri

Unealta creaţiei – simplu instrument de lucru (fie el de scris sau de desenat) – făcea parte din recuzita cauzei eficiente, fără să participe realmente la cauza finală, fără să devină parte din opera finită.

azi

Cursivitatea, silenţiozitatea şi autonomia unui pix, faţă de opintirea, scrâşnetul şi însetarea peniţei; confortul redactării unui text pe calculator, faţă de travaliul scrisului pe hârtie; maleabilitatea nesfârşită şi versatilitatea mediului fotografic digital, faţă de procedeele clasice şi caustice ale developării – pentru a da numai câteva exemple – îţi lasă, la o primă vedere, impresia că ar dedica mai mult timp actului propriu-zis al creaţiei, că l-ar degreva pe autor de bucătăria preliminariilor, înlesnindu-i astfel demersul creativ. Tot mai mulţi pot crea, cum ar veni, tot mai mult şi mai lesne. Talente fragile, firi timide, voinţe firave care ar fi rămas, în alte condiţii, de-a pururi în adormire, au acum şansa să iasă la iveală.

Pe de altă parte, autorul se îndatorează tot mai mult instrumentarului său. Unealta devine, în tot mai mare măsură, părtaş activ la actul creaţiei, coautor sau parte, chiar, din rezultat, din operă. Fapt evident, inevitabil

sau voit în numite domenii (arta digitală, arta video, creaţiile tehnologice şi ştiinţifice etc.) sau discret, subsidiar involuntar, în altele (cum ar fi scrisul, literatura).

În aceste condiţii, autorul uman pare să fi devenit el însuşi mediu, unealtă prin care instrumentele şi sistemele digitale ajung, emancipate, să se poată exprima.

Gradul tot mai mare de intermediere, de separare între om şi mediul său natural stă, se pare, în firea civilizaţiei. O despărţire primordială de acest fel a constituit-o, la vremea ei, distanţarea de sol, prin portul încălţămintei.

ieri

înainte de apariţia încălţărilor, contactul cu solul era direct, iar confruntarea cu lumea din jur se făcea, în mai mare măsură, de pe picior de egalitate. A călca în picioare – explorând, atacând, apărându-te sau fără să vrei – presupunea, cândva, echitabil, riscul de a fi tu însuţi rănit sau răpus.

azi

Gestul încălţării comemorează zi de zi şi consfinţeşte statutul nostru de făptură bipedă, ridicată de la sol. încălţat, piciorul devine cotropitor, înstăpâni- tor. Ceea ce a creat o amplă imagistică, stilistică şi retorică a invadărilor, a cotropirilor şi încălcărilor de tot felul.

Urma animală, lăsată de talpa desculţă, devine urma pantofului, amprenta umanităţii, marca locului vizitat de om. Tactilitatea, receptivitatea tălpii goale, e înlocuită de indiferenţa călcăturii civilizate. Din organ de simţ, piciorul devine armă, instrument de explorare, vehicul.

În altă ordine de idei, umblatul desculţ poate însemna contactul empatic, atenţia faţă de lume a ascetului, la fel cum portul pantofului cu toc, cu o suprafaţă minimă de

contact terestru şi spor de înălţime, poate fi asociat sfidării, pierderii contactului cu realitatea şi înălţării lacome, luciferice. Cu risc înalt de tocuri frânte şi glezne sucite.

centru şi maturizare

Pentru întreaga umanitate, ca şi pentru fiecare individ în parte, calea maturizării este marcată de felurite, mari sau mici, revelaţii şi descoperiri.

ieri

în primii ani de viaţă, intuiţiile, percepţiile despre lumea înconjurătoare urmează un model centrat, centripetal. Casa ta ţi se pare centrul lumii, părinţii şi oamenii din imediata ta apropiere – figuri centrale ale umanităţii, pământul ţi-l imaginezi, ptolemeic, în centrul universului, întregul univers îţi pare un apendice al pământului. Retrăieşti, prin naşterea ta, naşterea lumii, a umanităţii, geneza. Totul gravitează în jurul propriei persoane, universul pare restrâns la imediateţea propriei tale lumi. Te simţi, în mod nemijlocit, decisiv, dar candid, buricul lumii.

azi

Aflând, la un moment dat, că locul în care trăieşti e doar o ţară între ţări şi că, la fel, limba pe care o vorbeşti nu e unică, planeta pe care te afli nu e singură, trăieşti un prim şoc al marginalităţii, al excentricităţii şi accidentalităţii aflării tale în lume. Sau ai revelaţia fragilităţii şi stranietăţii situării tale pe pământ, atunci când realizezi că regiunea terestră pe care o locuieşti se află nu într-un presupus centru, nici în vârf, la Polul Nord – singurul loc în care, într-o reprezentare inocentă, subiectivă, cu un „sus” şi un „jos” absolute, stai cu adevărat drept, în picioare –

ci, bunăoară, tocmai la tropice sau în emisfera sudică, unde, în lipsa gravitaţiei, ai umbla înclinat sau cu capul în jos, riscând să cazi în neant.

Traseul maturizării este, în fond, un exerciţiu de descentralizare. De unde şi o primă cerinţă a maturizării reuşite, fără pierderea din vedere a centrului, ca descentralizare nepericlitată de dezorientare, dezaxare, derutare sau cădere în neant.

monştri casnici

Inteligente, dar supuse, performante şi fidele, preţioase, dar necostisitoare, micile aparate electrocas- nice vin în întâmpinarea nevoilor noastre tot mai tehnice, cu un aer tot mai uman.

ieri

Din ce în ce mai aproape de noi, mai râvnite şi mai răspândite, aparatele casnice ajung să aibă trăsăturile unui animal de casă. Mici şi obediente asemenea unui pudel, papagal sau hamster, ele te aşteaptă acasă necondiţionat, fără să lase păr sau să-ţi supere vecinii. Te mândreşti cu performanţele unei scule muzicale, ale unui frigider sau cuptor cu microunde, la fel cum îţi lauzi animalul de casă favorit, ascultător şi inteligent care poate, ştie şi face te miri ce giumbuşlucuri. Ajungi să-ţi botezi maşinăria preferată cu nume răstite de dulău sau, sibilante, de pisică. De dragul aparatului suportăm cu stoicism nebănuit agresiuni nenumărate: o depilare brutală devine agreabilă cu un aparat „Epilady”, cea mai plicticoasă emisiune devine captivantă când e transmisă pe un ecran plat cu diagonala de 50 de ţoii, cel mai asurzitor zgomot e ascultat cu luare-aminte dacă năvăleşte din incinta neagră a unui sistem audio super-performant.

azi

Există însă şi veritabile dihănii în menajeria tehnologiei de vârf: telefoane care

fac poze, frigidere cu televizor, closete cu radio şi telecomandă. Animalul docil, de casă, devine lighioană hibridă, câine mieunător, şarpe înaripat, cârtiţă cu ochi de vultur.

O posibilă deviaţie a relaţiei cu aparatul ar fi confundarea funcţiei cu organul, a utilităţii cu aparatul însuşi; nu mai ştii dacă ai cafetieră fiindcă bei cafea sau dacă bei cafea fiindcă ai o cafetieră: îţi place cafeaua sau ai început să adori cafetiera? Se mai întâmplă, apoi, ca marca să-i confişte aparatului numele (cu exemplele clasice *Frigidair, Drujba* sau *Xerox),* iar aparatul să acapareze, la rândul său, funcţiile pe care le reproduce: viteza devine un parametru Ford, primul cuvânt pare să fi fost rostit, graţie lui Bell, la telefon, iar lumina – izvorâtă, am putea crede, pentru prima oară, dintr-un filament – pare să fi fost inventată de un domn pe nume Edison.

urme, vestigii, gunoaie

întâlneşti, pretutindeni, urme ale umanităţii. Le cauţi sau le descoperi, le dezgropi şi încerci să le înţelegi sau te împiedici de ele şi le ocoleşti, după cum se întâmplă să fie, urme culturale, vestigii sau reziduuri, deşeuri, rămăşiţe neînsemnate ale civilizaţiei recente.

ieri

în cazul vestigiilor, memoria, suportul, mediul preferat e, îndeobşte, piatra, în care semnul, mesajul este înscris subtil, diafan, ca text sau categoric, sculptural, ca edificiu. Astfel de urme pretind un anumit grad de iniţiere, de informaţie pentru a putea fi depistate, înţelese, descifrate, altele, dimpotrivă, pot fi înţelese spontan, intuitiv, nefiind decât prefigurări ale unor forme sau realităţi prezente şi astăzi.

azi

Gunoiul – urmă universală, esperanto al lumii resturilor – este peceptibil prin simţuri mai puţin subtile şi poartă amprenta senzorială (olfactivă, bunăoară) a ceea ce, până nu demult, s-a nimerit să fie. Efemer, dar veşnic, gunoiul supravieţuieşte nu prin durabilitate, ci pandemic, prin cantitate, răspândire şi mobilitate. Gunoiul contemporan, ca reziduu al unei lumi alcătuite din obiecte tot mai precare, provizorii, substituibile, devine, surprinzător, tot mai persistent şi, global, asemănător.

Locurile, vremurile pot fi clasificate şi

după felul urmei pe care o lasă: sunt timpuri marcate de discreţia urmelor personale, care produc vestigii, urme vaste, culturale. Şi există locuri în care predominante sunt urmele arbitrare, dârele lăsate de individ, ca parte a maselor. Intr-o versiune avem urme ale culturilor străvechi, într-alta, cultul urmei personale.

morminte şi jucării

în mormântul primului împărat chinez Qin Shi Huang se găseau, pe lângă miile de soldaţi din teracotă aşezaţi în formaţie de luptă, şi nenumărate ustensile, accesorii, instrumente şi vehicule menite să-i stea la dispoziţie suveranului, în viaţa de apoi.

ieri

Ceea ce frapa la aceste obiecte era faptul că, deşi, în contextul credinţei ferme în lumea de apoi, erau menite să-i fie realmente folositoare împăratului mort, ele nu erau întotdeauna reale. Adesea, era vorba de machete, replici, modele nefuncţionale, reduse la scară. Cu alte cuvinte, utilitatea lor pe celălalt tărâm nu era garantată, confirmată de o funcţionalitate aievea, aici. Simpla formă a acestor obiecte, sugestia funcţiei lor era, pesemne, suficientă pentru a produce, în lumea de dincolo, o replică reală, o versiune adevărată. Ca într-o versiune răsturnată a lumii ideilor, în care realitatea adevărată – aici, cea de dincolo – e proiecţia, exaltarea formelor butaforice de dincoace. La fel cum cadavrul inert, în lumea aceasta, al împăratului, e semnul prezenţei acestuia din urmă dincolo, premisa perpetuării în transcendent a împărăţiei sale, tot astfel, obiectul butaforic, neînsufleţit de funcţie în lumea de aici, va sublima, dincolo, în chiar funcţia lui.

azi

Intr-un cu totul alt registru,

corespondentele unor astfel de obiecte ar putea fi jucăriile. De cele mai multe ori replici, imitaţii cvasi-funcţionale ale unor obiecte reale din lumea adulţilor, ele anticipează rea- lităţi de pe „lumea cealaltă'[1] a maturităţii. Maşinuţele devin maşini, căsuţele – rate la casă, păpuşile – copii, soţi sau soţii.

culori şi numere

în decursul a mai puţin de două sute de ani, năstruşnicul oraş de pe malul Dâmboviţei, mizer şi fermecător, pestriţ, eclectic, european, socialist şi oriental, a trecut prin nu mai puţin de opt schimbări ale sistemului de împărţire administrativ-teritorială.

ieri

Cele şaizeci şi şapte de mahalale în care a fost împărţit întâia oară Bucureştiul secolului al XVIII-lea purtau numele mai marilor locului – agi, boieri, vodă şi capete bisericeşti sau al bisericilor, mânăstirilor şi mulţimii de sate devenite ulterior cartiere ale oraşului. Din secolul al XIX-lea, diviziunile administrative s-au restrâns la cinci Plase: a Târgului, a Gorganului, Broşteni, a Târgului de Afară şi Podul Mogoşoaiei. Plasele devin, din 1828, cinci Culori: roşu, verde, albastru, negru şi galben.

în 1926 apar primăriile de sector, cu o nouă schemă cromatică, redusă la patru culori: verde, albastru, negru şi galben, vechiul roşu fiind asimilat de sectoarele negru şi albastru. Legea din 1933 menţine schema celor patru culori, cu mici ajustări teritoriale.

Obsedantul deceniu delimitează opt raioane, botezate cu nume răsunătoare din registrul revoluţionar al luptei de clasă. Din 1968, cele opt raioane devin tot atâtea sectoare.

azi

împărţirea de astăzi, în şase sectoare, fără nume sau culori, este cea introdusă în 1979, când sectorul şapte este integrat în şase, iar opt, în unu şi în şase.

Despre cineva născut, bunăoară, la Maternitatea Polizu, se poate astfel susţine că e născut deopotrivă în mahalaua cutare din Plasa Podul Mogoşoaiei – culoare galbenă, în sectorul patru-verde, în unu-gal- ben, în raionul Griviţa Roşie, în sectorul opt sau, astăzi, în sectorul unu. Iar cel căruia această situaţie i se pare inacceptabilă, poate să i se plângă judeţului, pârgamlui, vel-agăi sau spătarului ori, la fel de bine, primarilor Oprescu sau Chiliman.

renovări

Orice mic şantier de renovare a unei locuinţe a ajuns, în ziua de astăzi, mai mult decât o simplă angara, o nesfârşită aventură.

ieri

într-o piaţă normală, alegerea unei variante admite respingerea chibzuită a altor opţiuni – la fel de acceptabile, la limită, ele însele. Altfel zis, a spune „nu" nu exclude alte posibile, plauzibile variante. Alegerea e, în acest scenariu, gestul banal al manifestării unei opţiuni, iar impresia predominantă e cea a îndeplinirii unei rutine.

azi

Vei găsi – fiindcă, ce-i drept, rafturile nu sunt goale, iar marfa, fie şi mediocră, abundă – ceea ce, în mod cert, nu-ţi convine şi nu vei găsi, aproape sigur, ceea ce-ţi doreşti. Practic, nu ai din ce alege, iar refuzul riscă să te lase fără opţiuni. Dacă silogismul firesc al alegerii ar fi: *dacă A şi B, atunci A* (sau *B),* aici, el devine interogaţie fără ieşire: *dacă nici A, niciB, atunci, totuşi, A* (sau B) ? Logica formală eşuează în logică erotetică.

Prin indisponibilitate, lucrurile cele mai pământeşti – gresii, faianţe, robineţi – se proiectează în sfere transcendente ale intangibilităţii şi dorinţei nerealizabile în imediat. Nimic nu e în stoc, trebuie să cauţi, să comanzi, să aştepţi, ceea ce te leagă, în chip nefiresc, de obiectul dorit. Acesta „se

lasă” greu, cum ar veni, şi nu-i de mirare că o biată placă de faianţă devine, în aceste condiţii, un fetiş, un obiect al pasiunii şi dorinţei.

Pleci la cumpărături cum se pleca odată pe mare. Te rogi la plecare; nu ştii ce aduce ziua, ce aduce drumul, nici când şi cu ce o să te întorci acasă.

Cumpărătorul de azi este încurajat să fie credincios sau măcar superstiţios. Piaţa devine un teren propice speranţei, credinţei sau măcar zvonurilor şi superstiţiilor: găseşti, după cum ţi-o fi norocul, ce-o da Dumnezeu.

fuşereala

Numim, îndeobşte, fuşereală treaba sau rezultatul ei atunci când sunt făcute de mântuială, fără pricepere, superficial, prost. Atributul „de mântuială" trimite deja la sensul fuşerelii, ca dereglaj al relaţiei cu finalul şi finalitatea.

Treabă terminată, dar nedusă la bun sfârşit, fuşereala e indusă de perspectiva obsesivă, acută a finalului, încă din primul moment al începerii unui travaliu. Confundarea începutului cu sfârşitul, defineşte rezultatul fuşerelii: lucrul nou deja stricat, terminat.

Fuşereala are o componentă euforică, a eliberării premature de efort şi una melancolică, în perspectiva lipsei, pe termen lung, a sensului şi finalităţii.

Restrângere la maxim a efortului prezent, în perspectiva unui viitor răgaz, fuşereala e, mai întâi, bucuria lucrului făcut la repezeală, euforia finalizării. Meşterul fuşeritor e, de cele mai multe ori, vesel, volubil, glumeţ. Fuşereala e, în această versiune, o sărbătoare a precarităţii, a vremelniciei obiectului creat.

în varianta melancolică, fuşereala e acţiunea întemeiată pe certitudinea că, oricum, nimic nu durează veşnic şi orice efort e, ca atare, în zadar. Efect al resemnării şi păcat al disperării, fuşereala e, aici, anticiparea demotivantă a finalului inevitabil,

transpunerea, fără rabat, în practică, a perspectivei efemerităţii lumii.

Nu în ultimul rând, fuşereala e rezultatul unei trainice şi sănătoase lipse a chefului de muncă. Cu toate acestea, cuvântul există şi în germană, de unde chiar provine. *Pfuschen* înseamnă „a fuşeri”. E o onomatopee şi provine de la zgomotul pe care îl făcea praful de puşcă de proastă calitate (fuşerit, adică) atunci când era aprins: *fâs (pfusch,* în germană), în loc de *bum.*

flori şi buruieni

De ce câmpul fertil şi verde, năpădit de buruieni, inspiră, mai degrabă, delăsare, ruină, decădere, e o privelişte dezolantă a pre- sau post-umanităţii, iar o grădină plantată de om sau o pajişte cu maci răzleţi şi flori colorate ne desfată, insuflă seninătate, linişte şi pace?

azi

E firesc să ne placă ceea ce am ales, creat şi cultivat noi înşine. Grădina circumscrie o natură strunită, supusă, dependentă de regnul uman şi compatibilă, prin cultivare, cu acesta. Sau, în cazul culturii spontane, al câmpului de maci, ne aflăm sub „efectul" florii de colţ, ca model al frumuseţii naturale efemere, rare, fragile şi preţioase. Este o imagine a unei naturi feminine, pe care un cultivator sau admirator de tip masculin o întreţine, o rânduieşte sau o contemplă suveran. Vegetalele sunt asimilate ca regn decorativ, iar natura, ca operă de artă, ca ornament pitoresc al umanităţii.

ieri

Necultivată, buruiana este natura dispensată de om. Ea creşte de la sine, sfidează opţiunea, ciclul şi efortul cultivării. Buruiana este natura cotropitoare, nesupusă, proliferantă şi implacabilă, dezlănţuită în urgie vegetală. Furtuni, viituri, fulgere şi cutremure sunt prevestite mut şi conţinute latent de vitalitatea, arbitrarul şi abundenţa asfixiantă a câmpului de buruieni. Natura e,

aici, regn concurent, alternativ, ironizare vegetală a regnului uman.

Cel mai de preţ câştig, în rândul plantelor cultivate, e, totuşi, vegetala recrutată din tabăra sălbatică, buruiana cultivată. Tutunul, coca, cafeaua, cânepa sunt tronuri vegetale râvnite, disputate şi vândute scump. În vrejurile lor viguroase mustesc seve preţioase, otrăvi subtile, forţe brute şi tenebroase ale unei naturi străvechi.

tergiversări

Versiunea *beta* a unui program de calculator este o variantă provizorie, nefinisată, de testare, gândită să funcţioneze pentru o perioadă limitată de timp, până la apariţia versiunii finale, definitive, stabile. Versiunile *beta* au creat un nou tip de utilizator, „tes- torul" – IT-ist profesionist sau amator, un fel de pilot de încercare, a cărui deformare profesională tipică este obsesia stadiului *beta,* dependenţa de provizorat şi tatonări IT nesfârşite.

azi

Odată instalat, configurat, setat, calculatorul devine, pentru un astfel de utilizator, neinteresant. După ce dificultăţile instalării au fost depăşite, necunoscutele, lămurite, testele şi configuraţiile, încheiate, dialogul cu maşinăria încetează, calculatorul devine un interlocutor fad, expus unei grabnice uzuri morale. Nostalgia perioadei captivante a variilor provocări tehnologice alterează rapid satisfacţia faţă de rutina bunei funcţionări. în consecinţă, un astfel de testor va căuta nod în papură, actualizări, noi versiuni *beta,* şi va dezinstala, în cele din urmă, totul, va formata, va readuce la punctul zero întregul sistem. Testoml vicios amână la nesfârşit finalizarea instalării unui computer. în mâinile lui, calculatorul devine un instrument de tergiversare, de amânare perpetuă a finalului.

ieri

Un instrument clasic de tergiversare, de amânare a unui deznodământ temut sau nedorit, întâlnim în *Odiseea,* în chipul linţoliului pe care Penelopa îl ţese şi îl destramă întruna. Dacă, în cazul Penelopei, tergiversarea e legitimă şi nu exclude, în cele din urmă, un bun sfârşit, tergiversarea testerului e cronofagă, searbădă şi fără finalitate. Adesea insomniac, IT-istul decăzut dezinstalează, „destramă[14] textura de biţi a calculatorului, asemenea Penelopei, noaptea. Ceea ce, într-un caz, e un exerciţiu de fidelitate, la testor e o exercitare a dorinţei de schimbare, o practică de infidelitate faţă de o configuraţie dată, stabilă, funcţională. Fapt, pe undeva, de înţeles: la capătul pânzei informatice a Penelopei masculine nu e regăsirea soţului mult aşteptat, ci moţăiala unui calculator intrat în *stand-by.*

vorbe de ocară

în trafic, acasă sau aiurea, scoşi din sărite, revoltaţi sau furibunzi, cu oameni apropiaţi sau cu necu- noscuţi, ni se întâmplă, uneori, să înjurăm. Proferăm, prin formulări baroce, invocând contexte înfricoşate, fantastice, virtuale, populate de lighioane, mădulare, rubedenii şi lucruri sfinte sau etichetăm simplu, direct şi realist, ca atunci când spunem cuiva idiot, cretin ori imbecil.

azi

Trei injurii clasice – idiot, cretin, imbecil – au ajuns astăzi să însemne, mai mult sau mai puţin acelaşi lucru. Dicţionarele le definesc interdependent: „idiot" e o persoană care suferă de idioţie sau tâmpit, cretin, imbecil; „cretin", o persoană care suferă de cretinism sau imbecil, idiot; iar „imbecil", persoana care suferă de imbecilitate sau cretin, idiot.

ieri

Originile celor trei sudălmi sunt totuşi diferite. Ele aveau o semnificaţie mai puţin ofensivă şi sugerau, mai degrabă, un deficit natural, pasiv, involuntar, erau mai mult o constatare, un diagnostic, decât o insultă, o jignire, un reproş.

Idiot vine de la un cuvânt grecesc pentru propriu, particular, individual, caracteristic. Iar idiotul era persoana privată, omul obişnuit de pe stradă (opus omului de stat) sau laicul, mireanul, profanul. Prin extensie, cuvântul a ajuns să însemne şi mulţime, prostime sau

ageamiu, nepriceput, ignorant, beoţian. Idioţenia e, la limită, subiectivitatea acaparatoare, obnubilantă, particularul incapabil să se integreze, să funcţioneze în general, iar idiotul, „individul" fără instinct comunitar.

Cretin, din francezul *crétin,* e derivat de-a dreptul din *chrétien* (creştin). Cu alte cuvinte, despre cretini se spunea că, neavând răspunderea, conştiinţa propriilor fapte, nu pot săvârşi un păcat şi sunt, ca atare, absolviţi, asemenea creştinilor. Sau, într-o altă versiune, cretin ar proveni din latinescul *creta* (cretă, calcar), după apele şi solurile bogate în calcar care, se presupunea, ar favoriza apariţia cretinismului. O altă variantă evocă paloarea extremă (precum creta) a cretinilor clinici.

Imbecillus latinesc – format din „în" privativ şi un derivat al lui *baculum* (baston, sprijin ferm, băţ) – ar însemna „ne-băţos", adică slab, precar, fragil, moale, opusul fermităţii. Imbecilul e, prin urmare, slăbănogul – fizic sau psihic, invalidul, infirmul.

Pe vremuri, femeile erau numite şi *imbecillior sexus,* ceea ce, bineînţeles, nu era o insultă, ci desemna, pur şi simplu, sexul mai slab, mai moale, „fără baston", cum ar veni.

slow(-food) *românesc*

După mai bine de o jumătate de secol, pe cât de *fast,* pe atât de *fast-food,* Vestul european redescoperă rostul şi savoarea meselor gătite pe îndelete.

ieri

într-o lume care evoluează rapid, e firesc ca, uneori, chiar şi mâncarea să devină o îndeletnicire pripită. Şi la fel de firească e căutarea şi regăsirea, la un moment dat, a unei bune lentori gastronomice. O lume grăbită şi sofisticată care găseşte răgaz şi înţelegere pentru astfel de detalii convinge şi impresionează.

azi

în România însă, mişcarea *slowfood* e, mai degrabă, un program folcloric care preia, neinspirat, şablonul publicitar al marilor producători industriali, evocând calitatea unor bucate „ca la mama acasă", „ca la bunica", „ca la ţară", „ca pe vremuri". Mai mult decât regăsirea specificului culinar local, *slow-food* e, aici, menţinerea şi, eventual, redistribuirea pe piaţă a clasicelor produse cârnaţi-brânzeturi-dulceţuri-pâini de ţară, mai mult sau mai puţin organice, la preţuri nejustificat de mari. Factorul de noutate al *slow- food-u|wi* local lipseşte. într-o lume în care, până nu de mult, abia găseai *food, fast-food* rămâne încă, din păcate, marea noutate.

Dincolo de sfera culinară, conceptul *slow* riscă să devină o nouă legitimare a vechii indolenţe, expresia recentă a unei lentori maligne, de mult instalate la noi. Am petrecut câteva zile la o gazdă *slow-food* din Ardeal – un cuplu prezent şi consacrat pe piaţa *slow-food* din ţară, nelipsit de la petrecerile

Muzeului Ţăranului Român şi de la Târgul Ţăranului de lângă Piaţa de Flori. Mâncarea era, ce-i drept, *slow* şi, poate, chiar organică. Din păcate, *slow* erau şi dependinţele: soba fumega şi se stingea întruna, duşul inunda întreaga încăpere, deşi apa era pe sponci, chiuveta refula, curăţenia era aproximativă. în gospodăria *slow,* micile detalii esenţiale erau făcute pe fugă. într-un loc în care atâtea lucruri stagnează, filozofia *slow-food* a ralantiului e neconvingătoare.

Pe de altă parte, discipolul *slow-food* beneficiază de aura omului informat, a *connaisseur-u|m,* iar practicarea *slow-food* presupune informaţii, ponturi, reţete, escapade, are farmecul ocult al apartenenţei la un club select. Dacă *fast-food e* juvenil, *main-stream,* proletar, *slow-food* e *cool,* alternativ, *bobo.* Unde mai pui că e şi sănătos.

elineşte şi greceşte

Un progres al istoriei pe un anumit plan nu exclude un declin, o sărăcire imprevizibilă în alte domenii, bunăoară, în cel al limbilor moderne.

ieri

Sute de cuvinte din vocabularul celor mai multe limbi europene vorbite în ziua de azi provin din greaca veche. Enumerăm câteva exemple clasice, cu definiţiile aferente, oferite de DEX. Metaforă *-figură de stil rezultată dintr-o comparaţie subînţeleasăprin substituirea cuvântului obiect de comparaţie cu*

cuvântul-ima- gine. Metafrază – *transpunere a unei poezii în proză* […]. Liturghie – *principala slujbă bisericească creştină.* Cathartic – *purificator.* Catharsis – *purificare a spiritului cu ajutorul artei prin participare intensă la fenomenul artistic […].* Profilaxie – *ansamblul măsurilor medico-sa- nitare care se iau pentru prevenirea apariţiei şi a răspândirii bolilor […].* Exod – *părăsire în masă a unei ţări sau a unui teritoriu de către populaţia respectivă; emigrare în masă […].*

azi

În Grecia contemporană, atari cuvinte cu iz livresc şi răsunet de cultură străveche se regăsesc împuţinate, ca termeni prozaici pentru situaţiuni concrete şi împrejurări de zi cu zi. *Metapharâ,* bunăoară, cu sensul de transport, mutare, e inclus în numele oricărei firme de tractări auto şi inscripţionat pe camioanele firmelor de transport şi relocări. Cuvântul *metăphrasi* apare, în greaca nouă, pe uşile birourilor de traduceri şi înseamnă, pur şi simplu, traducere. Inscripţia *teitourgîa,* însoţită de un interval orar, se găseşte la intrarea în prăvălii şi se referă la programul de lucru, la orele de slujbă. *Katharistîrio* înseamnă curăţătorie pentru rufe, *katharistria,* femeie de serviciu, iar la farmacie, când eşti constipât, ceri un *kathartikô,* adică un purgativ. Tot la farmacie, poţi cumpăra şi *prophylak-* Zz'Âzz/prezervative. Pentru protecţie, automobilele sunt prevăzute cu *prophylaktiras* sau bare de şoc. Şi, atunci

când vrei să ieşi de pe autostradă, nu trebuie
decât să cauţi panoul *éxodos,* de părăsire,
cum ar veni, a străzii. Strănepoţii bătrânei
doamne eline au devenit hamali, spiţeri,
şoferi, dar continuă să trăiască.

cuprins

pe firul ilogic al limbii române 7
după mine potolul..... 11
funcţionarul explicativ al limbii române..... 13
sms 15
china cea de tainã..... 17
non-sensul giratoriu 21
popa din deal..... 23
ce se (mai) crede despre dumnezeu..... 25
pauza de mesă..... 27
readucerea la absurd..... 29
bătrânul şi marea (varză) 31
piedica de pe munte..... 35
tăcerea moliilor..... 39
hărmălaia fără har..... 41
o răchie de paşti 43
ucenicul prăjitor 47
chercher la femme sau cerşetor amorezat 49
9590 sau ruse, fuse şi se duse..... 51
inteligenţa lucie..... 57
grădiniţa cu vişini 61
vameşul şi marchizul..... 65
farmecul farmaceutic al noilor membri ue..... 69
salutări din alcatraz..... 71
universul utilizărilor anexe..... 75
botezul – întâia tainã, primul furt..... 77
şcoala germană, răscoala română..... 79

non-sensul giratoriu şi alte non-sensuri

portarul ilie şi vecinul meu omo 81
bodensee, acum şi în românia..... 83
fantasme eretice..... 85
poezia germană de dor şi jale..... 89
un an în marzahn..... 91
abateri interdisciplinare..... 95
baxul acuzaţilor 99
azuga-paris-new york 103
duelul şi caftul 107
ceaiul şi fiertura 109

gentleman şi încurcă-lume 111
talia şi pântecele.....113
maniere şi poliţeţuri.....115
public, privat, portabil.....117
elogiu frapierei.....119
abundenţă şi colesterol 121
tutuiala clandestină 123
cine ţine uşa? 125
pălăria şi căciula.....127
blestemul şi înjurătura.....129
covorul, preşul şi mocheta.....131
coşul şi cocoşul.....133
fiori şi tremur.....135
coton şi nylon.....137
obiecte – funcţie *vs* design.....139
călător, vehicul, drum 141
dulce şi amar.....143
carcalac şi gândac.....145
servus *vs* bună ziua.....147
feştila şi filamentul.....149
luna şi televizorul.....151
ospătar şi cărturar.....153
boema – mansardă şi subsol 155
praf şi pulbere 157
karagôz şi caraghios.....159
scaune şi avioane 161
şmecheria — stigmat şi cicatrice.....163
porc şi purcel 165
culcuş şi pat cu baldachin 167
gustare şi fast-food 169
ora mesei..... 171
astre şi ceasuri.....173
czernowitz şi cernivtsi.....175
servire şi autoservire.....177
ceasul deşteptător.....179
peniţa şi pixul.....181
talpă şi toc.....183
centru şi maturizare.....185

monştri casnici 187
urme, vestigii, gunoaie.....189
morminte şi jucării.....191
culori şi numere.....193
renovări.....195
fuşereala 197
flori şi buruieni.....199
tergiversări 201
vorbe de ocară 203
slow(-food) românesc.....205
elineşte şi greceşte 207

O carte sprințară, acidulată, dar nu acidă, veselă, când nu altoită cu melancolii, premonitorie pe-alocuri, nostalgică printre rânduri. Un șir bine împletit de povești scurte și pestrițe ca înseși întâmplările lumii noastre.

Aveam carnetul de câteva luni când m-a oprit un polițist întâia oară. Funcționar păgubos condamnat să lucreze în stradă, se proteja cum știa el mai bine de vitregiile vieții de teren. Purta sub uniformă o flanelă groasă de lână, iar din urechi îi ieșeau șomoioage de vată: să nu-l tragă curentul prin secție, să nu-l bată vântul prin intersecție. Îi întind actele. Le preia mecanic, fără să se uite. Mă întreabă: „Ce faci?", mărturisesc: „Conduceam." „Unde te duci?" – „Acasă." „De unde vii?" – „De la facultate." „Ce facultate?" – „Filozofie." „Și ce se face pe-acolo?" – Îi enumăr conștiincios câteva nume de cursuri. Se uită lung, cu aerul că ceva nu iese la număr, apoi mă întreabă iscusit: „Da' ia zi-mi, logică nu vă învață?" – „Ba da", îmi recunosc eu scăparea, simțind îngrijorat cum întrebările, la început arbitrare, încep să fie țintite, să bată undeva: „Păi bine, dom'le" – triumfă el – „e logic să treci pe roșu?!" Am tăcut, picat la examenul de logică în traseu. Cu generozitate de învingător, mă grațiază. Îmi înapoiază actele neprihănite și-mi șoptește-n zeflemea: „Circulați!"

Matei Pleșu

În aceeași colecție:

Mike Haskins / Clive Whichelow
Mi-au scanat mansarda, n-au găsit nimic

Radu Paraschivescu